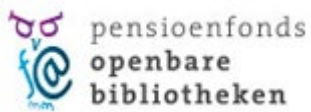

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota 1 januari 2026

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

INHOUD

1. Inleiding.....	4
• 1.1 Het doel van deze abtn.....	4
• 1.2 Ondertekening.....	4
2. Doelstellingen en beleidsuitgangspunten	5
• 2.1 Missie	5
• 2.2 Visie	5
• 2.3 Strategie	5
• 2.4 Strategische doelstellingen	5
• 2.5 Algemene beleidsuitgangspunten.....	5
• 2.6 De eigenrisicobeoordeling	6
3. Organisatie.....	7
• 3.1 Organisatiestructuur van het Fonds	7
• 3.2 Uitbestedingsbeleid	10
4. Bedrijfsvoering	11
• 4.1 Interne beheersing.....	11
• 4.2 Risicomanagement.....	14
• 4.3 Sleutelfuncties	15
• 4.4 Intern toezicht.....	15
5. Deelname aan de pensioenregeling	16
• 5.1 Werkingssfeer	16
• 5.2 Aangesloten instellingen en hun werknemers.....	16
• 5.3 Uitvoeringsreglement.....	16
• 5.4 Handhaving	17
• 5.5 Vrijstelling van de verplichte deelneming in de pensioenregeling.....	17
• 5.6 Representativiteitstoets	17
• 5.7 Deelnemerschap	17
• 5.8 Beëindiging van deelnemerschap.....	17
• 5.9 Voortzetting van deelnemerschap.....	17
6. De inhoud van de pensioenregeling	18
• 6.1 De solidaire premiereregeling	18
• 6.2 Ambitie	20
• 6.3 Hoogte en samenstelling van de bruto bijdrage	20
• 6.4 Toedelingsregels	21
• 6.5 Invaarvermogen, eerbiedigende werking nabestaandenpensioen	26
• 6.6 URM-berekeningen, vaststelling parameters	26
7. Premiebeleid	27

8. Solidariteitsbeleid	30
• 8.1 De solidariteitsreserve	30
• 8.2 Vulregels van de solidariteitsreserve	30
• 8.3 Onttrekregels van de solidariteitsreserve	31
• 8.4 Beleggingsbeleid van de solidariteitsreserve	32
• 8.5 Maximum en minimum van de solidariteitsreserve	32
• 8.6 Besluitvormingsproces rondom solidariteitsreserve	32
9. Uitkeringenbeleid	34
• 9.1 Het uitkeringenbeleid	34
• 9.2 De collectieve uitkeringsfase	34
• 9.3 Uitkerings- en spreidingsvermogen	34
• 9.4 Projectierendement	39
• 9.5 Aanvangsuitkering bij pensionering	39
• 9.6 Proces jaarlijkse vaststelling van de uitkering	40
• 9.7 Keuzemogelijkheden ten aanzien van de uitkering	41
• 9.8 Waardeoverdrachten, afkoop	41
10. Risicohouding	42
• 10.1 De risicohouding	42
• 10.2 Het proces voor de vaststelling van de risicohouding	42
• 10.3 Wettelijke maatstaven voor de risicohouding	43
• 10.4 Beleid jaarlijkse toetsing wettelijke maatstaven voor de risicohouding	44
11. Het beleggingsbeleid	45
• 11.1 De verklaring inzake beleggingsbeginselen	45
• 11.2 Strategisch beleggingsbeleid	45
• 11.3 Beleggingsplan	45
• 11.4 Prudent person	45
• 11.5 Beleggingsbeleid reserves en voorzieningen (naast de PPV)	45
12. De balans en waarderingsgrondslagen	46
• 12.1 Beleggingen voor risico fonds	46
• 12.2 Beleggingen voor risico deelnemers	46
• 12.3 Overige activa	46
• 12.4 Technische voorzieningen	46
• 12.5 Bestemmings- en algemene reserves	52
13. Het weerstandsvermogen van het Fonds, sturingsmiddelen	55
• 13.1 Reserve operationele risico's	55
• 13.2 Minimaal vereist eigen vermogen	55
• 13.3 Financiële sturingsmiddelen	55
14. Communicatiebeleid	56

15. Datakwaliteit.....	58
16. Slot opmerkingen	61
Bijlage A Technische uitgangspunten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 3
Bijlage B Strategisch Beleggingsbeleid inclusief beleggingsovertuigingen POB.....	79
Bijlage C Organisatiestructuur van het Fonds	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 2
Bijlage D Verklaring inzake de Beleggingsbeginselen 2024	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 4
Bijlage E Rentebeleid.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 08
Bijlage F Uitbestedingsbeleid	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 3
Bijlage G Integraal Risicomanagementbeleid	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 19
Bijlage H Noodprocedure / Inrichting kernteam POB	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 48
Bijlage I Versiebeheer	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. 2

1

Inleiding

1.1 Het doel van deze abtn

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (“het Fonds”) is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds. Het Fonds is werkzaam op het terrein van de in Nederland gevestigde, privaatrechtelijke Openbare Bibliotheken.

Deze abtn, inclusief de bijlagen die onlosmakelijk onderdeel zijn van de abtn, beschrijft de wijze waarop het Fonds de middelen beheert en de solidaire pensioenregeling uitvoert. Daarnaast wordt de organisatiestructuur, de bedrijfsvoering en de wijze en voorwaarden waarop het bestuur werkzaamheden heeft uitbesteed beschreven. Dit alles dient ertoe om een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen.

1.2 Ondertekening

Aldus vastgesteld in de bestuursvergadering d.d. 24-03-2026.

E.H. Janssen
Voorzitter

W.L.M. Schapendonk – van Horne
Secretaris

Doelstellingen en beleidsuitgangspunten

2.1 Missie

Het Fonds voert de pensioenregeling uit die werkgevers en werknemers in de bibliotheeksector samen hebben afgesproken. Deze pensioenregeling is bij het Fonds in goede handen. Het fonds zorgt voor een betrouwbare, kostenbewuste en toekomstbestendige pensioenuitvoering.

2.2 Visie

Het Fonds streeft naar een zo goed mogelijk pensioen, met zo min mogelijk risico op pensioenverlagingen. Het Fonds sluit zo veel mogelijk aan bij het sociaal-maatschappelijke karakter van de sector.

2.3 Strategie

De strategie van het Fonds is als volgt:

- Het Fonds is eerlijk en communiceert open en tijdig over de mogelijkheden en risico's van de pensioenregeling.
- Het Fonds staat open voor kritiek en leert van signalen en klachten van deelnemers en werkgevers.
- Het Fonds werkt samen met werkgevers en werknemers in de sector.
- Het beleggingsbeleid sluit aan bij de risicohouding en de maatschappelijke betrokkenheid van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.
- Het Fonds weegt kosten, risico's en opbrengsten continu tegen elkaar af.
- Het Fonds investeert in IT ontwikkelingen die leiden tot (kosten)efficiëntie, toekomstbestendigheid van de uitvoering en gebruikersgemak.

2.4 Strategische doelstellingen

Het Fonds treft pensioenvoorzieningen ter zake van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid voor deelnemers en gewezen deelnemers aan de pensioenregeling, alsmede voor hun nagelaten betrekkingen binnen de grenzen van de financiële mogelijkheden van het Fonds.

Het Fonds streeft naar een pensioendoelstelling van circa 90% van de gemiddelde nominale pensioengrondslag op de pensioendatum, op basis van 42 dienstjaren. Deze pensioendoelstelling dient met een voldoende mate van zekerheid gerealiseerd te worden.

2.5 Algemene beleidsuitgangspunten

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid is om tegen inleg van een premie zo stabiel mogelijke en op peil blijvende pensioenuitkeringen te verrichten uit de persoonlijke pensioenvermogens (PPV). Het Fonds streeft ernaar om een daling van ingegane uitkeringen zoveel mogelijk te voorkomen, ofwel ingegane pensioenuitkeringen zoveel mogelijk op peil en stabiel te houden. Het Fonds heeft een solidariteitsreserve ingericht en past een collectieve uitkeringsfase toe waarin de pensioengerechtigden risico's met elkaar delen met als gevolg gelijke procentuele aanpassingen van de uitkeringen en stabielere uitkeringen voor alle pensioengerechtigden. Het bestuur hanteert een leeftijdsafhankelijk beleid, op basis waarvan het beleggingsbeleid is ingericht en de toedeling van beschermingsrendement en overrendement is vormgegeven.

De personen die het beleid van het Fonds bepalen of mede bepalen richten zich bij de vervulling van hun taak naar de belangen van de bij POB betrokken (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de aangesloten werkgevers en zorgen ervoor dat zij zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.

Het POB-bestuur stelt een meerjarenbeleidsplan op, waarin de belangrijkste beleidsvoornemens van het bestuur zijn opgenomen. Het beleidsplan wordt jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd. Er is een planning gekoppeld aan de realisatie van die voornemens.

2.6 De eigenrisicobeoordeling

Het Fonds voert ten minste eens per drie jaar een eigenrisicobeoordeling uit. De eigenrisicobeoordeling maakt integraal onderdeel uit van de strategie van het Fonds.

Het bestuur beslist op basis van de triggers die zijn opgenomen in het ERB-beleid en gedegen onderzoek wanneer sprake is van (andere) significante wijzigingen. Een andere significante wijziging kan zich bijvoorbeeld voordoen bij aanzienlijke veranderingen in de pensioenregelingen, wijziging van wet- en regelgeving, aanzienlijke wijzigingen in de situatie van de sector, significante operationele wijzigingen of uitbestedingen van significante omvang en/of impact.

De formele vaststelling van de eigenrisicobeoordeling ligt bij het bestuur. De resultaten van de eigenrisicobeoordeling worden in aanmerking genomen bij het nemen van strategische beslissingen. Hiertoe wordt in voorleggers en notulen bij bestuursbesluiten en bestuurlijke evaluaties expliciet aandacht besteed aan de relatie met de risicobereidheid van het Fonds en de resultaten van de eigenrisicobeoordeling.

Organisatie

3.1 Organisatiestructuur van het Fonds

De organisatiestructuur van het Fonds is opgenomen in bijlage C.

Hieronder worden de onderdelen van het organogram beschreven.

Eerst worden de organen van het Fonds beschreven (bestuur, verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht) en vervolgens de extern belegde functies.

3.1.1 Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van het pensioenfonds.

In de statuten en het huishoudelijk reglement zijn bepalingen over het bestuur opgenomen.

Samenstelling

Het bestuur van het Fonds is paritair samengesteld. Drie personen worden benoemd door de werkgeversorganisatie VOB, één persoon door de werknemersorganisatie FNV Media en Cultuur en één persoon door CNV. Eén persoon wordt na verkiezing door de pensioengerechtigden benoemd door het bestuur. De bestuursleden voldoen aan de normen van DNB ten aanzien van geschiktheid.

Benoeming en aftreden

De benoeming van een bestuurder geschiedt in principe voor een periode van vier jaar. Het bestuur stelt een rooster van aftreden op. De afgetreden bestuurders kunnen direct worden herbenoemd, tenzij het bestuurslidmaatschap reeds drie perioden van vier jaar heeft geduurd. De bestuurders kunnen tussentijds door de benoemende organisaties van hun functie worden ontheven. In geval van tussentijdse beëindiging van het bestuurslidmaatschap wordt binnen drie maanden in een voordracht ter invulling van de vacature voorzien.

Bestuursfuncties

Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester. De secretaris en de penningmeester zijn tevens elkaars plaatsvervangers.

Dagelijks bestuur

Het Fonds heeft een Dagelijks Bestuur (DB) ingesteld. Het dagelijkse beleid berust bij het DB. Het DB bestaat uit de voorzitter en de secretaris. De samenstelling, taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement.

Vergaderfrequentie

Het bestuur vergadert zo dikwijls als de voorzitter of ten minste drie andere bestuurders dit wenselijk achten, doch ten minste viermaal per jaar.

3.1.2 Bestuurscommissies

Er zijn vier vaste commissies binnen het bestuur. De samenstelling, taken en bevoegdheden van de commissies zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement. De commissies kunnen worden ondersteund door externe adviseurs.

Risicomanagementcommissie

De risicomanagementcommissie opereert in de eerste lijn en richt zich op de werking van de risicobeheersings- en controlesystemen en de naleving van relevante wet- en regelgeving. De risicomanagementcommissie kan ondersteund worden door een eerstelijns risicomanager. De eerstelijns risicomanager heeft een initiërende rol en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de eerste lijn. Hij is verantwoordelijk voor het opzetten, bewaken en verbeteren van het risicobeleid binnen de organisatie. De risicomanager ondersteunt, adviseert en monitort het lijnmanagement en begeleidt hen bij het maken van riskassessments en het voorstellen van beheersmaatregelen waar nodig.

De eerstelijns risicomanager zorgt er voor dat het risicomanagement vroegtijdig in de bedrijfsprocessen geborgd is. De risicomanager maakt het risicobeheer 'operationeel'.

Pensioencommissie

De pensioencommissie bereidt de inhoudelijke vormgeving van de pensioenregeling voor ten behoeve van het bestuur. De pensioencommissie geeft zo nodig een nadere uitleg van het pensioenreglement.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie bereidt de communicatiestrategie via een driejarige beleidscyclus voor en stelt een driejaarlijks communicatiebeleidsplan met jaarkalender en begroting op. Voorts ziet de communicatiecommissie er o.a. op toe dat er tijdig, duidelijk, evenwichtig en correct gecommuniceerd wordt. Het bestuur van het Fonds heeft aan deze commissie het mandaat verstrekt met betrekking tot:

- Uitvoering van alle activiteiten voortvloeiend uit het communicatiebeleidsplan en de jaarlijkse communicatie begroting.
- Eventuele aanvullende adviserende en uitvoerende communicatie-activiteiten na afstemming met het bestuur.

De commissie rapporteert op regelmatige basis over haar werkzaamheden en besluiten op grond van de mandaatregeling.

Beleggingscommissie

De verantwoordelijkheid voor het vermogensbeheer ligt bij het bestuur. Diverse taken zijn gedelegeerd aan de beleggingscommissie, waaronder de dagelijkse aansturing van het vermogensbeheer. Daaronder wordt begrepen het voorbereiden van alle besluiten op het gebied van beleggingen voor het bestuur, de benoeming van de vermogensbeheerders en de monitoring van de beleggingsactiviteiten en de vermogensbeheerders.

3.1.3 Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld, waarvan de belangrijkste taak is het geven van een algemeen oordeel over het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen boekjaar en de gemaakte uitvoeringskosten, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst waaronder de keuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden: drie vertegenwoordigers van de deelnemers, één vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden en twee vertegenwoordigers van de werkgevers. Vanaf 1 april 2026 bestaat het verantwoordingsorgaan uit twee vertegenwoordigers van de deelnemers, twee vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden en twee vertegenwoordigers van de werkgevers. De benoeming en het aftreden van leden, samenstelling, taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

3.1.4 Raad van toezicht

Het Fonds beschikt over een Raad van Toezicht (RvT). De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag. De RvT staat het bestuur met raad ter zijde.

De RvT bestaat uit ten minste drie onafhankelijke deskundige natuurlijke personen die op geen enkele wijze, anders dan uit hoofde van hun lidmaatschap van de RvT, betrokken zijn bij (het functioneren van) het Fonds. De leden van de RvT voldoen aan de normen van DNB ten aanzien van geschiktheid. Het Fonds beschikt over een Reglement Raad van Toezicht.

3.1.5 Vermogensbeheerder

De fiduciair beheerder coördineert het beleggingsbeleid binnen de daarvoor door het bestuur gestelde richtlijnen. De belangrijke taken van de fiduciair beheerder zijn het adviseren van het bestuur inzake het te voeren beleggingsbeleid en de operationele aansturing / uitvoering van het beleggingsbeleid.

Het beheer van de return portefeuille is ondergebracht bij meerdere externe partijen aan wie de opdracht is gegeven tot daadwerkelijk beheer van (onderdelen van) het vermogen van het Fonds.

3.1.6 Custodian

De custodian is de bewaarder van het vermogen. Tevens verzorgt de custodian de afwikkeling van beleggingstransacties, de controle op de waarden, en de onafhankelijke monitoring van het vermogensbeheer voor het Fonds.

3.1.7 Pensioenbeheer; administratieve organisatie en dagelijks beheer (administrateur)

De administrateur voert de deelnemers- en financiële administratie uit. Daarnaast verzorgt de administrateur de werkgeversadministratie. De (financiële) jaarverslaglegging wordt voorbereid door de administrateur. De administrateur stelt het jaarlijkse actuariële rapport samen. De administrateur voert zijn werkzaamheden uit op basis van contractueel vastgestelde afspraken, waarvan service level agreements (SLA's) onderdeel uitmaken. Naast de administratie wordt ook het dagelijks beheer van het Fonds opgedragen aan de administrateur.

3.1.8 Adviserend actuaris

De adviserend actuaris is de adviseur van het bestuur met betrekking tot actuariële en pensioentechnische zaken.

3.1.9 Compliance officer

De compliance officer ondersteunt het bestuur van het Fonds bij de waarborging van een integere bedrijfsvoering. De compliance officer van het Fonds is onder meer verantwoordelijk voor de controle op de naleving van de gedragscode en het opstellen en actueel houden van het Compliance Charter van het Fonds.

3.1.10 Accountant

De accountant is belast met de controle van de administratie van het Fonds, met het jaarlijks uitbrengen van een rapport over de financiële toestand van het Fonds en met de controle van het door het bestuur uit te brengen jaarverslag (bestuursverslag en jaarrekening). De accountant voorziet zowel het jaarverslag als de jaarlijkse verslagstaten voor DNB van een accountantsverklaring. De accountant is onafhankelijk van het Fonds en verricht geen andere werkzaamheden voor het Fonds.

3.1.11 Waarmerkend actuaris

De waarmerkend actuaris van het Fonds is belast met de wettelijke taken betreffende het certificeren (waarmerken) van de actuariële verslagstaten voor DNB, waaronder een actuariële verslag met daarin opgenomen de actuariële verklaring. De waarmerkend actuaris is onafhankelijk van het Fonds en verricht geen andere werkzaamheden voor het Fonds, behalve die van sleutelfunctiehouder voor de actuariële functie.

3.1.12 Sleutelfunctiehouders

Het Fonds heeft een risicobeheerfunctie, een actuariële functie en een interne auditfunctie ingericht. Zowel het houderschap (verantwoordelijkheid) als de uitvoering en vervulling van deze functies ligt bij de hiervoor door het bestuur aangestelde externe functionarissen. In hoofdstuk 4.3 worden de sleutelfuncties nader beschreven.

3.2 Uitbestedingsbeleid

Uitbesteding van werkzaamheden vindt plaats op basis van het uitbestedingsbeleid van het Fonds (zie bijlage F).

Bedrijfsvoering

4.1 Interne beheersing

Het interne beheersingssysteem berust op de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en onderlinge verhoudingen van de bij het Fonds betrokken organen en (externe) organisaties.

4.1.1 Interne beheersing pensioenfonds

Statuten en governance reglementen

De bevoegdheden, verantwoordelijkheden en taken van de fondsorganen zijn vastgelegd in de statuten van het Fonds en in het huishoudelijk reglement, het Reglement Verantwoordingsorgaan en het Reglement Raad van Toezicht.

Gedragcode en compliance officer

Voor het bestuur en andere verbonden personen is een gedragscode opgesteld met regels en richtlijnen voor de bestuurders ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het Fonds aanwezige informatie. De gedragscode bevat tevens een insiderregeling. De compliance officer bewaakt de naleving van de gedragscode en toetst de (naleving van de) insiderregeling. Ieder jaar wordt een Compliance rapportage opgesteld inclusief een samenvatting voor het bestuur. De Compliance rapportage wordt in de risicomanagementcommissie besproken.

Three lines of defense

Het Fonds onderkent voor de beheersing van risico's een systeem van drie (spreekwoordelijke) verdedigingslijnen ('three lines of defense') binnen haar eigen organisatie. In hoofdstuk 4.2 en bijlage G wordt het risicomanagement nader beschreven.

Tekenbevoegdheid

De administratieve organisatie is er op gericht dat alle contracten tussen het Fonds en derden van handtekeningen van de voorzitter en secretaris, dan wel de penningmeester worden voorzien. Verder is er een Mandaatregeling facturen en bestuursondersteuning opgesteld waarin de tekeningsbevoegdheid van de administrateur ten aanzien van huishoudelijke en algemene uitgaven van het Fonds is vastgelegd.

Geschiktheidsplan

Het geschiktheidsplan inventariseert in hoeverre de vereiste geschiktheid en competenties binnen het bestuur voorhanden zijn. In het plan is een geschiktheidsverdeling opgenomen. Elke bestuurder zorgt voor het verwerven en onderhouden van voldoende kennis op pensioengebied om zijn verantwoordelijkheid als bestuurder waar te kunnen maken. Waar nodig zal de bestuurder zijn kennis uitbreiden door het volgen van opleiding, cursussen en gerichte seminars. Het Fonds beschikt over een opleidingsplan. In de uitvoering van zijn taken laat het bestuur zich bijstaan door adviseurs op diverse gebieden (externe deskundigen).

Zelfevaluatie bestuur

Het bestuur evalueert jaarlijks zijn eigen functioneren. De voorzitter dan wel een externe partij voert jaarlijks een evaluatiegesprek met iedere afzonderlijke bestuurder.

Beloningsbeleid

Het Fonds hanteert de volgende uitgangspunten voor het beloningsbeleid:

- Het Fonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid voor de beloning van de leden van de organen van het Fonds, aan commissies verbonden adviseurs en medebeleidsbepalers. Het beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het Fonds. Het beleid is passend gelet op de bedrijfstak waarvoor het Fonds de pensioenregeling uitvoert.
- Het nastreven van duurzaamheidsdoelstellingen en het beheersen van duurzaamheidsrisico's is bij vaste beloning inherent aan de functie en geborgd in de reguliere beloningssystematiek.
- Het beloningsbeleid voorkomt dat de beloning een kritische opstelling in de weg staat.
- Het beloningsbeleid draagt bij aan het voorkomen van de (schijn) van belangenverstrengeling.
- De vergoeding moet in redelijke verhouding staan tot de gedragen verantwoordelijkheid en taken, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag. Voor het bepalen van de tijdsbesteding voor het uitoefenen van een functie in het bestuur van het Fonds wordt uitgegaan van de VTE-score.
- Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatie gerelateerde beloningen. Het beloningsbeleid moedigt niet aan tot het nemen van meer risico's dan voor het Fonds aanvaardbaar is.
- Het bestuur verstrekt bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht geen transitie of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een andere medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.

Het bestuur heeft het beloningsbeleid van het Fonds vastgelegd in de vergoedingsregeling.

Diversiteit

Het bestuur van het Fonds is zich bewust van de bepalingen in de Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen over diversiteit en inclusie in het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Het Fonds heeft een diversiteitsbeleid. Het Fonds streeft naar diversiteit in de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan zonder concessies te doen aan de eisen voor geschiktheid. Deze fondsorganen moeten een redelijke afspiegeling vormen van de samenstelling van de belanghebbenden. Daarnaast heeft het Fonds aandacht voor inclusie. Bestuurders en leden van het Verantwoordingsorgaan, Raad van Toezicht en commissies zijn vrij om hun mening te ventileren en worden betrokken bij besluitvorming.

Code pensioenfondsen

Het bestuur legt jaarlijks in het bestuursverslag verantwoording af over de naleving van deze Code. Het Fonds mag van deze code afwijken, als daar een goede reden voor is.

Klachtenregeling

Het Fonds beschikt over een klachtenregeling voor deelnemers en een klachtenregeling voor werkgevers. Op grond van deze regeling voor deelnemers bestaat de mogelijkheid om een uiting van ontevredenheid (klacht) in te dienen. Indien de belanghebbende zich vervolgens niet kan vinden in de reactie van het bestuur is er sprake van een geschil en kan de belanghebbende zich wenden tot Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP) of de burgerlijke rechter. Indien een werkgever zich niet kan vinden in de beslissing van het bestuur is er sprake van een geschil en kan de werkgever het geschil voorleggen aan de burgerlijke rechter.

Klokkenluidersregeling

Het Fonds kent een klokkenluidersregeling. Binnen die regeling is het mogelijk dat een verbonden persoon een misstand binnen het Fonds (incident) meldt aan de compliance officer. Een misstand wordt afgehandeld als een incident uit de incidentenregeling, tenzij dit in de klokkenluidersregeling anders is bepaald. De klokkenluider wordt, voor zover deze te goeder trouw heeft gehandeld vanwege de melding van een incident niet geschaad in zijn positie binnen het Fonds.

Incidentenregeling

Het Fonds heeft een incidentenregeling opgesteld. In die regeling wordt beschreven op welke wijze het bestuur omgaat met incidenten die de goede naam of faam van het Fonds schade toebrengen of financiële schade tot gevolg hebben.

ICT-beleid en DORA

Het Fonds heeft een ICT-beleid. Het ICT-beleid beschrijft de richtlijnen en principes die door het Fonds worden gehanteerd met betrekking tot informatietechnologie. De scope van het ICT-beleid van het Fonds betreft het pensioenbeheer en het vermogensbeheer, custodian, ICT-dienstverleners van ICT-diensten die kritieke of belangrijke functies ondersteunen en overige ICT-dienstverleners. Het IT-beleid betreft een aanvulling op het uitbestedingsbeleid gericht op de beheersing van de ICT. Secundair richt het ICT-beleid zich op de IT van de organen van het Fonds.

Het Fonds voldoet in opzet en bestaan aan de DORA-vereisten. De DORA vereisten zijn verwerkt in:

- Het ICT-beleid
- Het Uitbestedingsbeleid
- Het Integraal Risicomanagementbeleid
- Het Integriteitsbeleid
- Het Geschiktheidsplan - Geschiktheid bestuur
- Het ICT-Bedrijfscontinuïteitsbeleid (nieuw opgesteld document).

Herzieningenbeleid

Bij de uitvoering van de pensioenadministratie kunnen zich onjuistheden voordoen. Het Fonds dient bij een dergelijke onjuistheid te bezien of een herziening nodig en/ of gewenst is. Het herzieningenbeleid is een richtlijn voor het herstel van onjuistheden indien blijkt dat een aandeel voor een individueel pensioen in de gezamenlijke pensioenpot, een verzekerd pensioen of een pensioenuitkering niet juist zijn vastgelegd/ berekend en/ of uitgekeerd.

Datakwaliteit

Het Fonds heeft onder meer beleid, procedures en maatregelen voor de kwaliteit van de data die worden gebruikt. In hoofdstuk 15 wordt datakwaliteit nader beschreven.

4.1.2 Interne beheersing uitbestedingspartners

Service level agreement

Alle uitbestede werkzaamheden zijn contractueel vastgelegd, waarvan service level agreements (SLA's) onderdeel uitmaken. De administrateur verstrekt ieder kwartaal een SLA-rapportage.

Beloning

In uitbestedingsrelaties wordt aandacht gegeven aan de hoogte van de beloning en aan het voorkomen van prikkels om oneigenlijke risico's te nemen.

Uitvoerders AZL en GSAM

AZL (pensioenadministratie) en GSAM (fiduciair vermogensbeheer) zijn de belangrijkste uitvoerders voor het Fonds.

Beheersing van de risico's zijn bij AZL en GSAM ingebouwd in interne processen, procedures en functie scheidingen en is (mede op basis van vigerende wetten) vastgelegd in beleidsdocumenten, (insider)regelingen, gedragscodes en procuratieregelingen. AZL en GSAM hebben een business continuïteitsplan. De werking van deze processen en naleving van de regelingen worden bewaakt middels zowel interne controles als aan de ISAE of SOC gekoppelde externe audits.

Volmacht

In een die onderdeel is van de overeenkomsten met de administrateur en met de vermogensbeheerder, heeft het Fonds vastgelegd in welke situaties de administrateur dan wel de vermogensbeheerder het Fonds in en buiten rechte kan vertegenwoordigen en welke daden van beheer door laatstgenoemde namens het Fonds mogen worden verricht, zoals bijvoorbeeld het uitkeren van de pensioenen aan de pensioengerechtigden en het aangaan van contractuele relaties.

4.2 Risicomanagement

Het Fonds wordt bij het beheer van de persoonlijke pensioenvermogens en reserves en de financiering daarvan geconfronteerd met onzekerheden. Onzekerheid biedt zowel risico's als kansen, met de potentie om zowel waarde te verhogen als te verlagen. Risico is de kans op schade of verlies.

Onder risicomanagement wordt het integrale, continue en cyclische proces verstaan waarbinnen risico's worden geïdentificeerd, geanalyseerd, gemonitord en geëvalueerd. Dit resulteert in de acceptatie, mitigatie of het vermijden van geïdentificeerde risico's.

Risicomanagement stelt het bestuur in staat om op een efficiënte wijze met onzekerheid en de hiermee verbonden risico's om te gaan, en daarbij de capaciteit om waarde te creëren en te versterken. Actief omgaan met risicomanagement betekent:

- het continu zichtbaar maken en concretiseren van risico's;
- het normeren van risico's, welk risico is nog acceptabel voor het Fonds;
- het benoemen en beheren van beheermaatregelen;
- het creëren van risicoalertheid en risicobewustzijn;
- een proactieve omgang met risico's (in plaats van reactief).

Het Fonds heeft onderzocht welke risico's er zijn. Het Fonds heeft afgesproken welke maatregelen worden genomen om de grootste risico's te beheersen en beperken. Hiermee wordt in de besluitvorming rekening gehouden. Beheersmaatregelen worden periodiek op hun effectiviteit beoordeeld.

Op kwartaalbasis wordt een (niet) financiële risicomanagement rapportage opgesteld inclusief een samenvatting voor het bestuur. Deze rapportage wordt in de risicomanagementcommissie besproken en vastgesteld.

In bijlage G wordt het risicomanagement nader beschreven.

4.3 Sleutelfuncties

De risicobeheerfunctie, actuariële functie en de interne auditfunctie worden aangemerkt als sleutelfuncties binnen het Fonds. Zowel het houderschap (verantwoordelijkheid) als de uitvoering en vervulling ligt bij de hiervoor door het bestuur aangestelde externe functionarissen. Het Fonds beschikt over een reglement sleutelfunctiehouders waarin nader invulling wordt gegeven aan de taken, invulling van werkzaamheden als ook aan de operationele onafhankelijkheid, benoeming en evaluatie door het bestuur. Voor iedere sleutelfunctiehouder heeft het Fonds een eigen profiel vastgesteld. De sleutelfunctiehouder Interne Audit voert de werkzaamheden uit op basis van het Interne Audit Charter en het Interne Audit Plan.

De Pensioenwet bepaalt dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen uitvoering enerzijds en controletaken anderzijds. Bij de sleutelfunctiehouders worden controletaken belegd. Het bestuur is verantwoordelijk voor de gekozen invulling van de sleutelfuncties en ziet erop toe dat de sleutelfunctionarissen steeds voldoen aan de door de toezichthouder gestelde geschiktheidseisen.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen 'een houder van een sleutelfunctie' en 'een persoon of een organisatorische eenheid die een sleutelfunctie vervult':

- met een houder van een sleutelfunctie (sleutelfunctiehouder) wordt een natuurlijk persoon bedoeld die eindverantwoordelijk is voor de uitoefening van de taken die vallen onder de desbetreffende sleutelfunctie;
- met een persoon of een organisatorische eenheid die een sleutelfunctie vervult (sleutelfunctievervuller) worden alle betrokken personen of organisatorische eenheden bedoeld die betrokken zijn bij de uitvoering van de taken die vallen onder de sleutelfuncties.

Sleutelfunctiehouders moeten hun taken op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier kunnen vervullen. De sleutelfunctiehouders moet toegang hebben tot alle informatie die noodzakelijk is om de functie te kunnen uitoefenen. Daarnaast dient er een directe rapportagelijn te zijn naar het bestuur van het pensioenfonds.

4.4 Intern toezicht

De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

Deelname aan de pensioenregeling

5.1 Werkings sfeer

De werkingssfeer van het Fonds is omschreven in de statuten en de verplichtstellingsbeschikking. Het Fonds is werkzaam op het terrein van de in Nederland gevestigde, privaatrechtelijke openbare bibliotheken. Onder openbare bibliotheken worden die instellingen verstaan, die vallen onder de werkingssfeer van de collectieve arbeidsovereenkomst (cao) openbare bibliotheken.

Bij het Fonds kunnen ook instellingen vrijwillig zijn aangesloten die daartoe een verzoek hebben ingediend.

5.2 Aangesloten instellingen en hun werknemers

Werkgevers en werknemers die voldoen aan de voorwaarden dienen zich te melden op het moment dat de aansluitings- respectievelijk deelnemingsplicht op hen van toepassing is. De aangesloten werkgever is verantwoordelijk voor het verstrekken van de juiste gegevens voor de uitvoering van de regeling.

Voorts kunnen bij het Fonds onder voorwaarden instellingen zijn aangesloten die daartoe een verzoek hebben gedaan. De voorwaarden zijn vastgelegd in de statuten.

5.3 Uitvoeringsreglement

Het bestuur heeft ten behoeve van de uitvoering en financiering van de pensioenregeling een uitvoeringsreglement opgesteld. Het uitvoeringsreglement is van toepassing op alle aangesloten werkgevers.

Premiebijdrage

Een aangesloten werkgever is aan het Fonds een premiebijdrage verschuldigd voor de pensioenregeling. Er is geen premiebijdrage verschuldigd zolang en voor zover de deelnemer recht heeft op premievrije voortzetting van de pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid.

De aangesloten werkgever verhaalt een deel van de premiebijdrage op de deelnemers. De sociale partners bepalen de hoogte van dit deel.

Informatieverplichting

De aangesloten werkgever verstrekt het Fonds alle informatie die nodig is om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen.

Uitvoeringsovereenkomst vrijwillige aansluiting

Met een vrijwillig aangesloten instelling wordt een uitvoeringsovereenkomst vrijwillige aansluiting aangegaan in aanvulling op het uitvoeringsreglement. Een overeenkomst voor vrijwillige aansluiting wordt in beginsel voor vijf jaar aangegaan en kan door het Fonds en/of de werkgever worden opgezegd met een opzegtermijn van zes maanden.

Andere onderwerpen

Het uitvoeringsreglement bevat tevens bepalingen over:

- Informatieverplichtingen van het Fonds aan de werkgever;
- Privacy;
- Wijziging uitvoeringsreglement en pensioenreglement;
- Solidariteitsreserve: uitgangspunten, regels en procedures;
- Gemoedsbezwaren.

5.4 Handhaving

Op grond van de verplichtstelling zijn de werkgevers in de sector verplicht alle bij hen werkzame werknemers aan te melden bij het Fonds. Het Fonds voert een actief handhavingsbeleid.

5.5 Vrijstelling van de verplichte deelneming in de pensioenregeling

In het uitvoeringsreglement zijn nadere bepalingen over de voorwaarden van vrijstelling van deelneming opgenomen. Het bestuur is bevoegd vrijstelling te verlenen van de verplichte deelneming in de pensioenregeling. Voorts kan door het bestuur op basis van gemoedsbezwaren vrijstelling worden verleend. Een verleende vrijstelling kan worden ingetrokken. Er wordt regelmatig getoetst of de voorwaarden voor vrijstelling nog steeds van toepassing zijn. Het Fonds beschikt over een dispensatieprocedure.

5.6 Representativiteitstoets

Doel van deze toets is beoordelen of er een belangrijke meerderheid binnen de bedrijfstak achter de verplichtstelling staat. Via een periodieke toets wordt eens in de 5 jaar beoordeeld of er nog voldoende draagvlak hiervoor is binnen de bedrijfstak. Als de toets onvoldoende is, vindt al 2 jaar later opnieuw een toets plaats. Als de toets dan weer onvoldoende is, wordt de verplichtstelling ingetrokken.

5.7 Deelnemerschap

Deelnemers zijn de werknemers die op basis van een arbeidsovereenkomst werkzaam zijn voor een aangesloten werkgever. Het deelnemerschap van de werknemer vangt aan vanaf de eerste dag waarop de arbeidsovereenkomst met een aangesloten werkgever ingaat.

5.8 Beëindiging van deelnemerschap

Het deelnemerschap eindigt bij overlijden van de deelnemer en bij beëindiging van het dienstverband tussen de deelnemer en een aangesloten werkgever zonder dat dit dienstverband wordt gevolgd door een dienstverband met een andere aangesloten werkgever. Bovendien eindigt het deelnemerschap op het moment dat de werkgever, waarbij de betrokkene in dienst is, niet langer als aangesloten werkgever kan worden beschouwd.

5.9 Voortzetting van deelnemerschap

In tegenstelling tot deze bepalingen, wordt het deelnemerschap voortgezet:

- a. Als de deelnemer ten tijde van de beëindiging van het dienstverband (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt is, dan blijft het (gedeeltelijke, volgens tabel) deelnemerschap bestaan zolang de (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid voortduurt.
- b. Voor degene die deelnemer was en aansluitend de deelneming individueel voortzet. Aansluiting op deze basis is onder voorwaarden mogelijk. Deze voorwaarden zijn in het pensioenreglement opgenomen.

Het voortgezette deelnemerschap wordt uiterlijk beëindigd op de pensioendatum (de ingangsdatum van het ouderdomspensioen).

6

De inhoud van de pensioenregeling

6.1 De solidaire premieregeling

De huidige pensioenregeling is per 1 juli 2025 in werking getreden.

De hoofdlijnen van de pensioenregeling zijn:

Soort regeling	Solidaire premieregeling
Financiering	Maandelijkse bruto premie tot uiterlijk de AOW-leeftijd van de deelnemer
Toetredingsleeftijd	Geen
Pensioenleeftijd	De AOW-leeftijd van de (gewezen) deelnemer
Ouderdomspensioen	<p>De totale bruto premie minus de som van (de risicopremies voor dekking van het nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling, de kostenvergoedingen en eventueel een opslag reserve operationele risico's is beschikbaar als de netto premie of spaarpremie. Deze spaarpremie wordt toegevoegd aan het persoonlijk pensioenvermogen van de deelnemer. Het persoonlijk pensioenvermogen van de (gewezen) deelnemer wordt op de pensioendatum aangewend voor ouderdomspensioen (de default). De (gewezen) deelnemer kan ervoor kiezen om het persoonlijk pensioenvermogen aan te wenden voor ouderdomspensioen in combinatie met partnerpensioen, deze keuze is de default als het pensioenfonds bekend is met de partner op de pensioendatum.</p> <p>Na overlijden van de gepensioneerde ontvangen de eventuele partner of kinderen een slotuitkering van twee maanden ouderdomspensioen.</p>
Partnerpensioen bij overlijden vanaf de pensioendatum	Het partnerpensioen is maximaal 70% van het ouderdomspensioen.
Wezenpensioen bij overlijden vanaf de pensioendatum	Bij overlijden ná pensionering is een wezenpensioen verzekerd van 20% van het partnerpensioen.
Partnerpensioen bij overlijden vóór de pensioendatum	Verzekerd op risicobasis is 35% van het pensioengevend salaris. Het ingegane partnerpensioen wordt uitgekeerd tot het overlijden van de partner.
Tijdelijk Partnerpensioen bij overlijden vóór de pensioendatum	Verzekerd op risicobasis is de bruto AOW-uitkering per 1 januari voor een gehuwde. De ingegane uitkering loopt tot aan de AOW-leeftijd van de partner en stopt eerder bij overlijden van de partner.
Wezenpensioen bij overlijden vóór de pensioendatum	Verzekerd op risicobasis is 14% van het pensioengevend salaris. De ingegane uitkering loopt door tot de leeftijd van 25 jaar van de wees.
Arbeidsongeschiktheidspensioen	Verzekerd op risicobasis is een aanvulling op de WIA-uitkering (70% van het bedrag dat het pensioengevend salaris

	hoger is dan het maximumsalaris waarmee het UWV rekent). De ingegane uitkering loopt tot aan de AOW-leeftijd van de arbeidsongeschikte deelnemer.
Franchise	De franchise is ten minste gelijk aan het bedrag als omschreven in artikel 18a lid 3 onder a Wet op de loonbelasting 1964 zoals dit op 1 januari van het betreffende jaar geldt (het fiscaal minimum).
Pensioengevend salaris	Het pensioengevend salaris bestaat uit de onderdelen: bruto maandsalaris, vakantiegeld, eindejaarsuitkering. Verhogingen en verlagingen van het vaste bruto salaris tijdens het jaar tellen mee vanaf de dag dat ze gelden.
Maximum pensioengevend salaris	Het maximale pensioengevend loon in de zin van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag is gelijk aan het (maximum) pensioengevend salaris minus de franchise.
Deeltijdpercentage	Voor de bruto premie geldt het actuele deeltijdpercentage. Voor de dekking van nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen wordt uitgegaan van het gemiddelde deeltijdpercentage over de voorgaande twaalf maanden.
Flexibiliseringsmogelijkheden	De (gewezen) deelnemer heeft de volgende keuzes: <ul style="list-style-type: none"> • Vervroegde ingang ouderdomspensioen • Uitstel ingang ouderdomspensioen • Deeltijdpensionering • Uitrui van een aandeel voor ouderdomspensioen in de gezamenlijke pensioenpot voor partnerpensioen • Tijdelijk hoger of lager ouderdomspensioen
Voortzetting risicodekkingen NP na beëindiging deelname.	Na het eindigen van de deelname loopt de risicodekking NP gedurende 3 maanden onder voorwaarden door. Deze uitloopdekking van 3 maanden loopt langer door in het geval WW of Ziektewet.
Vrijwillige voortzetting opbouw en risicodekkingen	De betaling van de volledige bruto premie kan onder voorwaarden worden voortgezet maximaal 3 jaar aansluitend op het einde van de deelname.
Vrijwillige voortzetting risicodekkingen NP tot de pensioendatum	De risicodekkingen NP kunnen onder voorwaarden worden voortgezet ten laste van het persoonlijk pensioenvermogen van de deelnemer.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid die door het UWV is vastgesteld (vrijstelling op basis van 6 WIA-klassen arbeidsongeschiktheid). De hoogte van de premievrije voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid is gelijk aan de bruto premie minus de risicopremies wegens arbeidsongeschiktheid. De volledige dekking van het (tijdelijk) partnerpensioen en het wezenpensioen blijven in stand alsof de deelnemer werkzaam zou zijn gebleven voor het arbeidsongeschikte deel. Het pensioengevend salaris voor de voortzetting van de pensioenopbouw wordt jaarlijks per 1 januari verhoogd met de algemene structurele ontwikkeling van de lonen volgens de cao voor de branche openbare bibliotheken.

Jaarlijkse aanpassing van het ingegane pensioen (variabel pensioen)	Jaarlijks wordt per 1 januari op basis van de gegevens van 31 december van het voorgaande jaar de hoogte van de ingegane pensioenen opnieuw vastgesteld. De nieuwe hoogte geldt dan vanaf 1 april van het jaar. Uiterlijk op 1 maart van het jaar worden de pensioengerechtigden op de hoogte gesteld van de nieuwe uitkeringen. Het pensioenreglement bevat een uitgebreide beschrijving van de wijze van jaarlijkse vaststelling van de uitkering.
Solidariteitsreserve	Met de solidariteitsreserve wordt onder meer beoogd te voorkomen dat ingegane pensioenen moeten worden verlaagd in het geval van financiële tegenvallers.
Opgebouwd pensioen tot 1 juli 2025	De opgebouwde aanspraken zoals op ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen zijn per 1 juli 2025 omgezet in persoonlijk pensioenvermogen.
Compensatie voor afschaffing doorsneesystematiek	Voor deelnemers die op 30 juni 2025 pensioen opbouwden in het Fonds en die naar verwachting nadeel ondervinden van de overstap naar de nieuwe pensioenregeling door de afschaffing van de doorsneesystematiek, is op 1 juli 2025 compensatie aan het persoonlijk pensioenvermogen toegevoegd.

Het pensioenreglement bevat de details van de pensioenregeling en is leidend.
Het uitvoeringsreglement bevat de procedure voor de aanpassing van de pensioenregeling.

6.2 Ambitie

De pensioenambitie van sociale partners voor de solidaire premieregeling komt overeen met circa 90% van de gemiddelde nominale pensioengrondslag op basis van 42 dienstjaren.

De pensioenambitie is door sociale partners geformuleerd op basis van een gemiddelde (ongeïndexeerde) pensioengrondslag. Voor de toetsing op haalbaarheid van de pensioenambitie (in het kader van de opdrachtaanvaarding en vervolgens om de vijf jaar) is door het Fonds de voorkeur gegeven aan een geïndexeerde pensioengrondslag als maatstaf. Een (prijs)geïndexeerde pensioengrondslag van 70% is minimaal gelijkwaardig aan een niet-geïndexeerde pensioengrondslag van 90%. Met sociale partners is afgestemd dat de geïndexeerde grondslag aangehouden wordt voor de toetsing van de realisatie.

De pensioenambitie moet met een voldoende mate van zekerheid gerealiseerd kunnen worden (bij voorkeur meer dan 70%). Dit wordt getoetst op basis van de meest recente scenarioset van DNB (de P-set).

6.3 Hoogte en samenstelling van de bruto bijdrage

De bruto premie is een percentage van de pensioengrondslag. Na aftrek van de risicopremies en vergoedingen voor de uitvoeringskosten van het Fonds resteert een netto premie. De netto premie of spaarpremie wordt toegevoegd aan het persoonlijk pensioenvermogen (PPV) van de deelnemer.

Samenstelling van de premie

De samenstelling van de bruto premie is als volgt:

	Component
A	Bruto premie
B	Risicopremie levenslang partnerpensioen
C	Risicopremie levenslang partnerpensioen uitloop 3 maanden
D	Risicopremie tijdelijk partnerpensioen
E	Risicopremie wezenpensioen
F	Risicopremie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVAO)
G	Risicopremie excedent arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP)
H	Toekomstige uitvoeringskosten
I	Lopende uitvoeringskosten
J	Opslag Reserve Operationele Risico's
K	Netto premie , wordt toegevoegd aan het persoonlijke pensioenvermogen

Assumed payment

Voor wat betreft het beleggen van de spaarpremie hanteert het Fonds de werkwijze van “assumed payment”. De spaarpremie wordt daarbij geacht voor elke deelnemer op hetzelfde moment door het Fonds te zijn ontvangen, ongeacht of de premie daadwerkelijk door het Fonds is ontvangen. Bij de veronderstelde ontvangstdatum is een gemiddelde doorlooptijd van 2,5 maand verondersteld. Het Fonds loopt hiermee een risico op de tijdigheid van de financiering van (een deel van) de premie. Ter dekking van dit risico wordt een buffer aangehouden in de reserve operationele risico's. Het Fonds voegt de niet tijdig betaalde premie vanuit de reserve operationele risico's toe aan het persoonlijke pensioenvermogen van de deelnemer. Bijvoorbeeld de maandpremie met referentiemaand januari wordt per 1 april aan het persoonlijke pensioenvermogen toegevoegd en belegd. Ook als de premie niet tijdig wordt betaald, ontvangt de deelnemer rendement, alsof er wel tijdig betaald is (assumed payment), dus in het voorbeeld vanaf 1 april. Ter compensatie van het gemiste rendement over de premie wordt een boete bij de werkgever geïncasseerd, die boete wordt door het Fonds aan de reserve operationele risico's toegevoegd.

6.4 Toedelingsregels

Het pensioenvermogen wordt collectief belegd. De financiële mee- of tegenvallers worden gericht aan de persoonlijke pensioenvermogens toebedeeld op basis van toedelingsregels.

De financiële toedelingsregels zien enerzijds op de bescherming tegen het renterisico en anderzijds op de verdeling van het overrendement. Deze toedelingsregels zijn gebaseerd op de risicohouding van de deelnemers, gewezen deelnemers en/of pensioengerechtigden.

Biometrische toedelingsregels hebben betrekking op resultaten als gevolg van de ontwikkeling van de levensverwachting en het sterfteresultaat. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het zogeheten micro- en macro-langlevenrisico.

De biometrische rendementen als gevolg van de ontwikkeling van de levensverwachting (macro langlevensrisico) en het waargenomen sterfteresultaat (micro langlevensrisico en micro kortlevensrisico) worden verwerkt door middel van separate toedelingsregels.

In de toedeling kan onderscheid gemaakt worden naar:

- Financieel beschermingsrendement;
- Financieel overrendement;
- Biometrisch beschermingsrendement micro-langlevensrisico;
- Resultaat op micro-langleven (overrendement micro-langlevensrisico);
- Biometrisch beschermingsrendement macro-langlevensrisico;
- Resultaat op macro-langleven (overrendement macro-langlevensrisico);
- Verwerking van de actualisatie van overige actuariële grondslagen;.
- Verwerking van het resultaat op overige actuariële grondslagen.

De toedeling van de rendementen aan de collectieve voorzieningen en reserves van het Fonds worden in hoofdstuk 12 en 13 beschreven.

Financieel beschermingsrendement

Het financieel beschermingsrendement is het deel van het beleggingsrendement dat – passend bij de risicohouding per leeftijdscohort – maandelijks aan de persoonlijke pensioenvermogens wordt toebedeeld om de (verwachte) uitkering (gedeeltelijk) te beschermen tegen de impact van een rentewijziging. Voor jongeren met een pensioen dat nog niet tot uitkering komt, geldt een lagere mate van bescherming dan voor ouderen. Dichter bij de pensioenrichtleeftijd staat bescherming van de verwachte uitkering meer centraal. Na ingang van het pensioen ligt de focus op nominale zekerheid. Om deze reden is er een beschermingsrendement van 100% voor pensioenen die al tot uitkering zijn gekomen.

Bij de vormgeving van de mate van renteafdekking kan worden gekozen voor de directe methode (feitelijke) en de indirecte methode (theoretisch) voor renteafdekking. Het Fonds heeft gekozen voor de indirecte methode. Deelnemers ontvangen (deels) renteafdekking op basis van DNB RTS.

Het financieel beschermingsrendement wordt opgesplitst in twee componenten:

1. Rentebijdrage: maandelijkse oprenting van het persoonlijke pensioenvermogen op basis van 1/12e van de één-jaars risicovrije rente (DNB RTS, deze één-jaars rente kan ook negatief zijn).
2. Rentewijziging: maandelijkse toedeling van beschermingsrendement voor een rentewijziging (met een leeftijdsafhankelijke mate van bescherming).

De leeftijdsafhankelijke toedelingsregels voor het beschermingsrendement zijn opgenomen in het pensioenreglement en worden weergegeven in de tabel in bijlage A. In het geval van het beschermingsrendement is dit percentage de procentuele renteafdekking voor de betreffende leeftijd.

Financieel overrendement

Het financieel overrendement is het deel van het collectieve beleggingsrendement dat resteert nadat het theoretisch beschermingsrendement is toebedeeld. Dit overrendement wordt volgens vastgestelde toedeelregels – passend bij de risicohouding per leeftijdscohort – maandelijks toebedeeld aan de persoonlijke pensioenvermogens. Bij het overrendement is het percentage de gewenste blootstelling aan de beleggingen gericht op rendement voor de betreffende leeftijd.

Jongeren met een nog niet ingegane uitkering kennen meer blootstelling naar overrendement dan ouderen met een nog niet ingegane uitkering.

Uit het totaal behaalde financiële rendement wordt eerst de één-jaarsrente en het beschermingsrendement gefinancierd. Vervolgens wordt de kostenvergoeding voor het vermogensbeheer aan het beleggingsrendement onttrokken. Het daarna resterende beleggingsrendement is gelijk aan het overrendement. Van positief overrendement wordt 5% aan de solidariteitsreserve toegevoegd, als de solidariteitsreserve de bovengrens van 7% niet overschrijdt. Ieder einde van een kalenderjaar wordt op deze bovengrens van 7% getoetst, niet tussentijds. Elke maand wordt de dotatie aan de solidariteitsreserve dusdanig bijgesteld, dat aan het eind van het boekjaar cumulatief 5% van het positieve overrendement aan de solidariteitsreserve is toegevoegd. Het resterende overrendement (positief of negatief) wordt verdeeld over het PPV, afhankelijk van de leeftijd en de aard van de uitkering (wel of niet ingegaan). De mate van blootstelling aan overrendement komt tot uitdrukking in een toedeelstaffel. Het fonds hanteert een toedeelstaffel. Er is gekozen om de leenrestrictie niet op te heffen, dus ook de jongste groep heeft door het beleggingsbeleid en de rendementstoedeling geen blootstelling aan aandelenrisico van meer dan 100% (na mapping). Pensioengerechtigden zijn tevens blootgesteld aan beleggingsrisico via blootstelling naar het overrendement. De leeftijdsafhankelijke toedelingsregels voor het overrendement zijn opgenomen in het pensioenreglement en worden weergegeven in de tabel in bijlage A.

Begrenzing aan de mismatch door toedeling beschermingsrendement

Door de toepassing van de indirecte methode krijgen de leeftijdscohorten een beschermingsrendement toebedeeld dat precies aansluit bij de beoogde mate van rentebeschermtng.

Het verschil tussen het toegekende theoretisch beschermingsrendement en het daadwerkelijk behaalde rendement op de renteafdekking in de portefeuille komt terecht in het overrendement, waaraan jongeren relatief meer worden blootgesteld dan ouderen. Dit leidt tot deling van het mismatchrisico tussen leeftijdscohorten, via het financiële overrendement. Hoewel de uitgangssituatie is dat de behaalde renteafdekking zoveel mogelijk aansluit bij de beoogde rentebeschermtng, zal altijd sprake zijn van enige mismatch. Mogelijke oorzaken voor het verschil zijn onder andere duration mismatch, curverisico en spreadrisico. Aan deze mismatch worden begrenzungen gesteld. Buiten deze begrenzungen wordt het daadwerkelijke behaalde beschermingsrendement op de renteafdekking in de portefeuille op jaarbasis voor zover dat buiten de gestelde bandbreedte ligt via het beschermingsrendement aan de persoonlijke pensioenvermogens van alle groepen toegerekend. Deze begrenzungen (en onderbouwing) van de renterisicodeling is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid van het Fonds.

Biometrisch beschermingsrendement micro-langlevensrisico

Het beschermingsrendement voor het micro-langlevensrisico is het rendement dat nodig is om het toekomstige – uit het opgebouwde pensioenvermogen te financieren pensioen – of het ingegane pensioen en het meeverzekerde partnerpensioen gelijk te houden, ook als de deelnemer of de partner langer leeft dan op basis van de overlevingsgrondslagen van het Fonds werd verwacht. Het beleid van het Fonds is dat alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden een ‘volledig’ (100%) beschermingsrendement voor het micro-langlevensrisico krijgen. De hoogte van dit

beschermingsrendement volgt uit de actuele overlevingsgrondslagen van het pensioenfonds. Aangezien de overlevingskansen per leeftijd verschillen, worden de beschermingsrendementen leeftijdsafhankelijk toebedeeld.

Resultaat op micro-langlevens (overrendement micro-langlevensrisico)

Het resultaat op micro-langlevens (het biometrisch overrendement micro-langlevensrisico) is het resultaat dat ontstaat doordat deelnemers langer of korter leven dan op basis van de overlevingsgrondslagen van het Fonds werd verwacht. Het beleid van het Fonds is dat het resultaat op micro langlevens van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden én het resultaat op de ingang van nieuwe partnerpensioenen die ingaan vanuit de persoonlijke pensioenvermogens worden verrekend via de solidariteitsreserve.

Bij een ontoereikende solidariteitsreserve wordt het resterend benodigd vermogen ter financiering van het resultaat op micro-langlevens vanuit de reserve operationele risico's gefinancierd. Indien de reserve operationele risico's ook niet toereikend is, dan wordt het benodigd vermogen via het overrendement onttrokken aan de persoonlijke pensioenvermogens.

Het resultaat op risicodekking en het resultaat op kapitaaldekking worden apart van elkaar verwerkt. Het resultaat op het micro-kortlevensrisico op de risicodekkingen voor de deelnemers valt buiten het resultaat op het micro-langlevens op de PPV van alle deelnemers. Het resultaat op het micro-kortlevensrisico blijft in de nabestaandenpensioenvoorziening, een positief resultaat wordt verrekend met toekomstige risicopremies.

Biometrisch beschermingsrendement macro-langlevensrisico

Macro-langlevensrisico is het risico dat de levensverwachting van de deelnemers verandert, waardoor uitkeringen naar verwachting langer of korter betaald moeten worden. Het Fonds kent geen biometrisch beschermingsrendement macro-langlevensrisico toe. Een actualisatie van de overlevingsgrondslagen leidt tot een daling of stijging van de (verwachte) pensioenuitkering. Voor zover de actualisatie tot een daling van een ingegane uitkering leidt, wordt vanuit de solidariteitsreserve een aanvulling op de uitkering gedaan, om die daling te voorkomen.

Resultaat op macro-langlevens (overrendement macro-langlevensrisico)

Het overrendement vanwege het macro-langlevensrisico is gelijk aan het financiële resultaat als gevolg van de biometrische beschermingsrendementen macro-langlevensrisico. Het Fonds draagt dit positieve of negatieve resultaat niet, dit wordt door de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zelf gedragen. Enkel in de jaren dat er sprake is van een herijking van de overlevingsgrondslagen zal een biometrisch overrendement voor het macro- langlevensrisico worden verrekend. In de overige jaren is het biometrisch overrendement voor macro-langlevensrisico per definitie gelijk aan nul. Aangezien het effect van aanpassing van de levensverwachting per leeftijd zal verschillen, wordt ook de toedeling van het resultaat per leeftijd vormgegeven. Binnen de collectieve uitkeringsfase wordt het resultaat binnen het cohort van pensioengerechtigden gezamenlijk gedeeld.

Verwerking van de actualisatie van overige actuariële grondslagen

De prijs van een pensioenuitkering wordt niet alleen door rente en overlevingskansen beïnvloed, maar ook door andere fondsspecifieke actuariële grondslagen. Te denken valt aan de gehanteerde man/vrouwverhoudingen per pensioenvorm, het leeftijdsverschil tussen mannelijke en vrouwelijke partners en de partnerfrequenties.

De wijze waarop het Fonds het risico dat de actualisatie van de andere actuariële grondslagen wijzigen deelt, sluit aan op de wijze waarop het macro-langlevensrisico wordt gedeeld.

Verwerking van het resultaat op overige actuariële grondslagen

Het resultaat op overige actuariële grondslagen wordt niet separaat toegerekend maar loopt mee met het resultaat op het macro langlevensrisico en het macro kort leven risico.

De ontwikkeling van het persoonlijk pensioenvermogen

Op basis van de bovengenoemde toedelingsregels is het verloop van het persoonlijk pensioenvermogen als volgt.

(Gewezen) deelnemers

De persoonlijke pensioenvermogens van (gewezen) deelnemers ontwikkelen zich als volgt (niet uitputtend):

- de stand van het persoonlijk pensioenvermogen primo maand;
- voor deelnemers: verhoogd met de totaal ingelegde (netto) spaarpremie;
- verhoogd of verlaagd met beschermingsrendement;
 - enerzijds vindt via het financieel beschermingsrendement een rentebijbeschrijving of – afschrijving plaats gebaseerd op de éénjaarsrente;
 - anderzijds wordt een financieel beschermingsrendement bij- of afgeschreven in verband met de wijziging van de rentetermijnstructuur;
 - tevens wordt het biometrisch beschermingsrendement micro-langlevensrisico bij- of afgeschreven;
- verhoogd of verlaagd met overrendement;
 - het overrendement is gelijk aan het collectief rendement beschikbaar voor toevoeging aan de persoonlijke pensioenvermogens minus het toegekend beschermingsrendement;
 - het financieel overrendement wordt bij- of afgeschreven.
- mutaties, zoals waardeoverdracht;
- persoonlijk pensioenvermogen wordt verhoogd of verlaagd met mutaties uit hoofde van de solidariteitsreserve:
 - aanvullen van negatieve persoonlijke vermogens

Daarnaast worden de persoonlijke pensioenvermogens van (gewezen) deelnemers jaarlijks bijgesteld, na de reguliere maandelijkse ontwikkeling in december, indien van toepassing:

- biometrisch overrendement macro-langlevensrisico wordt bij- of afgeschreven;
- persoonlijk pensioenvermogens worden verlaagd vanwege een tekort in de operationele reserve dat niet door de inzet van andere financiële sturingsmiddelen kan worden gefinancierd;
- persoonlijk pensioenvermogens worden verhoogd of verlaagd met mutaties uit hoofde van de solidariteitsreserve:
 - aanvullen van een negatieve solidariteitsreserve tot nul;
 - uitdelen van overschotten bij een hoge solidariteitsreserve.

Pensioengerechtigden

Voor pensioengerechtigden wordt in aanvulling op bovenstaande opsomming een pensioenuitkering onttrokken aan het vermogen.

Daarnaast is er jaarlijks sprake van een beperkte herverdeling binnen de persoonlijke pensioenvermogens van pensioengerechtigde deelnemers. De hoogte van deze herverdeling wordt actuarieel vastgesteld en zorgt voor een gelijke aanpassing van de pensioenuitkering voor alle pensioengerechtigde deelnemers uit hoofde van de collectieve uitkeringsfase.

In de collectieve uitkeringsfase staat de uitkering centraal. De jaarlijkse aanpassing van het uitkeringsniveau is afhankelijk van het collectief spreidingsvermogen in combinatie met het door het fonds gehanteerde spreidingsmechanisme .

6.5 Invaarvermogen, eerbiedigende werking nabestaandenpensioen

Het Fonds heeft alle opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten op 1 juli 2025 ingevaren naar de solidaire premieregeling. Op het moment van invaren zijn vanuit het collectieve fondsvermogen naast de persoonlijke pensioenvermogens de volgende voorzieningen en reserves gevuld:

Reserves en voorzieningen	Hoogte op de invaardatum
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV)	Een bedrag. Ongeveer 0,47% van het PPV
Reserve voor Operationele Risico's (ROR)	1,54% van het PPV, waarvan 0,89% structureel en 0,65% tijdelijk (in verband met invaren)
Kostenvoorziening	Een bedrag. Ongeveer 2,2% van het pensioenvermogen.
Overige technische voorzieningen	Een bedrag. Ongeveer 1,1% van het pensioenvermogen.
Compensatie doorsneesystematiek	Een bedrag. Ongeveer 2,5% van het pensioenvermogen.
Solidariteitsreserve (SR)	7% van het pensioenvermogen
Gerichte vermogenstoedeling	Een bedrag. Ongeveer 0,02% van het pensioenvermogen.

Het vermogen dat bestemd is ter compensatie van het afschaffen van de doorsneesystematiek en voor gerichte vermogenstoedeling, is op het moment van invaren in zijn geheel toegevoegd aan de PPV. Deze toedeling aan de PPV heeft plaatsgevonden op basis van leeftijdsafhankelijke tabellen.

Bij de toepassing van de standaardmethode is uitgegaan van de spreidingstermijn van 10 jaar.

Het tot 1 juli 2025 opgebouwde nabestaandenpensioen bij overlijden voor en na de pensioendatum is onderhevig aan de eerbiedigende werking. Het persoonlijk aandeel in het PPV dat betrekking heeft op het tot 1 juli 2025 opgebouwde nabestaandenpensioen wordt apart geadministreerd als onderdeel van het persoonlijke pensioenvermogen.

6.6 URM-berekeningen, vaststelling parameters

De mogelijke pensioenuitkomsten met inbegrip van het PPV uit invaren worden aan deelnemers getoond in drie scenario's: goed weer scenario, slecht weer scenario en verwacht scenario. Deze scenario's worden berekend op basis van de uniforme rekenmethodiek (URM). Het Fonds maakt gebruik van de generieke rekenmethode. Het startpunt van de berekening wordt gevormd door de persoonlijke pensioenvermogens van elke deelnemer aan het Fonds. Voor elk scenario uit de scenarioset wordt een zo realistisch mogelijke projectie gemaakt van de persoonlijke pensioenvermogens en de collectieve voorzieningen/reserves. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met overhevelingen van of naar de persoonlijk pensioenvermogens. Het Fonds hanteert de meest actuele scenarioset zoals gepubliceerd door DNB.

Premiebeleid

De bruto premie is opgebouwd uit een aantal componenten. De verschillende onderdelen uit de solidaire premieregeling komen terug in deze componenten. Het grootste deel van de bruto premie gaat naar het persoonlijk pensioenvermogen van de deelnemer. Dit deel van de premie noemen we de netto premie of spaarpremie. Het bestuur van het fonds stelt jaarlijks de verdeling van de bruto premie over de componenten vast,

De risicopremies en de overige opslagen op de netto premie worden periodiek door het Fonds herijkt, met peildatum 30 september, conform de beschrijving en grondslagen in bijlage A.

In de onderstaande tabel worden de verschillende premiecomponenten met toelichting weergegeven.

Premiecomponenten	Toelichting
Spaarpremie de premie die maandelijks aan het persoonlijke pensioenvermogen van de actieve en arbeidsongeschikte deelnemers wordt toegevoegd	Bruto premie minus de som van risicopremies, kostenvergoedingen en eventuele opslagen. De spaarpremie is een percentage van de pensioengrondslag, rekening houdend met het actuele deeltijdpercentage. Voor alle actieve deelnemers is de spaarpremie hetzelfde percentage van de pensioengrondslag. Ook de arbeidsongeschikte deelnemers ontvangen deze spaarpremie, rekening houdend met de mate van arbeidsongeschiktheid.
Risicopremies nabestaandenpensioen (bij overlijden voor de pensioendatum)	Ter dekking van de uitkeringen van partnerpensioen, tijdelijk partnerpensioen en wezenpensioen als gevolg van overlijden voor de pensioendatum. De verplichte voortzetting van de risicodekking voor het partnerpensioen, tijdelijk partnerpensioen en wezenpensioen voor de duur van drie maanden na het einde van het dienstverband wordt ook uit de risicopremie gefinancierd.
Risicopremies wegens arbeidsongeschiktheid (AOP en PVAO)	Ter dekking van de vrijstelling van premiebetaling voor arbeidsongeschikten en de uitkeringen van excedent arbeidsongeschiktheidspensioen
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten	Opslag om de kostenvoorziening op peil te houden. Gelijk aan het verschil in de doel kostenvoorziening ultimo jaar en doel kostenvoorziening primo jaar, uitgedrukt in een % van de pensioengrondslag
Opslag voor lopende uitvoeringskosten	Gelijk aan de geschatte uitvoeringskosten in het volgende boekjaar, uitgedrukt in een % van de pensioengrondslag. Het betreft de geschatte uitvoeringskosten na aftrek van uitvoeringskosten die vanuit de vrijval kostenvoorziening worden gefinancierd
Opslag voor reserve operationele risico's	Voor het op peil houden van de reserve operationele risico's op ten minste het niveau van het MVEV

Vaststelling bruto premie

- De bruto premie wordt vastgesteld door het fonds na goedkeuring door de sociale partners in de branche openbare bibliotheken.
- Zowel het premiebudget van sociale partners als de bruto premie die werkgevers aan het Fonds afdragen worden uitgedrukt als een percentage van de pensioengrondslag.
- Het percentage voor de bruto premie wordt ten minste vijfjaarlijks geëvalueerd en opnieuw vastgesteld. Indien het fonds of de sociale partners daar aanleiding toe zien, dan kan de hoogte van de bruto premie tussentijds worden geëvalueerd en opnieuw worden vastgesteld.

Spaarpremie

- De spaarpremie wordt jaarlijks vastgesteld gegeven de bruto premie en nadat alle andere premiecomponenten voor dat jaar zijn bepaald (een restpost).

Risicopremies nabestaandenpensioen

- De risicopremies worden als percentage van de pensioengrondslag geheven en zijn daarmee leeftijdsonafhankelijk en sekseneutraal.
- De heffing van de risicopremie wordt op basis van het actuele deeltijdpercentage bepaald, de dekking gaat uit van een parttimepercentage dat over (maximaal) twaalf maanden wordt gemiddeld.
- Jaarlijks wordt het percentage van de pensioengrondslag berekend voor het levenslange en tijdelijke partnerpensioen. De risicopremie voor het wezenpensioen wordt voor een langere periode vastgesteld (niet jaarlijks).
- De actuariële grondslagen per 30 september van het voorafgaande jaar zoals opgenomen onder technische voorzieningen worden gehanteerd voor de jaarlijkse berekening van de premie voor het levenslange en tijdelijke partnerpensioen. De gehanteerde rekenrente is gelijk aan de DNB-RTS op 30 september.
- Voor de berekening van de risicopremie levenslang PP uitloop 3 maanden worden vertrekken gehanteerd.
- Er wordt vanaf 2027 rekening gehouden met een opslag voor de vorming van het spreidingsvermogen op de risicopremies voor het nabestaandenpensioen. Hierbij wordt uitgegaan van een opslag op basis van het spreidingsvermogen op de peildatum 30 september, waarbij de op deze stand op peildatum verwachte aanpassing in de uitkeringen (per jaareinde, verwerkt in de uitkering vanaf 1 april) wordt meegenomen.
- Bij vrijwillige voortzetting van de nabestaandenpensioendekking worden de leeftijdsonafhankelijke risicopremies voor het nabestaandenpensioen aan de PPV onttrokken.

Risicopremies arbeidsongeschiktheid

- De risicopremies worden als percentage van de pensioengrondslag geheven en zijn daarmee leeftijdsonafhankelijk en sekseneutraal.
- De heffing van de premie wordt op basis van het actuele deeltijdpercentage bepaald, de dekking gaat uit van een parttimepercentage dat over (maximaal) twaalf maanden wordt gemiddeld.
- De risicopremie wordt in beginsel voor een langere periode vastgesteld (niet jaarlijks).
- Bij de vaststelling van de risicopremie voor PVAO wordt in de vaststelling uitgegaan van een jaarlijkse stijging van de vrijgestelde premie gelijk aan de lange termijn verwachtingswaarde voor de looninflatie.
- Er wordt vanaf 2027 rekening gehouden met een opslag voor de vorming van spreidingsvermogen op de risicopremie voor het excedent arbeidsongeschiktheidspensioen. Hierbij wordt uitgegaan van een opslag op basis van het spreidingsvermogen op de peildatum 30 september, waarbij de op deze stand op peildatum verwachte aanpassing in de uitkeringen (per jaareinde, verwerkt in de uitkering vanaf 1 april) wordt meegenomen.

Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten

- De opslag voor toekomstige uitvoeringskosten heeft als doel om de kostenvoorziening op voldoende niveau te houden bij nieuwe pensioenopbouw.
- De opslag voor toekomstige uitvoeringskosten wordt jaarlijks als een bedrag bepaald en vervolgens uitgedrukt als een percentage van de (geschatte) pensioengrondslagsom.
- De opslag wordt jaarlijks bepaald.

Opslag voor lopende uitvoeringskosten

- De kostenvoorziening wordt vastgesteld als de contante waarde van de toekomstige uitvoeringskosten onder een afwikkelscenario. De jaarlijkse vrijval uit deze kostenvoorziening is gelijk aan de uitvoeringskosten waarvoor in het betreffende jaar voor wordt gereserveerd in deze kasstroom. De opslag voor lopende uitvoeringskosten in de premie voor het komende jaar is daarom gelijk aan de totale verwachte uitvoeringskosten voor het komende jaar onder 'going concern', verminderd met de verwachte vrijval uit de kostenvoorziening.
- De opslag voor lopende uitvoeringskosten wordt jaarlijks als een bedrag bepaald en vervolgens uitgedrukt als een percentage van de (geschatte) pensioengrondslagsom.
- De opslag wordt jaarlijks bepaald.

Opslag voor reserve operationele risico's

Een mogelijkheid is om een opslag voor de reserve operationele risico's te hanteren om zo via de premie de reserve operationele risico's op peil te houden. Per saldo is er jaarlijks een vrijval aan MVEV doordat de som aan uitkeringen hoger is dan de som aan premies. Vanwege deze vrijval wordt de opslag op nul gesteld. Tegelijk behoudt het bestuur de beleidsvrijheid een opslag voor de reserve operationele risico's als onderdeel van de premie te heffen.

Eigen bijdrage van deelnemers

De eigen bijdrage wordt berekend als 25% van de bruto premie. De eigen bijdrage van de deelnemers wordt door de sociale partners vastgesteld.

Sociale fondsen SBW

De premie voor de sociale fondsen SBW wordt door aangesloten werkgevers aan POB betaald. AZL int de premie via POB en draagt deze af aan de sociale fondsen SBW.

Solidariteitsbeleid

Met solidariteit wordt beoogd financiële mee- en tegenvallers en micro- en macro langlevensrisico's zodanig collectief te delen dat dit naar verwachting (op voorhand) leidt tot stabielere en/of hogere pensioenuitkeringen voor alle generaties.

De solidariteitsreserve is een onderdeel van het solidariteitsbeleid en wordt initieel gevuld vanuit het collectieve pensioenvermogen bij invaren. Vervolgens vinden er toevoegingen en onttrekkingen plaats die hierna worden beschreven.

8.1 De solidariteitsreserve

De solidariteitsreserve wordt ingezet om financiële mee- en tegenvallers en micro- en macro langlevensrisico's zodanig collectief te delen dat dit naar verwachting (dus op voorhand) leidt tot stabielere en/of hogere pensioenuitkeringen voor alle generaties.

In samenspraak met sociale partners heeft het Fonds de volgende doelstellingen voor het solidariteitsbeleid vastgesteld (in volgorde van prioriteit):

1. Aanvullen van de reserve operationele risico's (ROR) tot het minimaal benodigd niveau;
2. Afdekken van het microlanglevensrisico voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden ter bescherming van het persoonlijk pensioenvermogen;
3. Opvangen van het tekort wanneer de persoonlijke pensioenvermogens negatief worden;
4. Aanvullen van een daling van de uitkering van pensioengerechtigden;
5. Een overschot (boven de bovengrens van 7%) wordt verdeeld over de pensioenvermogens van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, op basis van de toedelingsregels voor overrendement.

Bij doel 4 betreft het de aanvulling na toepassing van het spreidingsmechanisme. Bovendien gaat het hier alleen om een aanvulling van de uitkering in het jaar volgend op het berekeningsmoment (de zogenaamde "Ortec variant") en dus niet om een permanente aanvulling.

8.2 Vulregels van de solidariteitsreserve

Bij het invaren naar het nieuwe stelsel is de solidariteitsreserve initieel volledig gevuld.

Van het totale positief behaalde overrendement wordt 5% toegevoegd aan de solidariteitsreserve, als de solidariteitsreserve de bovengrens van 7% niet overschrijdt. Ieder einde van een kalenderjaar wordt op deze bovengrens van 7% getoetst.

Mutatie solidariteitsreserve	Frequentie	Ter grootte van
Toevoeging vanuit het financiële rendement	Maandelijks	5% van het cumulatieve positieve overrendement.

De solidariteitsreserve wordt niet gevuld vanuit de premie.

Als de operationele reserve hoger is dan de bovengrens van de operationele reserve, wordt het meerdere van de operationele reserve aan de solidariteitsreserve toegevoegd (frequentie jaarlijks).

De solidariteitsreserve wordt direct aangevuld tot nul als de solidariteitsreserve negatief is. Deze aanvulling komt vanuit de persoonlijke pensioenvermogens, naar rato van de persoonlijke pensioenvermogens .

Tot slot wordt een positief resultaat op micro-langlevens gedoteerd aan de solidariteitsreserve (frequentie maandelijks).

8.3 Onttrekregels van de solidariteitsreserve

De omvang van de solidariteitsreserve wordt maandelijks vastgesteld en uitgedrukt in een percentage van het pensioenvermogen, zowel de beleggingen voor pensioen als voor de solidariteitsreserve en andere reserves en voorzieningen. De solidariteitsreserve bedraagt aan het einde van ieder kalenderjaar maximaal 7% van het pensioenvermogen, dat is de bovengrens van de solidariteitsreserve. De solidariteitsreserve mag niet negatief worden. De solidariteitsreserve wordt naar verwachting niet negatief, door de wijze waarop de aanwending is ingestoken.

Indien de reserve aan het einde van het jaar groter is dan de bovengrens van 7% van het pensioenvermogen, wordt de solidariteitsreserve teruggebracht naar 7%. Het vermogenoverschot vloeit via de toedelingsregels van het overrendement naar de persoonlijke pensioenvermogens en het MVEV.

De aanwending voor doelen 1, 2, 3 en 5 is niet gemaximeerd. Niet meer dan 25% van de solidariteitsreserve kan in een jaar worden ingezet voor doel 4.

In de volgende tabel zijn de periodieke mutaties in volgorde van de geldende prioritering genoemd, alsmede de overheveling van/naar andere bronnen indien de solidariteitsreserve de genoemde bandbreedte doorbreekt.

Mutatie SDR	Frequentie	Ter grootte van
Doel 1. Aanvulling Operationele Reserve tot het minimaal benodigd niveau	Maandelijks	Bedrag onttrekken dat nodig is om de ROR op peil te brengen. Deze onttrekking kan niet groter zijn dan het saldo van de solidariteitsreserve op dat moment.
Doel 2. Resultaat op micro langlevensrisico	Maandelijks	Resultaat op micro langlevensrisico verrekenen.
Doel 3. Voorkomen van negatieve persoonlijke vermogens	Maandelijks	Persoonlijke pensioenvermogens mogen niet negatief zijn aan het einde van een jaar of bij beëindiging van deelname aan de pensioenregeling gedurende het jaar. De kans op negatieve vermogens is verwaarloosbaar.
Doel 4. Aanvullen uitkeringen en bescherming uitkering voor nieuw gepensioneerden (beleggingsrendement en macro langlevensrisico)	Jaarlijks (bestaande uitkeringen) en maandelijks (nieuwe uitkeringen)	Benodigd bedrag om ingegane uitkeringen nominaal gelijk te houden. Hiervoor wordt per jaar maximaal 25% van het vermogen in de solidariteitsreserve aangewend. Als de beschikbare middelen in de solidariteitsreserve ontoereikend zijn om alle doelen volledig te realiseren binnen het gestelde jaarbudget, wordt het te beschermen niveau van de ingegane uitkeringen neerwaarts bijgesteld. Deze

		bijstelling vindt plaats bij de jaarlijkse herziening van de uitkeringen.
Doel 5. Solidariteitsreserve boven de bovengrens van 7%	Jaarlijks	Afoming van deel boven 7% naar persoonlijke pensioenvermogens van alle deelnemers via de toedelingsregels van het overrendement en het MVEV.

Ten aanzien van doel 4 het volgende. Indien nodig wordt een bedrag onttrokken aan de solidariteitsreserve ter grootte van het verschil tussen enerzijds de jaaruitkering die zou volgen uit het uitkeringsvermogen (na toepassing spreiding) en anderzijds het uitkeringsniveau van het jaar daarvoor (inclusief eventuele uitkeringsaanvulling). Bij het berekenen van het benodigde bedrag wordt rekening gehouden met de expiratedatum van tijdelijke pensioenen, maar wordt verder geen rekening gehouden met rente of overlevingskansen. Het bedrag voor de aanvulling van de uitkering wordt jaarlijks onttrokken aan de solidariteitsreserve en toegevoegd aan een aparte 'rekening' voor de individuele deelnemer. Het voordeel van deze werkwijze is dat de uitkering en de aanvulling op dezelfde wijze verwerkt kunnen worden in de administratie. De aparte rekening voor de aanvulling van de uitkering kent de volgende eigenschappen:

- Valt vrij aan de solidariteitsreserve bij overlijden van de gepensioneerde;
- Ontvangt geen financieel rendement;
- Ontvangt geen biometrisch rendement.

Het Fonds beschermt alle ingegane uitkeringen op dezelfde wijze. Alle gepensioneerden ontvangen dezelfde procentuele aanvulling vanuit de solidariteitsreserve. Alle uitkeringen in het collectief kennen namelijk gelijke aanpassingen.

Nieuwe toetreders (zowel voor alle kapitaal gedekte pensioenen als voor alle risico gedekte pensioenen) ontvangen dezelfde procentuele aanvulling op hun uitkering.

8.4 Beleggingsbeleid van de solidariteitsreserve

Naast het vullen vanuit het positief overrendement muteert de solidariteitsreserve – die als onderdeel van het totale vermogen wordt belegd – maandelijks met het behaalde beschermingsrendement. Het vermogen dat bij de solidariteitsreserve hoort wordt beschermd conform het cohort van de pensioengerechtigden. Voor de bepaling van de rentegevoeligheid wordt verondersteld dat deze overeenkomt met de rentegevoeligheid behorende bij de gemiddelde leeftijd in de collectieve uitkeringsfase. Dit werkt in enige mate contra-cyclisch, wat wenselijk is gezien uitkeringen uit de solidariteitsreserve zijn gerelateerd aan (negatief) beleggingsresultaat.

8.5 Maximum en minimum van de solidariteitsreserve

De solidariteitsreserve mag niet negatief zijn. Als de solidariteitsreserve negatief is, dan wordt de solidariteitsreserve aangevuld. In dat geval wordt een beroep gedaan op financiering vanuit de persoonlijke pensioenvermogens, naar rato van de persoonlijke pensioenvermogens.

Bij een volle solidariteitsreserve gaat het deel van de solidariteitsreserve boven de 7% van het totaal naar de persoonlijke pensioenvermogens en het MVEV. Dit gebeurt overeenkomstig de wijze waarop het overrendement wordt verdeeld. Daarnaast wordt getoetst dat het MVEV op peil blijft, door de verhoging van de persoonlijke pensioenvermogens.

Jaarlijks wordt per 31 december vastgesteld of de omvang van de solidariteitsreserve voldoet aan de vereisten.

8.6 Besluitvormingsproces rondom solidariteitsreserve

De vul- en uitdeelregels voor de doelstellingen van de solidariteitsreserve zijn in beginsel voor een periode van minimaal vijf jaar vastgesteld. Het bestuur heeft geen discretionaire bevoegdheid om bij de uitvoering van de solidariteitsreserve af te wijken van de vastgestelde regels. Alleen bij

bijzondere omstandigheden kan van deze minimale termijn van vijf jaar afgeweken worden. Bij afwijking van de minimale termijn waarin de regels voor de reserve vastliggen, onderbouwt het pensioenfonds dat deze afwijking evenwichtig is voor de deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden of pensioengerechtigden.

Uitkeringenbeleid

9.1 Het uitkeringenbeleid

Met het uitkeringenbeleid wordt het verloop van de uitkeringen van pensioengerechtigden over de tijd bepaald. Het uitkeringsbeleid wordt in de volgende tabel samengevat. In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van het uitkeringsbeleid.

Kenmerk	Beschrijving
Uitkeringen	Variabel (de hoogte wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld)
Uitkeringsfase	Collectieve uitkeringsfase
Spreiding	Geheugenloos, asymptotisch
Backstop	10 jaar, met slim spreiden
Spreidingsparameter	3
Bandbreedte spreidingsvermogen	+/- 15% van de som van het uitkeringsvermogen en het spreidingsvermogen, jaarlijkse toets en toekenning
Projectierendement	DNB RTS
Aanpassing hoogte uitkering	Jaarlijks per 1 april
Bepaling hoogte uitkering bij ingang	Dekkingsgraad bij ingang, op basis van uitkeringsvermogens minus reeds onttrokken uitkeringen
Dekkingsgraad collectieve uitkeringsfase	1+ spreidingsvermogen / uitkeringsvermogen

9.2 De collectieve uitkeringsfase

Het Fonds hanteert de collectieve uitkeringsfase. Dit houdt in dat alle gepensioneerden en andere uitkeringsgerechtigden als één groep worden beschouwd: het uitkeringscollectief. De (jaarlijkse) ontwikkeling van de uitkering is voor iedereen binnen dit collectief hetzelfde. Gelijke verhoging of verlaging van alle pensioenuitkeringen (ouderdoms- partner, wezen- en arbeidsongeschiktheidspensioen) geschiedt door de verschuiving van het persoonlijke pensioenvermogen binnen de kring van pensioengerechtigden. De collectieve uitkeringsfase geldt ook voor pensioengerechtigden jonger dan de AOW-leeftijd. De latente partnerpensioenen welke behoren bij de reeds ingegane ouderdomspensioenen zijn ook onderdeel van de collectieve uitkeringsfase en volgen derhalve hetzelfde patroon.

In de uitkeringsfase is de uitkering leidend en niet langer het persoonlijke pensioenvermogen. Wel blijft het persoonlijk pensioenvermogen geadministreerd, waardoor de toedeling van het beschermings- en overrendement nog steeds op basis van het persoonlijk pensioenvermogen plaatsvinden.

9.3 Uitkerings- en spreidingsvermogen

Het vermogen in de collectieve uitkeringsfase wordt gesplitst in een uitkeringsvermogen en een spreidingsvermogen. Het uitkeringsvermogen is het vermogen dat nodig is om de toekomstige uitkeringen te doen op basis van de huidige hoogte van de pensioenuitkering. Voor de pensioenuitkering wordt na pensioeningang iedere maand een deel uit het uitkeringsvermogen onttrokken.

Het spreidingsvermogen wordt gebruikt om gelijke aanpassingen voor alle ingegane en toekomstige uitkeringen te realiseren en om schokken in pensioenuitkeringen van jaar op jaar te spreiden. Voor de collectieve uitkeringsfase als geheel geldt een collectief uitkeringsvermogen en collectief spreidingsvermogen.

Het uitkeringsvermogen kan niet negatief zijn. Het spreidingsvermogen is het nog onverwerkte deel van het vermogen van de collectieve uitkeringsfase. Het spreidingsvermogen wordt door middel van het spreidingsmechanisme geleidelijk in de uitkeringen verwerkt. De wettelijke norm dat het voor de pensioenuitkering bestemde vermogen niet negatief mag zijn, geldt alleen voor het persoonlijke pensioenvermogen als geheel. Het spreidingsvermogen kan zowel positief als negatief zijn.

Het uitkeringsvermogen is gelijk aan de contante waarde van de toekomstige uitkeringen, gewaardeerd op fondsgrondslagen. Tussen de uitkeringsvermogens van deelnemers vindt geen herverdeling plaats. Tussen de spreidingsvermogens van deelnemers kan wel beperkte herverdeling plaatsvinden voor zover nodig om gelijke aanpassingen te bereiken.

Op het moment van pensioeningang, wordt het persoonlijk aandeel in het pensioenvermogen gesplitst in een uitkerings- en spreidingsvermogen. De verhouding tussen spreidingsvermogen en uitkeringsvermogen is daarbij gelijk aan de verhouding van het spreidingsvermogen en uitkeringsvermogen van de collectieve uitkeringsfase op dat moment. Deze verhouding wordt ook wel aangeduid met de dekkingsgraad van de collectieve uitkeringsfase.

Verwerking resultaten

Financiële resultaten worden onvoorwaardelijk vastgesteld. Een wijziging in de spreidingsmethode en/of de spreidingsparameter heeft geen invloed op reeds vastgestelde onvoorwaardelijke verwerking van eerdere financiële resultaten.

Geheugenloze methode

Het Fonds hanteert de zogeheten geheugenloze methode. Het pensioenfonds streeft hierbij naar een aanpassingspatroon op totaalniveau dat een asymptotisch verloop kent (een groter deel aan het begin van de spreidingsperiode). Met 'totaalniveau' wordt hier bedoeld de verwerking van het resultaat van afgelopen jaar plus de onvoorwaardelijk vastgelegde aanpassingen uit eerdere jaren.

Spreidingsparameter

De spreidingsparameter is een maatstaf voor de snelheid waarmee financieel en biometrisch rendement in de uitkering verwerkt wordt. Het Fonds past een spreidingsparameter toe van 3. Jaarlijks wordt een derde van het op dat moment aanwezige spreidingsvermogen toegevoegd aan het uitkeringsvermogen om de pensioenuitkeringen aan te passen.

Toepassing van de backstop

Bij het vaststellen van het patroon van aanpassingen bij een nieuwe resultaatverwerking, wordt rekening gehouden met de onvoorwaardelijke aanpassingen uit eerdere jaren, waarbij het Fonds streeft naar een eerstvolgende aanpassing gelijk aan het procentuele spreidingsvermogen gedeeld door de spreidingsparameter. Indien dit laatste niet mogelijk is op basis van de onvoorwaardelijk vastgelegde aanpassingen van eerdere jaren, dan treedt de zogenaamde 'backstop' in werking, en zijn de onvoorwaardelijk vastgelegde aanpassingen uit eerdere jaren voor het Fonds leidend bij de eerstvolgende aanpassing.

Jaarlijks wordt een aanpassingsprofiel voor de uitkeringen vastgelegd, zodanig dat het te verwachten onverwerkte gedeelte na 10 jaar geheel is verwerkt in het uitkeringsvermogen (de backstop). Als na de spreidingsperiode van 10 jaar een initiële schok nog niet volledig is verwerkt, geldt de backstop. In dat geval vindt er een extra bijstelling (positief of negatief) plaats op de persoonlijke pensioenvermogens. De verwerking van toekomstige financiële mee- en tegenvallers kan worden verrekend met de backstop vanuit eerdere verwerkingen om weer te komen tot het gewenste asymptotische aanpassingsprofiel.

In meer detail werkt dit als volgt.

Verwerken eerste resultaat

- Voor het resultaat dat via spreiding in het uitkeringsvermogen wordt verwerkt, stelt het Fonds voor de komende 10 jaar de reeks aan (procentueel) benodigde aanpassingen vast.
- Om tot deze aanpassingen te komen, wordt telkens 1/3e van het nog onverwerkte spreidingsvermogen verwerkt.
- Enig in jaar 10 jaar nog niet verwerkt resultaat (spreidingsvermogen $\neq 0$), wordt volledig in jaar 10 verwerkt via de backstop.
- Door toepassing van deze backstop is het spreidingsvermogen eind jaar 10 nihil.

Verwerken resultaat in een volgend jaar

- Het nieuwe resultaat is toegevoegd aan het nog onverwerkte spreidingsvermogen van voorgaande resultaten.
- Voor het cumulatief niet verwerkt resultaat c.q. spreidingsvermogen, wordt voor de komende 10 jaar de reeks met aanpassingen vastgesteld. Dat wordt op gelijke wijze gedaan als bij het eerste resultaat.
- Dit geeft het gewenste (asymptotisch) patroon met aanpassingen voor de komende 10 jaar.
- Voor de backstop in het laatste (jaar 10) en voorgaande jaren (ter illustratie jaar 9) wordt als volgt te werk gegaan:

In het geval dat	Verwerking van de backstop
Resultaten hebben een gelijk teken	Voor de toekomstige verwerkingen wordt aangesloten bij het gewenste (asymptotisch) patroon van het cumulatief onverwerkt resultaat. De backstop van het vorige resultaat (nu in jaar 9) wordt gerespecteerd. Daarmee wordt in jaar 9 in feite minder van het nieuwe resultaat verwerkt. Dit restant wordt verwerkt via de nieuwe backstop in jaar 10.
Resultaten hebben een tegengesteld teken, het nieuwe resultaat is kleiner dan het cumulatief onverwerkte resultaat	Het nieuwe resultaat wordt verrekend met het aanwezige nog onverwerkte resultaat. Het resterende onverwerkte resultaat is daarmee nog niet geheel verwerkt. Voor het (na verrekening) nog resterend onverwerkt resultaat, wordt voor de toekomstige verwerking aangesloten bij het gewenste (asymptotisch) patroon. De backstop blijft daarbij in jaar 9, al wordt de hoogte van de backstop lager. De backstop in jaar 9 wordt zodanig vastgesteld dat het spreidingsvermogen na jaar 9 nihil is.
Resultaten hebben een tegengesteld teken, het nieuwe resultaat is groter dan het cumulatief onverwerkte resultaat	Het nieuwe resultaat wordt verrekend met het aanwezige nog onverwerkte resultaat. De nog resterende onverwerkte resultaten uit voorgaande jaren zijn daarmee volledig verwerkt. Het resterende deel van het nieuwe resultaat, wordt verwerkt via het gewenste (asymptotisch) spreidingspatroon. Om dit restant in 10 jaar volledig te verwerken, valt de backstop in jaar 10. Deze is zodanig dat het spreidingsvermogen na jaar 10 nihil is.

Bandbreedte spreidingsvermogen

Het Fonds hanteert een bandbreedte voor het spreidingsvermogen tussen de +15% en -15% van de som van het uitkeringsvermogen en het spreidingsvermogen. De eerste aanpassing binnen de resultaatverwerking over het afgelopen jaar wordt zodanig vastgesteld dat het spreidingsvermogen ná die eerste aanpassing naar verwachting weer binnen de door het Fonds gehanteerde bandbreedte komt te liggen.

Peildatum

Voor de vaststelling van het jaarlijkse aanpassingspercentage van de uitkeringen en de eventuele aanvulling vanuit de solidariteitsreserve wordt uitgegaan van een peildatum van 31 december. Het Fonds informeert de pensioengerechtigden uiterlijk op 1 maart over het nieuwe bedrag.

Het bestuur stelt jaarlijks uiterlijk medio februari het volgende vast ten aanzien van de collectieve uitkeringsfase:

1. De vaststelling van het verwerkingspatroon van het rendement over het afgelopen jaar;
2. De procentuele bijstelling per 1 januari van het uitkeringsniveau binnen de collectieve uitkeringsfase die per 1 april van datzelfde jaar wordt doorgevoerd;
3. De procentuele aanvulling van de uitkering vanuit de solidariteitsreserve voor het komende kalenderjaar (indien van toepassing).

De rol van het bestuur is bij dit jaarlijks proces vooral gericht op het controleren dat de resultaten tot stand zijn gekomen in lijn met het fondsbeleid en de financiële opzet. Afwijken van het fondsbeleid over de aanpassing in het afgelopen jaar is niet mogelijk, maar bestuurlijke afwegingen kunnen wel aanleiding geven tot een weloverwogen bijstelling van het fondsbeleid voor een volgend jaar.

Bij toetreding van de pensioengerechtigde tot de collectieve uitkeringsfase

Als een deelnemer toetreedt tot het collectief van uitkeringsgerechtigden, wordt uit het beschikbare vermogen het uitkeringsvermogen en spreidingsvermogen gevormd. Deze twee vermogens samen vormen het persoonlijke pensioenvermogen van een deelnemer in het uitkeringscollectief.

Bij toetreding tot het uitkeringscollectief wordt het uitkeringsvermogen en spreidingsvermogen gevormd in een verhouding die aansluit bij de verhouding voor het gehele collectief (de dekkingsgraad bij toetreding) per de maand van toetreding. Vanaf toetreding heeft de nieuwe toetredster in dezelfde mate voordeel/nadeel van het aanwezige spreidingsvermogen als de rest van het collectief, en heeft daar via de vorming van een passend spreidingsvermogen ook dezelfde 'prijs' voor betaald. Op deze manier ondervindt het zittende collectief noch voordeel noch nadeel van deze nieuwe uitkeringsgerechtigden.

Jaarlijkse herijking van de uitkering van de pensioengerechtigde

Als een pensioengerechtigde eenmaal is toegetreden tot het uitkeringscollectief, krijgt deze pensioengerechtigde beschermings- en overrendementen bijgeschreven die passen bij de collectieve uitkeringsfase. Een deel van het rendement is om de actuele uitkering te beschermen (dit betreft het rendement over het uitkeringsvermogen), en de rest van het rendement komt in het spreidingsvermogen en dient voor toekomstige aanpassingen van het uitkeringsniveau. Jaarlijks verschuift eenderde deel van het spreidingsvermogen naar het uitkeringsvermogen uit hoofde van de gelijke aanpassing van de ingegane pensioenuitkeringen. Na deze wijziging van het uitkeringsvermogen, bepaalt het Fonds de (voorlopige) hoogte van de pensioenuitkering. Zo past het Fonds alle ingegane uitkeringen aan met hetzelfde percentage. Het persoonlijke aandeel in het spreidingsvermogen wordt vervolgens bijgesteld zodat voor alle deelnemers in het collectief de verhouding tussen het spreidingsvermogen en het uitkeringsvermogen gelijk is. Het gelijktrekken van deze verhouding voor alle deelnemers binnen het collectief heeft slechts tot doel om ook in de toekomst gelijke aanpassingen te kunnen doen.

Aanvullingen vanuit de solidariteitsreserve

Als een verlaging van de uitkeringen noodzakelijk is, gegeven de stand van het collectieve spreidingsvermogen, dan kan het zijn dat er een aanvulling gegeven wordt uit de solidariteitsreserve om de verlaging te voorkomen. Dat kan ook het geval zijn als een verlaging vanuit een eerder jaar nog niet (volledig) teniet is gedaan door latere verhogingen. Alleen de jaaruitkering voor het komend jaar wordt hierbij aangevuld, er vindt geen toevoeging plaats aan het uitkeringsvermogen. De aanvulling van de uitkering wordt gefinancierd vanuit de solidariteitsreserve.

Om te toetsen of, en in welke mate, een aanvulling gegeven kan worden, wordt de beschikbare solidariteitsreserve vergeleken met de benodigde toevoeging aan het uitkeringsvermogen. Voor deze toetsing wordt gebruik gemaakt van hetzelfde jaarlijkse peilmoment als gehanteerd voor de vaststelling van de verhoging/verlaging van het uitkeringsniveau. De basis voor deze aanvulling is de uitkering van vorig jaar inclusief de toen al eventueel toegekende aanvulling. In het geval van een aanvulling binnen het uitkeringscollectief, krijgen nieuwe toetreders dezelfde procentuele

aanvulling (die bij berekening van de uitkeringen per 1 januari van het jaar vastgesteld is en per 1 april wordt doorgevoerd). Ook deze aanvullingen lopen in principe altijd via de solidariteitsreserve.

9.4 Projectierendement

Het projectierendement wordt gebruikt om bij pensioeningang het uitkeringsvermogen te vertalen naar een uitkering. Het projectierendement is ook onderliggend aan het uitkeringsvermogen van de collectieve uitkeringsfase. Het projectierendement is het ingerekende toekomstige rendement dat wordt gehanteerd voor de vaststelling van (de hoogte van) de pensioenuitkering. Het projectierendement heeft als primaire functie om de uitkeringsnelheid vanaf de pensioendatum te bepalen. Met uitkeringsnelheid wordt bedoeld hoe snel de uitkeringen aan het persoonlijk pensioenvermogen worden onttrokken.

Hoogte projectierendement

Het Fonds hanteert een projectierendement gelijk aan de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (DNB RTS), zonder een op- of afslag. Het verwachte beleggingsrendement is hoger dan dit projectierendement. Het verwachte financieel overrendement is bedoeld om de uitkeringen periodiek te verhogen.

Frequentie actualiseren projectierendement

Voor ingegane uitkeringen wordt de DNB RTS één keer per jaar geactualiseerd. Bij nieuwe ingang van uitkeringen wordt de DNB RTS elke maand geactualiseerd. Voor prognoses in het kader van de Uniforme Rekenmethodiek (URM) wordt de rente gehanteerd uit de betreffende DNB-scenarioset (op het veronderstelde toekomstige uitkeringsmoment).

9.5 Aanvangsuitkering bij pensionering

De hoogte van de initiële pensioenuitkering bij aanvang van pensionering is onder andere afhankelijk van het beschikbare persoonlijk pensioenvermogen en de actuariële inkoopfactor. De hoogte van de pensioenuitkering wordt vervolgens jaarlijks per 1 januari opnieuw vastgesteld en per 1 april van datzelfde jaar doorgevoerd.

Ingang op de pensioendatum

De hoogte van het ouderdomspensioen en een eventueel partnerpensioen wordt op de pensioendatum vastgesteld voor de periode tot aan de eerstvolgende 1 april, op basis van:

- de hoogte van het persoonlijk pensioenvermogen;
- het projectierendement (DNB RTS);
- de keuzes die de (gewezen) deelnemer bij pensioeningang heeft gemaakt;
- de actuariële grondslagen van het Fonds;
- de verhouding tussen het uitkerings- en spreidingsvermogen van het uitkeringscollectief op het moment van pensioeningang;
- eventuele aanvulling vanuit de SDR.

Ingang voor de pensioendatum (overlijden/arbeidsongeschiktheid)

De pensioenregeling bepaalt de hoogte van het (tijdelijk) partnerpensioen, wezenpensioen en eventueel arbeidsongeschiktheidspensioen bij ingang voor de pensioendatum van de deelnemer. Voor het vaststellen van het benodigde persoonlijke pensioenvermogen bij deze uitkeringen op moment van ingang wordt uitgegaan van het verzekerde bedrag, het projectierendement, de

actuariële grondslagen en de verhouding tussen het uitkerings- en spreidingsvermogen van het uitkeringscollectief.

Eerbiedigende werking nabestaandenpensioen

Voor het partnerpensioen op grond van het overgangsrecht dat bij overlijden vóór de pensioendatum tot uitkering komt, is de uitkering gelijk aan het bedrag aan latent partnerpensioen dat op het moment van overlijden vanuit het aanwezige betreffende deelkapitaal zou kunnen worden aangekocht. Dit bedrag gaat vervolgens direct in en wordt levenslang uitgekeerd aan de begunstigde (ex-)partner. Het betreft de partner volgens het pensioenreglement op grond waarvan het partnerpensioen is opgebouwd. Voor het wezenpensioen op grond van het overgangsrecht dat bij overlijden vóór de pensioendatum tot uitkering komt, is de uitkering gelijk aan het opgebouwde wezenpensioen op het transitiemoment. Na ingang loopt de uitkering van het wezenpensioen door tot 25 jaar. Het betreft de wees volgens het pensioenreglement op grond waarvan het wezenpensioen is opgebouwd.

Actuariële inkoopfactoren

Om vanuit het uitkeringsvermogen de pensioenuitkering af te leiden, worden actuariële inkoopfactoren gebruikt. De actuariële inkoopfactor is onder andere afhankelijk van de leeftijd van de pensioengerechtigde en overige individuele keuzes (bijvoorbeeld over meeverzekerd partnerpensioen). Daarnaast is de hoogte van de actuariële inkoopfactor afhankelijk van het projectierendement, de levensverwachting en overige actuariële grondslagen. De actuariële inkoopfactoren maken geen onderscheid naar mannen en vrouwen ('sekseneutraal'). In bijlage A zijn de actuariële grondslagen beschreven, inclusief de methode om sekseneutrale factoren vast te stellen.

9.6 Proces jaarlijkse vaststelling van de uitkering

Alle uit te keren pensioenen worden telkens per 1 januari opnieuw vastgesteld aan de hand van onder andere:

- de hoogte van het persoonlijk pensioenvermogen;
- het projectierendement (DNB RTS);
- het toebedeelde rendement;
- de actuariële grondslagen van het Fonds;
- de gerichte toedeling uit de solidariteitsreserve (bij voldoende middelen) in het betreffende jaar ("Ortec-methode") indien nodig.

Variabele pensioenuitkering

De hoogte van alle pensioenuitkeringen wordt jaarlijks collectief herzien, op basis van de situatie op 1 januari. Dat wil zeggen dat alle ingegane pensioenen met hetzelfde percentage worden verhoogd of verlaagd. De verhoging of verlaging wordt vervolgens per 1 april van datzelfde jaar doorgevoerd.

Uit de toedeling van het spreidingsvermogen aan het uitkeringsvermogen, volgt een procentuele aanpassing van de uitkeringen. Indien deze aanpassing negatief is, wordt een daling van de uitkeringen voor het komende jaar, voor zover toereikend, voorkomen door inzet van de solidariteitsreserve. Een daling van de pensioenuitkering is niet uitgesloten.

9.7 Keuzemogelijkheden ten aanzien van de uitkering

De deelnemer heeft op basis van de pensioenregeling keuzemogelijkheden ten aanzien van zijn uitkering. De deelnemer kan zijn uitkering van ouderdomspensioen bijvoorbeeld vervroegen of pensioenvormen zoals ouderdomspensioen en partnerpensioen tegen elkaar uitruilen. De hoogte van de uitkering na flexibilisering wordt bepaald op basis van de volgende uitgangspunten, zoals van toepassing in de maand dat de flexibilisering ingaat:

- de hoogte van het persoonlijk pensioenvermogen;
- de keuzes die de (gewezen) deelnemer bij pensioeningang heeft gemaakt;
- het projectierendement (DNB RTS);
- de actuariële grondslagen van het Fonds.

9.8 Waardeoverdrachten, afkoop

Bij een individuele uitgaande waardeoverdracht krijgt de deelnemer zijn persoonlijk pensioenvermogen mee naar zijn nieuwe pensioenuitvoerder. Hier valt het invaarvermogen voor overgangsrecht partnerpensioen en wezenpensioen ook onder. De deelnemer krijgt geen deel mee uit de kostenvoorziening, solidariteitsreserve, reserve operationele risico's of de overige technische voorzieningen. Het omgekeerde geldt bij inkomende individuele waardeoverdrachten.

Bij een individuele inkomende waardeoverdracht wordt het ontvangen persoonlijk pensioenvermogen onderdeel van het persoonlijk pensioenvermogen van de deelnemer. Het pensioenvermogen bijhorende bij het overgangsrecht partnerpensioen en wezenpensioen (indien beschikbaar bij de vorige pensioenuitvoerder) wordt onderdeel van het persoonlijk pensioenvermogen bij het Fonds. Hier worden echter geen rechten uit eerbiedigende werking meer uit vastgesteld.

Het Fonds kan alleen waardeoverdrachten ontvangen van pensioenfondsen die ook al de overstap hebben gemaakt naar het nieuwe pensioencontract. Of van pensioenfondsen die niet gaan invaren.

In het geval van afkoop wordt het aanwezige persoonlijke pensioenvermogen (inclusief deelkapitaal partnerpensioen overgangsrecht) overgemaakt aan de betreffende deelnemer. De deelnemer krijgt geen deel mee uit de kostenvoorziening, solidariteitsreserve, reserve operationele risico's of de overige technische voorzieningen.

Bij een inkomende of uitgaande collectieve waardeoverdracht worden de voorwaarden per situatie door het bestuur beoordeeld.

Risicohouding

10.1 De risicohouding

De risicohouding is de door het Fonds vastgestelde mate waarin een groep deelnemers bereid is beleggingsrisico's te lopen (ofwel: risicobereidheid) en de mate waarin deze groep beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van deze groep (ofwel: risicodraagvlak). De risicohouding vormt, via de toedeelregels, het uitgangspunt voor het strategisch beleggingsbeleid. Het Fonds legt per leeftijdscohort de risicohouding vast waarop het beleggingsbeleid en de toedelingsregels zijn gebaseerd. Het Fonds stelt de risicohouding vast na overleg met de organen van het Fonds. Het vaststellen van de risicohouding wordt gebaseerd op de uitkomsten van een risicopreferentieonderzoek, deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten. Het Fonds onderbouwt hoe en in welke mate deze elementen hebben bijgedragen aan de risicohouding.

10.2 Het proces voor de vaststelling van de risicohouding

Het bestuur van het Fonds stelt de risicohouding vast na overleg met de overige fondsorganen. Sociale partners worden via de opdrachtbevestiging geïnformeerd over de risicohouding. De risicohouding heeft invloed op diverse onderwerpen waar ook sociale partners bij betrokken zijn. Zo zijn sociale partners verantwoordelijk voor de premie en de pensioenambitie en bepalen zij de doelen van de solidariteitsreserve. Dit onderstreept het belang van betrokkenheid van sociale partners bij dit onderwerp.

De vaststelling en de toetsing van de risicohouding vindt plaats in vier fasen:

1. het risicopreferentieonderzoek;
2. de weging van de informatie uit het risicopreferentieonderzoek, de deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten om tot vaststelling van de risicohouding te komen;
3. de vertaling van de risicohouding in beleggingsbeleid of toedeelregels door een ALM-analyse;
4. de jaarlijkse toetsing van de risicoblootstelling aan de risicohouding.

Het gaat bij deze fasen om volgtijdige stappen en verantwoordelijkheden. Bij de vertaling van de risicohouding in het beleggingsbeleid of de toedeelregels kan sprake zijn van iteratief proces om te komen tot een invulling die passend is bij de in een eerdere fase vastgestelde risicohouding. Om te komen tot een vaststelling van de risicohouding doorloopt het Fonds (volgordelijk) het volgende proces.

Het risicopreferentieonderzoek (RPO) wordt uitgevoerd onder (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De output van het RPO betreft onder andere de zogenoemde gamma's (risicoaversieparameter), inzichten in populatiekenmerken en risicovoorkeuren. Het Fonds stelt representatieve maatmensen vast, waarmee het risicodraagvlak van de deelnemers wordt bepaald.

In zowel de vaststelling van de risicohouding als de vaststelling van het beleggingsbeleid wordt met dezelfde beleggingskenmerken gerekend (sharpe ratio en volatiliteit). De basis hiervoor is een strategische asset allocatie studie (SAA-studie) van de vermogensbeheerder.

Op basis van de verkregen informatie uit het RPO, de SAA-studie, de deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten wordt de risicohouding bepaald. Hiertoe wordt op basis van een wetenschappelijk model de zogenoemde gamma-lifecycle vastgesteld. Deze gamma-lifecycle geeft de maximale risicohouding van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden weer op grond van de risicopreferentie zoals in het RPO aangegeven is.

Op basis van de aldus vastgestelde gamma-lifecycle worden de drie wettelijke maatstaven voor de risicohouding ((langetermijn) risicomaatstaf, verwachtingsmaatstaf en jaar-op-jaar afwijking) berekend. Tevens worden diverse gevoeligheidsanalyses voor zowel de gamma-lifecycle als de drie wettelijke risicohoudingsmaatstaven uitgevoerd, om de robuustheid te onderbouwen.

Naast het bovengenoemde RPO, wetenschappelijke inzichten en fondsspecifieke onderzoeken kan ook gebruik gemaakt worden van bestuurlijke inzichten. De bestuurlijke inzichten kunnen betrekking hebben op het vaststellen van de gebruikte inputparameters en de uiteindelijke normering van de risicohoudingsmaatstaven.

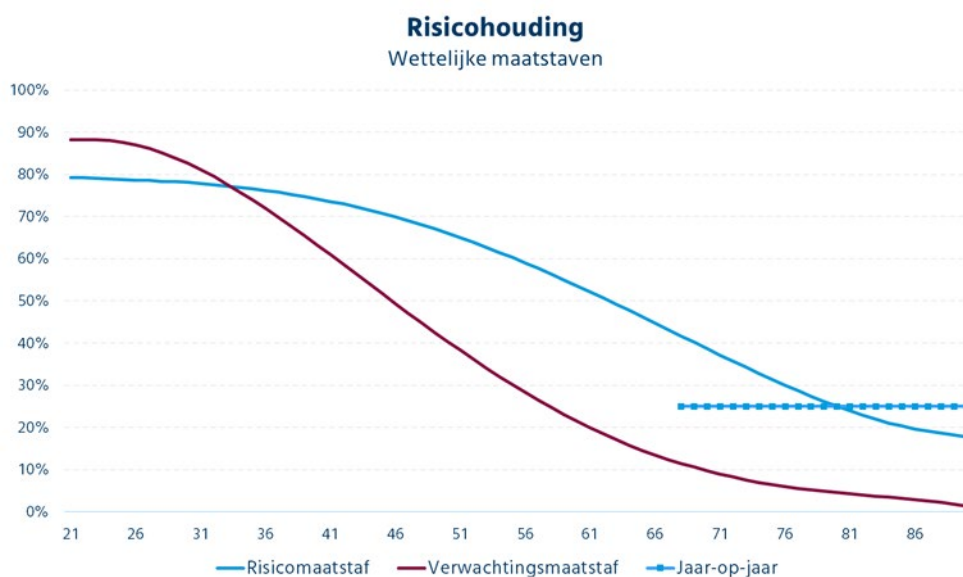
De risicohouding is voor het laatst in 2024 vastgesteld en wordt elke vijf jaar getoetst, tenzij er eerder sprake is van een ingrijpende wijziging in de pensioenregeling of een belangrijke gebeurtenis daartoe aanleiding geeft.

10.3 Wettelijke maatstaven voor de risicohouding

De risicohouding wordt vastgelegd door middel van twee maatstaven die zowel voor de opbouw- als uitkeringsfase van toepassing zijn en een derde maatstaf, specifiek voor de uitkeringsfase:

- **de risicomaatstaf:** de maximaal aanvaardbare afwijking van de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde over de uitkeringsjaren reële pensioenuitkeringen in een pessimistisch scenario ten opzichte van de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde reële pensioenuitkeringen in een mediaan scenario.
Het risico dat deelnemers maximaal willen en kunnen nemen met het oog op het pensioen in een pessimistisch scenario (in vergelijking met het pensioen in een verwacht mediaan scenario); en ;
- **de verwachtingsmaatstaf:** de minimale verwachting voor de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde over de uitkeringsjaren reële pensioenuitkeringen in een mediaan scenario ten opzichte van de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde reële pensioenuitkeringen in een mediaan scenario op basis van een hypothetisch geheel risicomijdend beleggingsbeleid. Het hypothetisch geheel risicomijdende beleggingsbeleid is zodanig dat het inflatierisico in de verwachte uitkeringsstroom door middel van reële obligaties wordt afgedekt binnen de uniforme scenario'set.
Het (over)rendement dat fondsdeelnemers tenminste willen behalen met oog op een adequaat pensioen in een verwacht scenario; en
- **de jaar-op-jaar afwijking (alleen voor de uitkeringsfase):** de maximaal aanvaardbare afwijking van de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde over de uitkeringsjaren reële pensioenuitkeringen in een pessimistisch scenario ten opzichte van de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde reële pensioenuitkeringen in een mediaan scenario, waarbij het in de teller en de noemer van de maatstaf gaat om een gewogen gemiddelde van alle resterende reële ouderdomspensioenuitkeringen in de uitkeringsfase.
Deze maatstaf is hetzelfde als de risicomaatstaf maar is dan van toepassing op alleen de uitkeringsfase.

De wettelijke maatstaven zijn als volgt vastgesteld voor POB:

10.4 Beleid jaarlijkse toetsing wettelijke maatstaven voor de risicohouding

Jaarlijks wordt de risicoblootstelling getoetst aan de vastgelegde grenzen. Door middel van een scenario-analyse wordt de risicoblootstelling bepaald. De scenario-analyse wordt gedaan op basis van een zo realistisch mogelijke doorrekening van het pensioenbeleid, waarbij wordt aangesloten bij het strategische beleggingsbeleid en het fondsbeleid zoals dat in de abtn is vastgelegd. In deze scenario-analyse wordt gebruik gemaakt van de door DNB beschikbaar gestelde uniforme scenarioset (P-set).

De risicoblootstelling wordt bepaald voor maatmensen per leeftijdscohort waarvoor de risicohouding is vastgelegd. De risicoblootstellingen die volgen uit de (maatmens)doorrekening worden getoetst aan de vastgestelde risicohouding per (leeftijds-)cohort. De jaarlijkse bepaling van de risicoblootstelling wordt gebaseerd op de pensioenfondsbalans en de onderliggende gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarstaten over het aan de rapportagedatum voorafgaande boekjaar.

Als uit de toetsing blijkt dat de in de risicohouding gestelde grenzen worden overschreden, neemt het Fonds zo snel als redelijkerwijs mogelijk maatregelen (maar in ieder geval voor de volgende jaarlijkse toetsing). De maatregelen moeten erin resulteren dat de in de risicohouding gestelde grenzen niet langer worden overschreden. Maatregelen kunnen een aanpassing van het beleggingsbeleid of aanpassing van de toedelingsregels behelzen.

Het beleggingsbeleid

11.1 De verklaring inzake beleggingsbeginselen

Het beleggingsbeleid van het Fonds is op hoofdlijnen vastgelegd in de Verklaring inzake beleggingsbeginselen (bijlage D). Dit beleid wordt door het bestuur van het Fonds vastgesteld.

11.2 Strategisch beleggingsbeleid

Het collectieve beleggingsbeleid van het fondsvermogen, inclusief verdeelregels voor de persoonlijke pensioenvermogens, is gedetailleerd uitgewerkt in het Strategisch Beleggingsbeleid. Dit beleid, dat jaarlijks geactualiseerd en minimaal eens in de vijf jaar grondig herijkt wordt, bevat de uitgangspunten en kaderstelling voor het jaarlijkse beleggingsplan en voor de uitvoering en evaluatie van het beleggingsbeleid. Het Strategisch Beleggingsbeleid is als bijlage B opgenomen bij deze nota. De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Doelstelling van het beleggingsbeleid;
- De beleggingsovertuigingen;
- Inrichting van de vermogensbeheerorganisatie (governance);
- Het beleggingsproces;
- Beleggings categorieën waarin wordt belegd;
- Uitkomsten life-cycle studie;
- Strategische asset allocatie;
- Normportefeuille;
- Keuze benchmarks;
- Bandbreedtes en herbalancering;
- Risicobeleid;
- Invulling strategische portefeuille.

11.3 Beleggingsplan

Het beleggingsplan geeft invulling aan de uitvoering van het strategisch beleggingsbeleid. Het vormt een nadere detaillering van het strategisch beleggingsbeleid en bevat onder meer andere de normportefeuille en de SAA (strategische asset allocatie). Het plan wordt jaarlijks geactualiseerd en vastgesteld.

11.4 Prudent person

Op grond van de Prudent Person regel van de Pensioenwet moet het Fonds beleggen in het belang van aanspraak- en pensioengerechtigden. Het Fonds moet onderbouwen dat het strategisch beleggingsbeleid en het jaarlijks beleggingsplan passen binnen de Prudent Person regel. Het bestuur heeft deze onderbouwing vastgelegd en herijkt deze periodiek. Het bestuur is van oordeel dat het Fonds volgens de Prudent Person-regel belegt.

11.5 Beleggingsbeleid reserves en voorzieningen (naast de PPV)

Het collectieve beleggingsbeleid omvat ook de belegging van de reserves en de voorzieningen voor risico van het Fonds. Het beleggingsbeleid is per reserve en voorziening vastgesteld. Op basis van de gemiddelde leeftijd bij de kasstromen van de reserves en voorzieningen wordt het toe te rekenen beschermings- en overrendement bepaald.

De balans en waarderingsgrondslagen

12.1 Beleggingen voor risico fonds

De beleggingen voor risico fonds worden gewaardeerd op marktwaarde.

12.2 Beleggingen voor risico deelnemers

De beleggingen voor risico deelnemers worden gewaardeerd op marktwaarde.

De beleggingen voor risico van de deelnemers en de TV voor risico van de deelnemers zijn aan elkaar gelijk.

12.3 Overige activa

Overige activa worden gewaardeerd op marktwaarde.

12.4 Technische voorzieningen

De technische voorzieningen (TV) op de balans van het Fonds bestaan uit de TV voor risico deelnemer en de TV voor risico fonds.

12.4.1 TV voor risico deelnemer

De TV voor risico van de deelnemer is gelijk aan de som van de persoonlijke pensioenvermogens (PPV). Het PPV is een rekengrootheid, waarmee de (verwachte) uitkering bepaald wordt.

Voor iedere deelnemer, gewezen deelnemer en pensioengerechtigde wordt een persoonlijk pensioenvermogen (PPV) vastgesteld. De ontwikkeling van dit PPV wordt voornamelijk bepaald door premies, uitkeringen en rendementen. Het Fonds hanteert de additieve methode voor de toerekening van beleggingsrendement. Daarnaast spelen de toevoegingen en onttrekkingen uit hoofde van het langlevensrisico en het kortlevensrisico een rol. De TV voor de slotuitkering is onderdeel van de TV voor risico deelnemer c.q. de PPV.

In het persoonlijk pensioenvermogen van een gepensioneerde wordt onderscheid gemaakt naar het persoonlijk pensioenvermogen voor ouderdomspensioen, verevend ouderdomspensioen, latent partnerpensioen bij pensionering en latent bijzonder partnerpensioen bij pensionering. Bij (gewezen) deelnemers in de opbouwfase wordt onderscheid gemaakt naar het persoonlijk (verevend) pensioenvermogen verkregen door invaren, inclusief verevend ouderdomspensioen, met inbegrip van het persoonlijk pensioenvermogen voor de eerbiedigende werking van het (bijzonder) nabestaandenpensioen, en het persoonlijk pensioenvermogen dat vanaf 1 juli 2025 vanuit de spaarpremie in de solidaire regeling is opgebouwd, inclusief verevend ouderdomspensioen..

12.4.2 TV voor risico fonds

De TV voor risico fonds betreffen de volgende voorzieningen:

- de kostenvoorziening;
- de nabestaandenpensioenvoorziening;
- de arbeidsongeschiktheidsrisicovoorziening;

- de IBNR-voorziening in verband met toekomstige arbeidsongeschiktheid;
- de voorziening voor niet opgevraagd pensioen.

Bij overlijden of arbeidsongeschiktheid wordt een kapitaal vanuit de collectieve voorzieningen overgeheveld naar een nieuw te vormen PPV voor de nabestaande of arbeidsongeschikte.

De afzonderlijke (collectieve) voorzieningen dienen toereikend te zijn. De voorzieningen worden jaarlijks getoetst. Wijzigingen in een of meerdere collectieve voorzieningen als gevolg van de jaarlijkse herijking naar toetsniveau worden als een totaalbedrag verrekend via de reserve operationele risico's. De jaarlijkse technische resultaten per (collectieve) voorziening worden zo veel mogelijk inzichtelijk gemaakt ten behoeve van de periodieke toetsing van de gehanteerde actuariële grondslagen

12.4.2.1 De kostenvoorziening

De kostenvoorziening wordt gevormd voor de situatie dat er sprake is van een liquidatie/overdracht of afwikkelingscenario, waarbij er geen premiebetaling meer is waaruit de lopende uitvoeringskosten voor het Fonds gefinancierd kunnen worden. De hoogte van de kostenvoorziening moet in die situatie voldoende zijn om, voor de duur van het afwikkelen van de verplichtingen (het doen van pensioenuitkeringen), de dan geldende jaarlijkse uitvoeringskosten uit de vrijval van de kostenvoorziening te financieren. Onder de uitvoeringskosten worden de kosten voor het pensioenbeheer verstaan en niet de beleggingskosten. De beleggingskosten worden uit het beleggingsrendement gefinancierd.

Bij de bepaling van de kostenvoorziening wordt rekening gehouden met de prijsinflatie volgens de Commissie parameters (lange termijn inflatie en een ingroeipad). De hoogte van de aanwezige kostenvoorziening wordt maandelijks vastgesteld.

Kostenvoorziening – als onderdeel van Technische Voorzieningen	
Doel	De kostenvoorziening is bedoeld om de lopende en toekomstige uitvoeringskosten van het Fonds te dekken.
Aanvangswaarde bij invaren	Bij het invaren wordt het doelniveau van de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten vastgesteld voor de solidaire premiereregeling.
Toevoegen	De opslag in de premie voor de lopende en toekomstige uitvoeringskosten en beleggingsrendement.
Onttrekken	Maandelijks onttrekking van de feitelijke uitvoeringskosten
Beleggingsrendement	Beschermingsrendement, via een eigen verdeelsleutel, die gebaseerd is op de gemiddelde naar een uitkeringsstromen gewogen leeftijd. De gemiddelde leeftijd wordt bepaald op basis van een uitkeringstroom met een vergelijkbare duratie als de uitkeringsstromen van de verwachte kosten. Geen toevoeging van overrendement.
Bandbreedte	
Maximum	Doelniveau, zijnde de kostenvoorziening die nodig is voor de dekking van toekomstige uitvoeringskosten. Per einde jaar te bepalen.
Indien overschot	Positief resultaat overhevelen naar de Reserve Operationele Risico's.
Minimum	Doelniveau, zijnde de kostenvoorziening die nodig is voor de dekking van toekomstige uitvoeringskosten. Per einde jaar te bepalen.

Kostenvoorziening – als onderdeel van Technische Voorzieningen

Indien tekort	Negatief resultaat onttrekken aan de Reserve Operationele Risico's.
---------------	---

Het Fonds draagt het kostenrisico via de reserve operationele risico's. Het resultaat op kosten wordt jaarlijks als volgt vastgesteld.

	Verloop (ex ante)	Verloop (ex post)
	Doelniveau kostenvoorziening primo jaar	
1. Af: lopende uitvoeringskosten	De verwachte lopende uitvoeringskosten	De feitelijk gemaakte lopende uitvoeringskosten
2. Bij: opslag uit de bruto premie voor de lopende en de toekomstige uitvoeringskosten	De opslag wordt jaarlijks vooraf vastgesteld op basis van de verwachte uitvoeringskosten, onder aftrek van de verwachte vrijval uit de kostenvoorziening door uitkeringen	De beschikbaar gekomen opslag uit de premie
3. Bij: rendement	De benodigde intrest wordt op basis van de één-jaarsrente (DNB RTS) bijgeboekt in de kostenvoorziening.	Het aan de kostenvoorziening toegerekende beschermingsrendement (inclusief de benodigde intrest op basis van de één-jaarsrente)
Resultaat op kosten is het verschil van	Verwacht doelniveau (ex ante)	Doelniveau (ex post) Toevoeging of onttrekking tot doelniveau vanuit de reserve operationele risico's. Het doelniveau is de kostenvoorziening die nodig is voor de dekking van de toekomstige uitvoeringskosten ultimo jaar.

Uiterlijk eenmaal in de drie jaar wordt een evaluatie van het model uitgevoerd. In de periode 2026 tot en met 2028 vindt een jaarlijkse evaluatie van de methode en hoogte van voorziening en opslagen plaats. Het bestuur houdt de bevoegdheid om gegeven de specifieke situatie aanpassingen van de kostenvoorziening door te voeren.

12.4.2.2 Nabestaandenpensioenvoorziening

Met nabestaandenpensioen wordt het levenslang partnerpensioen, tijdelijk partnerpensioen en wezenpensioen bedoeld. Een voorziening om de resultaten bij ingang van het nabestaandenpensioen mee te verrekenen betreft het risicogedekte nabestaandenpensioen vóór ingang OP van de deelnemer en risicogedekt nabestaandenpensioen na ingang OP (wezenpensioen, tijdelijk partnerpensioen). Ook de risicopremie voor de eerbiedigende werking wordt aan de nabestaandenpensioenvoorziening toegevoegd.

Bij tijdelijke voortzetting na einde deelname wordt de risicopremie voor het nabestaandenpensioen onttrokken aan deze voorziening.

Als de gewezen deelnemer zich na uitdiensttreding vrijwillig verzekert voor voortzetting van de dekking risiconabestaandenpensioen, wordt de bijbehorende risicopremie onttrokken aan het kapitaal van de deelnemer en toegevoegd aan deze voorziening.

Nabestaandenpensioenvoorziening – als onderdeel van de reserve operationele risico's	
Doel	Een voorziening om de resultaten bij ingang van het risicogedekte nabestaandenpensioen mee te verrekenen. Inclusief de resultaten op de dekking op basis van de eerbiedigende werking van het partnerpensioen en wezenpensioen.
Aanvangswaarde bij invaren	1/12 van de jaarlijkse overlijdensrisicopremies.
Toevoegen	Risicopremies voor het nabestaandenpensioen (uit premie, uit arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor premievrijstelling, uit PPV bij vrijwillige voortzetting en uit de eerbiedigende werking) en beleggingsrendement.
Onttrekken	Benodigd kapitaal nabestaandenpensioen bij overlijden hoofverzekerde (naar de PPV van de nabestaande).
Beleggingsrendement	Beschermingsrendement, via een eigen verdeelsleutel, die gebaseerd is op de gemiddelde naar de uitkeringsstromen gewogen leeftijd van verzekerde partners. Geen toevoeging van overrendement.
Bandbreedte	
Maximum	Geen. De nabestaandenpensioenvoorziening is een voorziening van niet materiële omvang en bedraagt gemiddeld 1/12 van de jaarlijkse overlijdensrisicopremie.
Indien overschot	In samenhang met overige TV voor risico fonds te bepalen en overhevelen naar de Reserve Operationele Risico's.
Minimum	Voorziening mag niet negatief worden.
Indien tekort	In samenhang met overige TV voor risico fonds te bepalen en onttrekken aan de Reserve Operationele Risico's.

Het resultaat wordt jaarlijks vastgesteld en kan ontstaan door afwijkingen van en aanpassingen in onder meer de veronderstelde sterfte, partnerfrequentie, leeftijdsverschil, man/vrouw verhouding, opslag voor het wezenpensioen en de veronderstelde tijdelijke voortzetting na einde deelname.

12.4.2.3 IBNR-voorziening

De voorziening IBNR (Incurred But Not Reported) is bedoeld voor de financiering van de toekomstige schades voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en excedent arbeidsongeschiktheidspensioen van de deelnemers die zich nog in de wachttijd bevinden. De voorziening IBNR wordt bepaald als de hiervoor ontvangen opslagen in de premie over de afgelopen twee boekjaren. De risicopremies betaald in jaar 1 dekken de schades ontstaan door ziektegevallen in jaar 1, tot uitkering komend vanaf jaar 3 (2 jaar later), en zo verder.

IBNR	
Doel	De financiering van de toekomstige schades voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en excedent arbeidsongeschiktheidspensioen van de deelnemers die zich nog in de wachttijd bevinden.
Aanvangswaarde bij invaren	Tweemaal de arbeidsongeschiktheidrisicopremies voor de solidaire premieregeling.
Toevoegen	Risicopremies voor arbeidsongeschiktheid in het lopende boekjaar t.

IBNR	
Onttrekken	Risicopremies voor arbeidsongeschiktheid in het voorgaande boekjaar t-2. De risicopremies voor PVAO worden vanuit de IBNR aan de arbeidsongeschiktheidsvoorziening toegevoegd. De risicopremies voor AOP worden vanuit de IBNR aan de PPV voor het ingegane AOP toegevoegd.
Beleggingsrendement	Beschermingsrendement, via een eigen verdeelsleutel, die gebaseerd is op de gemiddelde naar de uitkeringsstromen gewogen leeftijd behorende bij PVAO en AOP. Geen toevoeging van overrendement.
<u>Bandbreedte</u>	
Maximum	Tweemaal de arbeidsongeschiktheidsrisicopremies.
Indien overschot	In samenhang met de overige TV voor risico fonds te bepalen en overhevelen naar de Reserve Operationele Risico's.
Minimum	Tweemaal de arbeidsongeschiktheidsrisicopremies.
Indien tekort	In samenhang met de overige TV voor risico fonds te bepalen en onttrekken aan de Reserve Operationele Risico's.

Het resultaat wordt jaarlijks vastgesteld en kan ontstaan door aanpassingen van de procentuele arbeidsongeschiktheidspremie. Bij aanpassing van de procentuele arbeidsongeschiktheidspremie worden de reeds aan de voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's toegevoegde arbeidsongeschiktheidspremies (voor schades die zich kunnen materialiseren in jaar 3 en jaar 4) met terugwerkende kracht herrekend. Het resultaat ten gevolge van de omrekening is voor rekening van de Reserve Operationele Risico's.

12.4.2.4 Arbeidsongeschiktheidsvoorziening

Voor het bepalen van de hoogte van de aan te houden schadevoorziening voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Hoogte van de vrij te stellen premie wegens arbeidsongeschiktheid. De totale beschikbare premie minus de risicopremies voor arbeidsongeschiktheid (premienvrijstelling en AOP). Voor bestaande arbeidsongeschikten hoeft de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid immers niet meer betaald te worden, het risico heeft zich reeds voorgedaan.
- Eindleeftijd voor premievrijstelling. De vrijstelling eindigt reglementair op de AOW-leeftijd. De reservering loopt tot de vastgestelde AOW leeftijd van de deelnemer (niet de verwachte AOW-leeftijd).
- Er wordt een jaarlijkse stijging van het pensioengevend salaris en de franchise ter hoogte van de cao-stijging ingerekend in de collectieve schadevoorziening.
- Er wordt geen revalidatie aangenomen.

Arbeidsongeschiktheidsvoorziening	
Doel	Een voorziening om (resultaten op) het arbeidsongeschiktheidsrisico mee op te vangen en lopende premievrijstelling te financieren.
Aanvangswaarde bij invaren	De actuariële waarde van de vrijgestelde premies in de SPR, rekening houdend met een pensioengrondslag die jaarlijks stijgt.
Toevoegen	Risicopremies voor arbeidsongeschiktheid (uit premie), beleggingsrendement, en vrijval PPV door revalidering. Onder revalidering valt ook de vrijval PPV voor arbeidsongeschiktheidspensioenen.

Arbeidsongeschiktheidsvoorziening	
Onttrekken	De premies ten behoeve van premievrije opbouw in een jaar (inleggen van de netto premie in het PPV, berekend over een pensioengrondslag die jaarlijks stijgt), de risicopremie voor nabestaandenpensioen voor de arbeidsongeschikte deelnemers (onttrekking risicopremies naar de nabestaandenpensioenvoorziening) en de kostenvergoedingen.
Beleggingsrendement	Beschermingsrendement, via een eigen verdeelsleutel, die gebaseerd is op de gemiddelde naar de uitkeringsstromen gewogen leeftijd. De gemiddelde leeftijd wordt afgeleid van de duratie van de verwachte kasstromen behorende bij toegekende PVAO. Geen toevoeging van overrendement.
<u>Bandbreedte</u>	
Maximum	De actuariële waarde van de vrijgestelde premies, rekening houdend met een pensioengrondslag die jaarlijks stijgt.
Indien overschot	In samenhang met overige TV voor risico fonds te bepalen en overhevelen naar de Reserve Operationele Risico's.
Minimum	Voorziening mag niet negatief worden.
Indien tekort	In samenhang met overige TV voor risico fonds te bepalen en onttrekken aan de Reserve Operationele Risico's.

Het resultaat wordt jaarlijks vastgesteld en kan ontstaan door afwijkingen van en aanpassingen in:

- de veronderstelde invalidering;
- de veronderstelde revalidering;
- de veronderstelde sterfte;
- de veronderstelde stijging van de pensioengevende salarissen en de franchise;
- de staffel voor afleiding van de mate van premievrijstelling;
- de eindleeftijd voor premievrijstelling als gevolg van een bijstelling van de verwachte AOW-leeftijd;
- aanpassing van het premiepercentage.

12.4.2.5 Voorziening voor niet opgevraagde pensioenen (NOP)

Als de (gewezen) deelnemer de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, gaat het ouderdomspensioen in. Voor andere pensioenvormen geldt dit vanaf de datum van toekenning. Voor niet opgevraagde pensioenen wordt een voorziening NOP aangehouden ter grootte van de niet uitgekeerde pensioenen aan pensioengerechtigden. Zodra de pensioengerechtigde gevonden is, maakt het Fonds de niet uitgekeerde bedragen alsnog over aan de pensioengerechtigde.

Voorziening niet opgevraagd pensioen	
Doel	Het reserveren van pensioenuitkeringen die nog niet zijn opgevraagd, de pensioengerechtigden zijn onvindbaar voor het Fonds.
Aanvangswaarde bij invaren	De op dat moment gevormde voorziening niet-opgevraagd pensioen.
Toevoegen	De niet-uitbetaalde pensioenuitkeringen vanwege onvindbare pensioengerechtigden.
Onttrekken	Uitkeringen die alsnog worden gedaan en vrijval indien de rechthebbende na een bepaalde periode definitief als onvindbaar wordt aangemerkt (na leeftijd 90 jaar).
Beleggingsrendement	Geen
<u>Bandbreedte</u>	

Voorziening niet opgevraagd pensioen	
Maximum	Waarde van niet opgevraagde pensioenen.
Indien overschot	In samenhang met overige TV voor risico fonds te bepalen en overhevelen naar de Reserve Operationele Risico's.
Minimum	Waarde van niet opgevraagde pensioenen.
Indien tekort	In samenhang met overige TV voor risico fonds te bepalen en onttrekken aan de Reserve Operationele Risico's.

Het resultaat wordt jaarlijks vastgesteld. Als het aantal niet opgevraagde pensioenen op enig moment (fors) oploopt of de verdeling over de cohorten substantieel wijzigt dan wordt de methodiek geëvalueerd. Om actualiteit van de grondslagen te borgen wordt de methodiek minimaal eens in de vijf jaar herijkt.

De PPV van de onvindbare pensioengerechtigden blijft ook tot maximaal de 90-jarige leeftijd van de pensioengerechtigde staan en vervalt daarna aan de ROR. De niet-opgevraagde pensioenen verjaren niet, bij een latere aanmelding (dan 90-jarige leeftijd) komt dit ten laste van de ROR.

12.4.2.6 Voorziening voor gemoedsbezwaarden

De ten behoeve van een persoon betaalde spaarbijdragen worden door of namens het pensioenfonds geboekt op een spaarrekening ten behoeve van die persoon. De voorziening groeit aan met de één-jaars rente (DNB RTS), waarbij negatieve rentes op 0% worden gesteld. Deze voorziening leidt niet tot resultaat voor het Fonds.

12.5 Bestemmings- en algemene reserves

Het Fonds kent de volgende reserves:

- Solidariteitsreserve (SDR): de solidariteitsreserve heeft als doel het voorkomen van verlaging van ingegane pensioenen, het voorkomen van negatieve persoonlijke pensioenvermogens en het aanvullen van een tekort in de reserve operationele risico's. Meer informatie over de solidariteitsreserve is opgenomen in de beschrijving van het solidariteitsbeleid in deze abtn.
- Reserve Operationele Risico's (ROR): in de reserve operationele risico's worden onder meer resultaten op risicodkkingen, niet-opgevraagde pensioenen en kosten verwerkt. Daarnaast vindt voorfinanciering van de premie plaats uit de reserve operationele risico's.

12.5.1 Solidariteitsreserve

Conform de voorschriften van de Raad voor de Jaarverslaggeving wordt de solidariteitsreserve opgenomen op de passief zijde van de balans, onder "Bestemmingsfondsen", en daarbinnen specifiek onder "Solidariteitsfonds".

De werking van de solidariteitsreserve wordt beschreven onder het solidariteitsbeleid.

12.5.2 Reserve operationele risico's

Het Fonds heeft een reserve operationele risico's gedefinieerd ter dekking van diverse operationele risico's. Op de balans wordt deze post opgenomen onder de "Overige Reserves".

De reserve operationele risico's is bedoeld om resultaten van het Fonds op te vangen, die niet via de persoonlijke pensioenvermogens of de solidariteitsreserve van de deelnemers worden verwerkt. Onder de reserve operationele risico's vallen onder meer resultaten op risicoverzekeringen, uitvoeringskosten en wijzigingen die met terugwerkende kracht worden doorgevoerd. Het Fonds heeft geen verzekeringstechnische risico's extern (her) verzekerd.

Bij het invaren zondert het Fonds eveneens een bedrag af ter dekking van het minimaal vereist eigen vermogen. Na het invaren vervalt het onderscheid tussen de reserve operationele risico's en

het minimaal vereist eigen vermogen. De reserve operationele risico's dient maandelijks ten minste gelijk te zijn aan het minimaal vereist vermogen. De hoogte van initiële vulling van de reserve operationele risico's is vastgesteld door per doel te bepalen hoe hoog de omvang van de reserve operationele risico's hiervoor moet zijn door de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de impact van de gebeurtenis op de reserve operationele risico's als deze optreedt te beoordelen.

Reserve Operationele Risico's (ROR)	
Doel	Het opvangen van onvoorziene tegenvallers en correcties.
Aanvangswaarde bij invaren	2,0% van de persoonlijke pensioenvermogens bij invaren: 0,46% MVEV (na invaren toetsgrootheid) plus 0,89% structureel plus 0,65% incidenteel (vanwege invaren)
Toevoegen	Diversen (zie onttrekken) en beleggingsrendement. Vrijval zeer klein pensioen (pensioenen die in termen van uitkering kleiner zijn dan 2 euro bruto per jaar) vallen vrij ten gunste van de ROR
Onttrekken	Lasten als gevolg van: <ul style="list-style-type: none"> - voorfinanciering voor de feitelijke premie voor een periode van twee maanden; - verwerking resultaten op risicodekking levenslang partnerpensioen (bij overlijden van de (gewezen) deelnemer vóór de pensioendatum); - verwerking resultaten op risicodekking (tijdelijk) partnerpensioen; - verwerking resultaten op risicodekking wezenpensioen; - verwerking resultaten op risicodekking arbeidsongeschiktheid; - verwerking resultaten op uitvoeringskosten; - verwerking resultaten op niet-opgevraagd pensioen; - periodieke herijking actuariële grondslagen (kosten, arbeidsongeschiktheid, niet de overlevingsgrondslagen); - debiteurenrisico (geen premie wel recht); - terugwerkende (TWK) kracht mutaties; - compensatie deelnemer en boete werkgever agv assumed payment methode; - "Geen premie, wel recht"; - onvindbare pensioengerechtigden die zich na de 90-jarige leeftijd alsnog melden; - overige onvoorziene financiële resultaten, zoals een stroppenpot voor situaties die zich bij invaren voordoen, boetes, hardheidsclausule pensioenreglement, afwikkeling herverzekeringen; - herijking AOW-leeftijd voor toegekende PVAO en voor ingegane tijdelijke uitkeringen die uit de PPV worden gefinancierd (tijdelijk partnerpensioen en excedent arbeidsongeschiktheidspensioen); - waar van toepassing, het gemiste rendement (zoals bij TWK mutaties); - andere onvoorziene tegenvallers, "stropen";
Beleggingsrendement	Beschermings- en overrendement, via een eigen verdeelsleutel, die gebaseerd is op de gemiddelde naar de

Reserve Operationele Risico's (ROR)	
	"PPV" gewogen leeftijd van het actuele deelnemersbestand.
Bandbreedte	
Maximum	Drie jaar na 1 juli 2025: 2,0% van het PPV Daarna: 1,35% van het PPV
Indien overschot	Een overschot vloeit naar de solidariteitsreserve, op jaarbasis. Is deze reeds op het gemaximeerde niveau, dan vloeit het overschot naar rato van de PPV naar de persoonlijke pensioenvermogens van de deelnemers.
Minimum	De hoogte van het MVEV, toetsing per maand
Indien tekort	Inzet van financiële sturingsmiddelen premie-opslag, solidariteitsreserve (voor zover tekort MVEV) en PPV. Een tekort wordt in het uiterste geval aan de PPV onttrokken, naar rato van de PPV, op maandbasis. Bij het onttrekken vanuit de PPV wordt ook het MVEV herrekend (immers dalen de onderliggende pensioenvermogens) en het overschot MVEV dat ontstaat ook aan de operationele reserve toegevoegd. Dit wordt meegenomen bij de bepaling van het bedrag dat aan de PPV moet worden onttrokken om de operationele reserve voldoende aangevuld te krijgen.

Als de resultaten op risicoverzekeringen die via de reserve operationele risico's lopen negatief of positief zijn, wordt dat resultaat via de risicopremies AO en overlijden verrekend en niet via de SDR of PPV.

Minimaal eens in de vijf jaar beoordeelt het Fonds of het aan te houden minimum en maximum niveau nog voldoen. Bij vaststellen van de minimale en maximale hoogte van de reserve operationele risico's moet worden meegenomen of de huidige doelen van de reserve operationele risico's nog steeds aan de orde zijn, en/of dat nieuwe doelen toegevoegd moeten worden. De tijdelijke doelen van de ROR worden 2 jaar na de transitie geëvalueerd. De definitieve vrijval van de ROR voor tijdelijke doelen vindt 5 jaar na transitie plaats.

13

Het weerstandsvermogen van het Fonds, sturingsmiddelen

13.1 Reserve operationele risico's

POB heeft een reserve operationele risico's beschikbaar ter dekking van diverse operationele risico's van het Fonds.

13.2 Minimaal vereist eigen vermogen

Het MVEV is niet expliciet zichtbaar op de passief zijde van de balans, maar maakt deel uit van de Reserve Operationele Risico's. Hierna wordt ingegaan op het doel, op toevoegingen en onttrekkingen en op de toevoegingen of afomingen indien de bandbreedte die het MVEV geldt doorbroken wordt.

Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV)	
Doel	Voldoen aan de wettelijke financiële verplichtingen van het Fonds. Toetsgrootte (na invaren).
Aanvangswaarde bij invaren	0,46% van de PPV
Toevoegen	Volgt de ROR
Onttrekken	Volgt de ROR
Beleggingsrendement	Volgt de ROR
<u>Bandbreedte</u>	
Maximum	Volgt de ROR
Indien overschot	Volgt de ROR
Minimum	Een bedrag, dat jaarlijks wordt berekend Het bedrag wordt uitgedrukt als een percentage van de PPV. Op dat percentage wordt getoetst.
Indien tekort	Inzet van financiële sturingsmiddelen premie-opslag, solidariteitsreserve en PPV.

13.3 Financiële sturingsmiddelen

Het toetsvermogen / de algemene reserve van het pensioenfonds wordt jaarlijks per 31 december getoetst aan het daaraan gestelde minimum: het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV). Als de operationele reserve zowel per 31 december van het boekjaar als per 31 december van het voorgaande boekjaar lager is dan het MVEV, wordt het tekort aangevuld.

Bij een tekort MVEV kan het Fonds besluiten:

- de premie-opslag Reserve Operationele Risico's te gaan heffen;
- de solidariteitsreserve voor dat tekort aan te spreken;
- de PPV van alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden aan te spreken, naar rato van de PPV.

Het verminderen van de PPV vindt in het uiterste geval plaats.

Communicatiebeleid

Per 1 juli 2025 is het communicatiebeleid herijkt en vastgelegd in het Communicatiebeleidsplan juli 2025–2028. Het communicatiebeleid heeft als doel deelnemers en werkgevers tijdig, begrijpelijk en relevant te informeren over hun pensioen en hen te begeleiden bij het maken van bewuste pensioenkeuzes.

Effectieve communicatie is essentieel voor het realiseren van de doelstellingen van het fonds. Het beleid is gericht op het versterken van zelfredzaamheid, het bieden van inzicht en handelingsperspectief en het behouden van het solidariteitsgevoel binnen het nieuwe pensioenstelsel. Deelnemers worden gestimuleerd om regie te nemen over hun pensioen en krijgen inzicht in hun persoonlijke situatie. Het beleid draagt bij aan vertrouwen in het fonds en het pensioenstelsel.

Uitgangspunten communicatie

De communicatie van het fonds is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- **Deelnemer centraal:** communicatie sluit aan bij de persoonlijke situatie, levensfase en informatiebehoefte van de deelnemer.
- **Digitale communicatie als norm:** communicatie vindt primair digitaal plaats, met behoud van mogelijkheden voor schriftelijke communicatie.
- **Gelaagd en begrijpelijk:** informatie wordt in begrijpelijke taal (B1-niveau) en in lagen aangeboden, zodat deelnemers zelf kunnen kiezen hoeveel detail zij willen.
- **Transparantie en betrouwbaarheid:** het fonds communiceert eerlijk over voor- en nadelen van keuzes en over de financiële situatie van het fonds.
- **Metten en verbeteren:** effectiviteit van communicatie wordt gemeten en gebruikt voor continue verbetering.

Doelgroepen

De communicatie richt zich op:

- **Actieve deelnemers:** met focus op kennis, houding en gedrag rondom pensioenopbouw en keuzes.
- **Gewezen deelnemers:** met aandacht voor behoud van betrokkenheid en informatievoorziening.
- **Gepensioneerden:** met nadruk op stabiliteit van uitkeringen en verwachtingen.
- **Werkgevers:** als informatiekanaal richting werknemers en als verantwoordelijke voor correcte gegevensaanlevering.

Communicatieaanpak

De aanpak is gericht op:

- **Actieve begeleiding bij keuzes:** deelnemers worden ondersteund bij het maken van pensioenkeuzes via een digitale keuzeomgeving.
- **Zelfredzaamheid faciliteren:** deelnemers worden in staat gesteld om zelfstandig keuzes te maken, met ruimte voor ondersteuning waar nodig.
- **Gebruik van data en segmentatie:** communicatie wordt afgestemd op leeftijd, levensfase en gedrag.
- **Samenwerking met werkgevers:** werkgevers worden actief betrokken als communicatiekanaal.

Uitvoering

De communicatiedoelstellingen uit het communicatiebeleidsplan worden jaarlijks concreet uitgewerkt in een communicatiejaarplan (met meetbare doelen, middelenmix en begroting) en door het bestuur vastgesteld. De communicatiecommissie bewaakt de uitvoering.

Datakwaliteit

Visie op datakwaliteit

Het Bestuur heeft de volgende visie op datakwaliteit:

- Het Bestuur ziet de kwaliteit van data als een strategisch belang en draagt dit ook uit.
- Er wordt gestreefd naar een betrouwbare pensioenuitvoering tegen acceptabele kosten.
- Om de juistheid, tijdigheid en volledigheid van data te (blijven) waarborgen wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijk gestandaardiseerd STP-proces (Straight Through Processing).
- Digitalisering wordt ingezet om communicatie te verbeteren, te vergemakkelijken en te verduurzamen. Om tot digitalisering over te kunnen gaan moet de kwaliteit van data van hoog niveau zijn.
- Tegelijk vraagt de toekomst om meer persoonlijke ondersteuning van de deelnemers in de individuele keuzemogelijkheden.

Doelstelling en reikwijdte

Het Fonds streeft ernaar alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de pensioenreglementen zijn vastgelegd. Middels dit beleid wordt op het gebied van datakwaliteit hieraan invulling gegeven. Dit heeft voornamelijk betrekking op dat de data juist, volledig en tijdig is.

Het Fonds streeft naar een inrichting van de informatiesystemen op zodanige wijze dat de vastgelegde informatie altijd juist en volledig is en dat deze tijdig ontsloten kan worden. Door de juiste maatregelen, procesinrichting en verdeling van verantwoordelijkheden in te richten, wil het Fonds het gewenste niveau bereiken en handhaven.

Dit heeft betrekking op:

- de risico's die worden onderkend op het gebied van datakwaliteit en de wijze waarop het Fonds deze risico's wil mitigeren;
- opzet: hoe de governance, beleidsstukken en –maatregelen zijn geformuleerd;
- bestaan: de wijze waarop het beleid is ingebed in de eigen organisatie en in de keten (uitbesteding); qua bewustwording, rollen en verantwoordelijkheden;
- werking: hoe invulling wordt gegeven aan de maatregelen, procesinrichting en verdeling van verantwoordelijkheden op het gebied van datakwaliteit, zodat het gewenste niveau van juistheid, volledigheid en tijdigheid wordt bereikt en gehandhaafd.

Deze beheersmaatregelen richten zich op:

- juistheid: maatregelen gericht op de correcte vastlegging en verwerking van gegevens;
- volledigheid: maatregelen gericht op het verwerken van alle data;
- tijdigheid: maatregelen ter waarborging van een tijdige verwerking van data.

De nadruk van het beleid ligt op het definiëren van de interne vereisten die gesteld worden aan de kwaliteit van de data die de grondslag vormt voor een juiste pensioenadministratie.

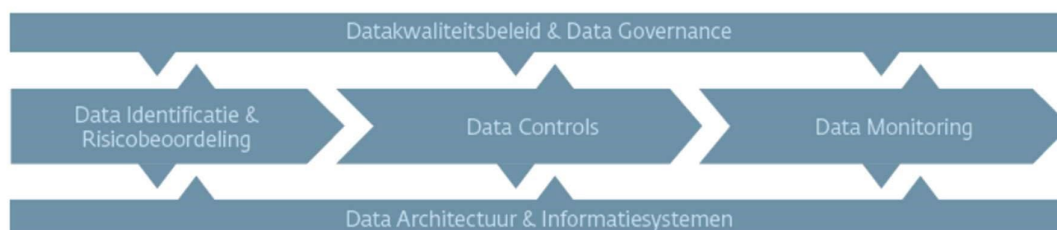
Het Fonds streeft met het beleid de volgende doelen na:

- gegevens zijn compleet, juist en onderling consistent;
- er zijn geen onnodige gegevens verwerkt;
- vertrouwelijke en geheime gegevens kunnen niet ongeautoriseerd worden geraadpleegd;
- er wordt voldaan aan de vigerende wet- en regelgeving.

Het Fonds draagt hier zorg voor door middel van het identificeren en kwantificeren van risico's rondom datakwaliteit en het opstellen, toepassen, controleren, evalueren en indien nodig aanpassen van beheersingsmaatregelen.

Het datakwaliteitsbeleid heeft als doel om richtinggevende kaders en principes te bieden voor uitvoering en toetsing van de datakwaliteit binnen de gedefinieerde scope.

Bij de uitwerking heeft het Bestuur gebruik gemaakt van het onderstaande Data Quality Framework.

Binnen dit raamwerk gebruikt het Fonds de DAMA-DMBOK, de *Good practice voor een Robuuste Pensioenadministratie* van DN en het 'Kader Datakwaliteit – Wet Toekomst Pensioenen' van de Pensioenfederatie als uitgangspunten voor de inrichting van het beleid.

Een hoog niveau van datakwaliteit is afhankelijk van een volwassen invulling van de processen in en rondom de pensioenuitvoering rekening houdend met de proportionaliteit en complexiteit hiervan.

Een goede borging kent een bepaalde volgorde (Plan-Do-Check-Act) waarbij vanuit beleid en een ingerichte governance op basis van onderkende risico's controls zijn ingericht. De werking hiervan wordt vervolgens beoordeeld en gemonitord om inzicht te verkrijgen in de feitelijke datakwaliteit en indien nodig maatregelen ter verbetering kunnen worden getroffen zowel op het gebied van procesverbetering als op het gebied van het corrigeren van fouten in de data. Het Fonds heeft er daarom voor gekozen om het datakwaliteitsbeleid vorm te geven op basis van de volgende zes elementen:

Data Governance

Het geheel van beschreven, goedgekeurde en bekend veronderstelde relevante functies, rollen en commissies, verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en interne rapportage-, overleg- en besluitvorming arrangementen die als zodanig kaders vormen voor de beheersing van datakwaliteit.

Data Architectuur & Informatiesystemen

Het geheel van hulpmiddelen en maatregelen die randvoorwaardelijk zijn voor het kunnen implementeren en toepassen van een datakwaliteitsmanagementsysteem zoals beoogd met de beleids- en governancekaders.

Data Identificatie

Het geheel van maatregelen die, binnen de beleids- en governancekaders, zijn gericht op het beschrijven en normeren van de gegevenshuishouding.

Risicobeoordeling

Het geheel van maatregelen die, binnen de beleids- en governancekaders, zijn gericht op het identificeren en beoordelen van risico's uit hoofde van datakwaliteit.

Data Controls

Het geheel van maatregelen die, binnen de beleids- en governancekaders, zijn gericht op het borgen van de datakwaliteit conform interne normen, alsook op het mitigeren van geïdentificeerde risico's ten aanzien van de datakwaliteit.

Monitoring

Het geheel van maatregelen die, binnen de beleids- en governancekaders, zijn gericht op het meten en monitoren van de feitelijke datakwaliteit, alsook op het zo nodig bijsturen van de beheersing van datakwaliteit.

Slot opmerkingen

Deze actuariële en bedrijfstechnische nota beschrijft het Fonds naar de situatie van 1 januari 2026. De abtn en de bijlagen worden jaarlijks in het eerste kwartaal op actualiteit getoetst. Wijzigingen vinden plaats door middel van een wijzigingsblad of door het vervangen van een bijlage, tenzij het bestuur meent dat een volledig nieuwe actuariële en bedrijfstechnische nota noodzakelijk is.

Bijlage A

Technische uitgangspunten

In deze appendix worden beschreven:

- De actuariële grondslagen;
- De man-vrouw verhouding;
- De frequentie van toetsing van de actuariële grondslagen;
- De methode voor de bepaling van de kostenvoorziening;
- Berekening van het MVEV;
- Uitgangspunten voor automatische waardeoverdracht en afkoop (zeer) klein pensioen;
- Veronderstellingen ten aanzien van de bestandsontwikkeling;
- Netto profijt (Q-set);
- Verwacht pensioen (P-set);
- Tabel voor de toedeling van beschermings- en overrendementen.

Actuariële grondslagen

In de volgende tabel zijn de actuele grondslagen weergegeven.

Grondslag	Vaststelling
Prognosetafel	AG prognosetafel 2024 Het startjaar wordt jaarlijks één jaar verhoogd (31 december 2025: startjaar 2026).
Correctiefactoren voor ervaringssterfte	De sterftেকans-correctiefactoren zoals vermeld in de tabel in deze bijlage met een fondsspecifieke ervaringssterfte voor zowel hoofdverzekerden als medeverzekerden.
Gehuwdheid vóór de pensioendatum voor de risicodekkingen en de eerbiedigende werking van het partnerpensioen tot pensioendatum	Volgens het systeem van onbepaalde partner. Bij de waardering van niet-ingegaan partnerpensioen, wordt uitgegaan van een tabel met partnerfrequenties met daarin voor iedere leeftijd de kans dat er een partner aanwezig is. Uitgegaan wordt van de tabel met de actuele landelijke partnerfrequenties zoals door het CBS gepubliceerd. Deze partnerfrequenties zijn geslachts- en leeftijdsafhankelijk. Uitgegaan wordt van de publicatie van het CBS zoals beschikbaar op peildatum 30 september. Aangenomen wordt dat partners van ongelijke sekse zijn.
Gehuwdheid na de pensioendatum	Bij de waardering van het niet-ingegane partnerpensioen voor de gepensioneerde (ingegaan ouderdompensioen) wordt uitgegaan van de feitelijke partner op de datum van ingang van het ouderdompensioen (bepaalde partnersysteem).

Leeftijdsverschil man – vrouw	Vrouwelijke hoofdverzekerde: de vrouw is 1 jaar en 5 maanden jonger dan de man. Mannelijke hoofdverzekerde: de man is 3 jaar en 0 maanden ouder dan de vrouw.
Projectierendement, één-jaarsrente	Risicovrije rente (DNB-rentetermijnstructuur) zonder op- of afslag. Bij de jaarlijkse vaststelling van de hoogte van de ingegane uitkeringen wordt de RTS geactualiseerd, de peildatum is 31 december. Bij de vaststelling van nieuwe uitkeringen wordt de RTS elke maand geactualiseerd. Voor prognoses in het kader van de Uniforme Rekenmethodiek (URM) wordt de rente gehanteerd uit de betreffende DNB-scenarioset (op het veronderstelde toekomstige uitkeringsmoment)
Uitkeringen	De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
Leeftijden	De berekening vindt post voor post plaats waarbij de leeftijd van de verzekerde in jaren en maanden nauwkeurig wordt bepaald, hierbij wordt een verzekerde verondersteld te zijn geboren op de eerste dag van de maand van geboorte.
Voorziening voor toekomstige premie arbeidsongeschikten	Bij de vaststelling van de voorziening voor PVAO, de IBNR PVAO en de vaststelling van de risicopremie PVAO wordt uitgegaan van een jaarlijkse stijging van het pensioengevend salaris en franchise. De veronderstelde stijging van het pensioengevend salaris is gelijk aan de looninflatie conform het meest recente advies van de Commissie Parameters, met toepassing van het ingroeipad. De stijging van het pensioengevend salaris wordt gelijk verondersteld aan 3,0%. De veronderstelde stijging van de franchise wordt gelijk gesteld aan die van het pensioengevend salaris.
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's (IBNR)	IBNR naar deel uit van de Arbeidsongeschiktheidsvoorziening en is gelijk aan de arbeidsongeschiktheidsrisicopremies (PVAO en excedent AOP) over de laatste twee boekjaren.
Revalidering	Bij ingetreden arbeidsongeschiktheid wordt bij de berekening van de waarde van de vrijgestelde toekomstige premies, de kans op revalidering op nul gesteld.
Vertrekkansen	In verband met de voortzetting van de overlijdensrisicodekkingen voor drie maanden na uitdiensttreding. De tabel is in deze bijlage opgenomen.
Opslag in de premie voor uitvoeringskosten	Deze opslag wordt jaarlijks vooraf bepaald bij iedere premievaststelling. Voor de lopende (in het boekjaar) en de toekomstige uitvoeringskosten.
Opslag in de premie voor arbeidsongeschiktheid	<ul style="list-style-type: none"> • 0,12% van de pensioengrondslagsom voor het arbeidsongeschiktheidspensioen • 1,98% van de pensioengrondslagsom voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Opslag in de premie voor het wezenpensioen	0,1% van de pensioengrondslag.
Opslag voor opgebouwd wezenpensioen	1,5% van de voorziening voor niet-ingegaan partnerpensioen voor de eerbiedigende werking.
Voorziening niet-opgevraagd pensioen	De som van de uitkeringen voor onvindbare pensioengerechtigden, voor zover ze jonger zijn dan 90 jaar. Deze leeftijd geldt voor alle ingegane pensioenvormen.

Correctietabellen voor ervaringssterfte

De correctietabellen voor ervaringssterfte zijn gebaseerd op een externe maatstaf namelijk gegevens van het CBS met betrekking tot de gehele bevolking (of delen daarvan), of van resultaten die op dergelijke gegevens zijn gebaseerd. Met behulp van CBS-gegevens zijn leeftijds- en inkomensafhankelijke correctiefactoren bepaald die op de sterftetekansen uit de (landelijke) Prognosetafels kunnen worden toegepast. De motivatie is dat er een causaal verband bestaat tussen inkomen en levensverwachting. De externe maatstaf wordt kwantitatief getoetst aan de historische waargenomen sterfte van het Fonds, de zogenoemde backtest.

Te hanteren correctietabellen ten aanzien van de sterftegrondslagen zoals opgenomen in de AG Prognosetafel zijn:

- 'hoog-midden' (H7) voor mannelijke hoofdverzekerden/ vrouwelijke medeverzekerden en 'hoog' (H9) voor vrouwelijke hoofdverzekerden/ mannelijke medeverzekerden uit het model Mercer ES2024;
- deze correctiefactoren voor ervaringssterfte zijn van toepassing per 1 juli 2025;
- de correctiefactoren worden herijkt bij elke volgende publicatie van de AG-Prognosetafel.

De correctiefactoren voor ervaringssterfte op de sterftetekansen:

Leeftijd	Hoofdverzekerden		Medeverzekerde	
	Mannen (H7)	Vrouwen (H9)	Mannen (H9)	Vrouwen (H7)
jonger dan 15	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000
15	1,00607	1,12042	1,02270	0,84736
16	0,96108	1,07006	0,99268	0,82561
17	0,91956	1,02258	0,96335	0,80581
18	0,88136	0,97787	0,93473	0,78786
19	0,84633	0,93583	0,90685	0,77166
20	0,81433	0,89639	0,87974	0,75713
21	0,78522	0,85944	0,85342	0,74417
22	0,75887	0,82490	0,82791	0,73270
23	0,73514	0,79268	0,80324	0,72263

	Hoofdverzekerden		Medeverzekerde	
Leeftijd	Mannen (H7)	Vrouwen (H9)	Mannen (H9)	Vrouwen (H7)
24	0,71389	0,76270	0,77942	0,71387
25	0,69501	0,73487	0,75648	0,70634
26	0,67837	0,70911	0,73442	0,69997
27	0,66384	0,68533	0,71327	0,69467
28	0,65132	0,66347	0,69303	0,69038
29	0,64067	0,64344	0,67373	0,68702
30	0,63179	0,62517	0,65537	0,68453
31	0,62458	0,60859	0,63797	0,68282
32	0,61892	0,59362	0,62152	0,68185
33	0,61471	0,58019	0,60605	0,68154
34	0,61185	0,56824	0,59156	0,68184
35	0,61025	0,55770	0,57804	0,68269
36	0,60981	0,54850	0,56551	0,68403
37	0,61044	0,54058	0,55397	0,68581
38	0,61205	0,53388	0,54342	0,68798
39	0,61455	0,52835	0,53386	0,69050
40	0,61787	0,52391	0,52528	0,69331
41	0,62193	0,52053	0,51768	0,69637
42	0,62665	0,51813	0,51107	0,69964
43	0,63196	0,51667	0,50543	0,70308
44	0,63779	0,51610	0,50075	0,70665
45	0,64407	0,51637	0,49703	0,71033
46	0,65073	0,51743	0,49426	0,71408
47	0,65773	0,51924	0,49242	0,71786
48	0,66499	0,52175	0,49151	0,72166
49	0,67248	0,52491	0,49151	0,72544
50	0,68012	0,52870	0,49241	0,72919

Leeftijd	Hoofdverzekerden		Medeverzekerde	
	Mannen (H7)	Vrouwen (H9)	Mannen (H9)	Vrouwen (H7)
51	0,68789	0,53306	0,49418	0,73288
52	0,69573	0,53797	0,49682	0,73650
53	0,70359	0,54338	0,50029	0,74002
54	0,71145	0,54926	0,50459	0,74345
55	0,71926	0,55559	0,50969	0,74677
56	0,72700	0,56233	0,51557	0,74996
57	0,73462	0,56944	0,52219	0,75303
58	0,74211	0,57692	0,52955	0,75596
59	0,74944	0,58472	0,53760	0,75877
60	0,75660	0,59282	0,54632	0,76144
61	0,76355	0,60122	0,55569	0,76398
62	0,77029	0,60987	0,56567	0,76641
63	0,77681	0,61878	0,57622	0,76872
64	0,78310	0,62791	0,58731	0,77093
65	0,78915	0,63725	0,59892	0,77305
66	0,79496	0,64680	0,61100	0,77509
67	0,80053	0,65654	0,62351	0,77707
68	0,80586	0,66646	0,63641	0,77902
69	0,81097	0,67655	0,64967	0,78096
70	0,81585	0,68681	0,66325	0,78290
71	0,82053	0,69723	0,67709	0,78488
72	0,82502	0,70780	0,69116	0,78692
73	0,82934	0,71854	0,70540	0,78907
74	0,83351	0,72943	0,71978	0,79134
75	0,83755	0,74049	0,73424	0,79379
76	0,84149	0,75171	0,74874	0,79644
77	0,84537	0,76310	0,76322	0,79933

Leeftijd	Hoofdverzekerden		Medeverzekerde	
	Mannen (H7)	Vrouwen (H9)	Mannen (H9)	Vrouwen (H7)
78	0,84922	0,77467	0,77762	0,80252
79	0,85308	0,78642	0,79191	0,80605
80	0,85698	0,79838	0,80601	0,80996
81	0,86325	0,81366	0,82285	0,81737
82	0,86977	0,82907	0,83923	0,82542
83	0,87655	0,84457	0,85507	0,83414
84	0,88365	0,86012	0,87030	0,84356
85	0,89110	0,87568	0,88484	0,85369
86	0,89891	0,89117	0,89859	0,86454
87	0,90711	0,90652	0,91150	0,87606
88	0,91568	0,92164	0,92349	0,88823
89	0,92462	0,93639	0,93451	0,90097
90	0,93387	0,95064	0,94452	0,91416
91	0,94337	0,96420	0,95348	0,92766
92	0,95299	0,97685	0,96139	0,94125
93	0,96258	0,98834	0,96828	0,95466
94	0,97193	0,99834	0,97421	0,96756
95	0,98076	1,00648	0,97928	0,97948
96	0,98868	1,01230	0,98364	0,98988
97	0,99524	1,01527	0,98754	0,99808
98	0,99983	1,01474	0,99126	1,00322
99	1,00173	1,00995	0,99524	1,00428
ouder dan 99	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000

Partnerfrequenties

Er wordt voor actuariële berekeningen uitgegaan van het onbepaalde man/vrouw systeem. Daartoe wordt de volgende tabel met partnerfrequenties gehanteerd (tabel CBS 2024):

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
jonger dan 15	0	0
15	0	0
16	0,00067	0,00054
17	0,00232	0,00224
18	0,01059	0,01628
19	0,02305	0,03849
20	0,03654	0,06635
21	0,05346	0,1022
22	0,07845	0,15524
23	0,11988	0,22292
24	0,17347	0,3045
25	0,23917	0,39298
26	0,31374	0,47447
27	0,38384	0,54217
28	0,44719	0,58732
29	0,49896	0,62673
30	0,54034	0,65647
31	0,57725	0,68091
32	0,60876	0,69916
33	0,63534	0,71494
34	0,65696	0,72391
35	0,67619	0,73244
36	0,68981	0,74111
37	0,7001	0,7409
38	0,70602	0,74139
39	0,70954	0,74252
40	0,71376	0,73945
41	0,71617	0,74075

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
42	0,71963	0,74088
43	0,72218	0,73839
44	0,71875	0,73355
45	0,72237	0,73296
46	0,72136	0,72802
47	0,72098	0,72745
48	0,72121	0,72188
49	0,72047	0,72253
50	0,72365	0,71979
51	0,72261	0,71948
52	0,72667	0,71847
53	0,72532	0,72147
54	0,72883	0,72172
55	0,73356	0,71951
56	0,73526	0,72262
57	0,73839	0,72107
58	0,73864	0,7194
59	0,74184	0,71833
60	0,74458	0,71838
61	0,74805	0,71325
62	0,75097	0,71318
63	0,7536	0,7093
64	0,75368	0,70697
65	0,76003	0,69969
66	0,75922	0,69528
67	0,76471	0,68746
68	0,76576	0,68127
69	0,7681	0,6725

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
70	0,76878	0,66539
71	0,77246	0,65517
72	0,77236	0,64437
73	0,7703	0,62852
74	0,77028	0,61734
75	0,77204	0,60227
76	0,76993	0,57965
77	0,76686	0,55934
78	0,75933	0,52766
79	0,75322	0,49776
80	0,74445	0,46947

Man-vrouw verhouding

Het fonds hanteert seksenutraliteit bij het vaststellen van beschermingsrendementen, benodigde vermogens bij toekenning uit risicodekkingen en om vanuit het vermogen de uitkering en/of partnerpensioendekking af te leiden. Bij het maken van kasstromen ten behoeve van de feitelijke renteafdekking wordt hier eveneens bij aangesloten, zodat ex-ante het resultaat op renteafdekking overeenkomt met het benodigde financiële beschermingsrendement. Voor het toepassen van seksenutraliteit worden man/vrouw-verhoudingen gehanteerd, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar pensioensoort:

Omschrijving	Man	Vrouw
Niet-ingegaan en ingegaan levenslang ouderdomspensioen en slotuitkering	28,70%	71,30%
Niet-ingegaan en ingegaan tijdelijk ouderdomspensioen en ingegaan invaliditeitspensioen	18,56%	81,44%
Niet-ingegaan partnerpensioen	33,96%	66,04%
Ingegaan partnerpensioen	41,03%	58,97%
Ingegaan tijdelijk partnerpensioen	76,02%	23,98%
Ingegaan wezenpensioen	50,00%	50,00%

De man/vrouw-verhoudingen worden jaarlijks geactualiseerd op basis van de verhoudingen in de PPV tussen mannen en vrouwen op peildatum 30 september en zijn van toepassing per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

De frequentie van toetsing van de actuariële grondslagen

De actuariële grondslagen worden volgens de volgende planning periodiek herijkt.

Actuariële grondslagen	Laatste toetsing	Komende toetsing	Periodiciteit
AG-Prognosetafel	2024	2026	Elke 2 jaar
Correctiefactoren op sterfttekansen	2024	2026	Elke 2 jaar
Partnerfrequenties	2025	Jaarlijks	Jaarlijks
Leeftijdsverschil M/V	2023	2026	Elke 3 jaar
Opslag voor wezenpensioen (in premie en voor collectieve voorziening WzP)	2025	2028	Elke 3 jaar
Waardering niet opgevraagd pensioen	2025	2030	Elke 5 jaar
Arbeidsongeschiktheid, revalidatie	2024/2025	2025	Elke 3 jaar
Stijging van de PG bij arbeidsongeschiktheid	2025	2026	Jaarlijks
Man-vrouw verhoudingen	2025	2026	Jaarlijks
Vertrekkansen	2025	Bij de eerstvolgende ALM studie	Bij de eerstvolgende ALM studie
Kostenvoorziening: doelvoorziening	2025	2026	Elk jaar
Kostenvoorziening: evaluatie model	2025	2026	Elke 3 jaar, van 2026-2028 jaarlijks
Kostenvoorziening: toekomstige uitvoeringskosten	2025	2026	Elke 3 jaar, van 2026-2028 jaarlijks

Mocht daartoe naar oordeel van het bestuur aanleiding zijn, dan worden grondslagen eerder getoetst.

De methode voor de bepaling van de kostenvoorziening

De kostenvoorziening komt separaat op de balans en moet elk jaar toereikend zijn om de toekomstige jaarlijkse uitvoeringskosten bij afwikkeling van het Fonds te kunnen financieren. Dat is het doelniveau van de kostenvoorziening. Aan het einde van een jaar is een herijking van de kostenvoorziening noodzakelijk. Deze dient namelijk toereikend te zijn om het dan aanwezige deelnemersbestand (zonder rekening te houden met nieuwe instroom/premies) te kunnen bedienen totdat de laatste deelnemer is overleden. Bijna altijd zal aan het einde van het jaar een bedrag moeten worden onttrokken of moet een bedrag worden toegevoegd om de kostenvoorziening weer op het doelniveau te brengen. Dat resultaat loopt via de Reserve Operationele Risico's.

De gehanteerde uitgangspunten voor de vaststelling van de kostenvoorziening zijn:

- Het pensioenfonds moet de uitvoeringskosten kunnen dragen bij afwikkeling van de opgebouwde verplichtingen. De kosten voor de (toekomstige) inactieven moeten door het Fonds kunnen worden gedragen en daartoe moet een toereikende kostenvoorziening worden aangehouden.
- In beginsel moet de kostenvoorziening toereikend zijn tot de laatste verzekerde overlijdt. In de praktijk zal op een eerder moment tot afstorting van de opgebouwde pensioenen naar een andere pensioenuitvoerder worden overgegaan omdat naarmate het Fonds in omvang afneemt schaalnadelen ontstaan.

- Bij afwikkeling wordt geen premie meer ontvangen en zal het Fonds de uitvoeringskosten geheel zelf moeten dragen. De vrijval van de kostenvoorziening moet bij afwikkeling bij benadering minimaal gelijk zijn aan de feitelijke afwikkelingskosten.
- POB bereikt bij afwikkeling in enig jaar een dusdanige omvang, dat het efficiënter wordt POB te liquideren en de opgebouwde verplichtingen bij een andere pensioenuitvoerder onder te brengen. De jaarlijkse verwachte uitvoeringskosten mogen ten gevolge van de schaalnadelen niet verder oplopen dan 5% van de verwachte pensioenuitkeringen.
- Van de bestuurskosten wordt 50% toegerekend aan het vermogensbeheer.
- Een kostenniveau van € 2.970.000 per jaar (2026) in een situatie van afwikkeling.
- De eenmalige liquidatiekosten bedragen € 465.000 (2026).
- Overdracht naar een andere pensioenuitvoerder met een kostenopslag op de netto TV van 2,00%.

De berekening van het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV)

Onder beheerslasten verstaat het Fonds alle uitvoeringskosten van het voorgaande boekjaar (2025u: in 2025), met uitzondering van de vermogensbeheerkosten die ten laste komen van het beleggingsresultaat. De beheerslasten liggen voor minder dan vijf jaar vast.

Het risicokapitaal van het overlijdensrisico wordt voor deelnemers op individueel niveau en sekseneutraal vastgesteld als het verschil tussen de contante waarde van het ingegane gedekte partnerpensioen en het opgebouwde persoonlijk pensioenvermogen. Voor het arbeidsongeschiktheidsrisico worden de contante waarden van zowel de arbeidsongeschiktheidspensioenen als premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid meegenomen.

Het vereist eigen vermogen (VEV) is nihil, omdat door het pensioenfonds geen beleggingsrisico's worden gelopen.

Uitgangspunten voor automatische waardeoverdracht en afkoop klein pensioen

Als het opgebouwde pensioen na einde deelneming in termen van een pensioenaanspraak niet meer dan € 2,- bruto per jaar bedraagt, dan vervalt deze aanspraak aan het fonds. Als het opgebouwde pensioen na einde deelneming in termen van een pensioenaanspraak tussen de € 2 en de afkoopgrens voor klein pensioen ligt (2026: € 632,63) ligt, dan vindt automatische waardeoverdracht plaats naar de nieuwe pensioenuitvoerder. Als het ouderdomspensioen of partnerpensioen bij ingang tussen de € 2 en de afkoopgrens klein pensioen ligt, dan wordt het pensioen afgekocht. In geval van waardeoverdracht of afkoop is de over te dragen / af te kopen waarde gelijk aan het opgebouwde persoonlijk pensioenvermogen. Om te bepalen of een deelnemer in aanmerking komt voor waardeoverdracht klein pensioen of afkoop wordt het opgebouwde persoonlijk pensioenvermogen vergeleken met de afkoopgrenzen zoals opgenomen in het pensioenreglement.

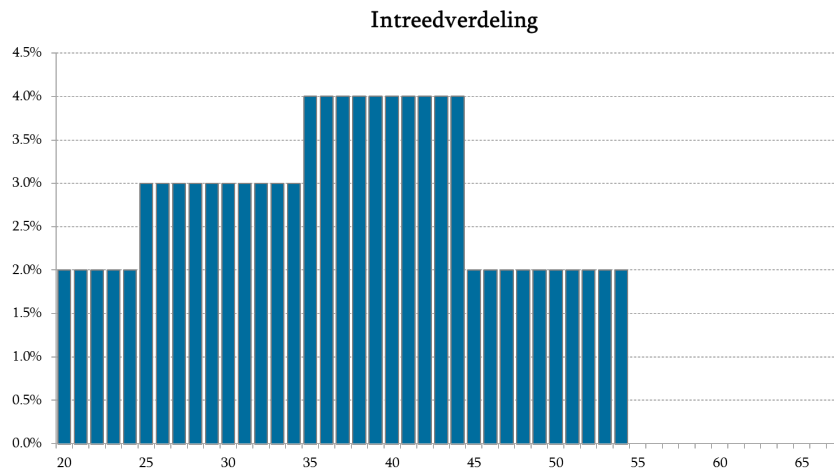
Hierbij gelden de onderstaande uitgangspunten:

- Afkoopgrenzen worden bepaald op basis van pensioenvermogens, uitgedrukt in kapitaalbedragen per leeftijd (per geboortjaar);
- De wettelijke afkoopgrens voor het betreffende jaar - uitgedrukt in aanspraken - wordt herrekend naar afkoopgrenzen uitgedrukt in kapitalen;
- Afkoopgrenzen worden berekend op basis van de wettelijke grondslagen en rente (25-jaarsrente van september voorafgaand jaar) bij individuele waardeoverdrachten;
- De afkoopgrenzen zijn sekseneutraal met de verdeling man:vrouw gelijk aan 50:50;

- De afkoopgrenzen bij ontslag en bij pensionering (ingaaud ouderdomspensioen met of zonder latent nabestaandenpensioen) worden bepaald op basis van het ouderdomspensioen met 70% latent partnerpensioen;
- De afkoopgrenzen worden jaarlijks per 1 januari herijkt op basis van de door het ministerie van SZW te publiceren afkoopgrens in het betreffende jaar en de grondslagen en rente bij individuele waardeoverdracht in het betreffende jaar.
- Uitgangspunt is dat de afkoopgrens en de factoren individuele waardeoverdracht ook in de toekomst jaarlijks worden gepubliceerd. Indien deze gegevens niet meer worden gepubliceerd, dan wordt de methode van herijking herzien;
- Voor zeer kleine pensioenen (pensioenaanspraak € 2 of minder) gelden dezelfde uitgangspunten.

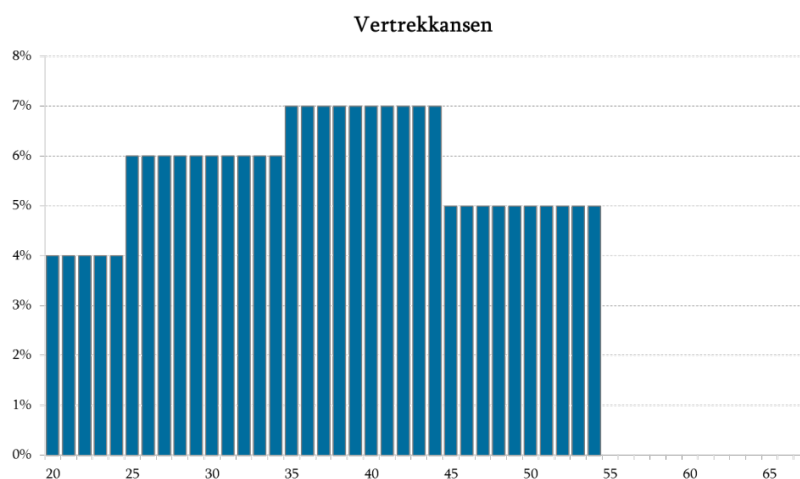
Veronderstellingen ten aanzien van de bestandsontwikkeling

Toetredingskansen

Uittredingskansen

Voor prognoseberekening en de berekening van de risicopremie levenslang PP uitloop 3 maanden worden de volgende uittredingskansen (of vertrekkansen) gehanteerd.

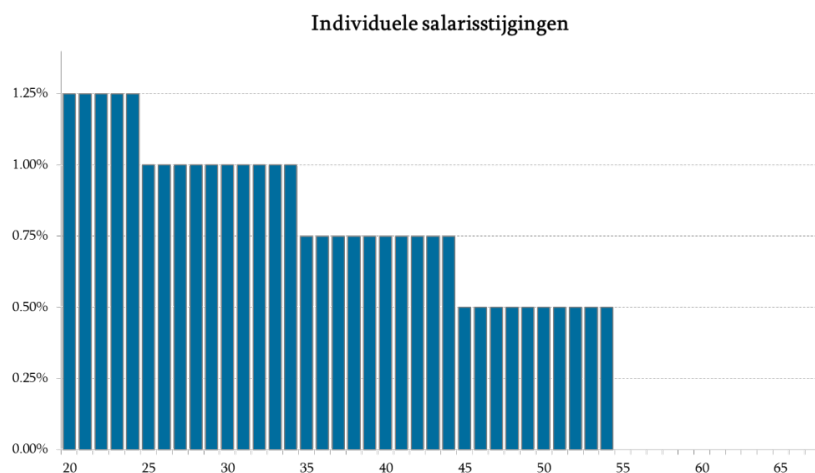

Algemene salarisontwikkeling

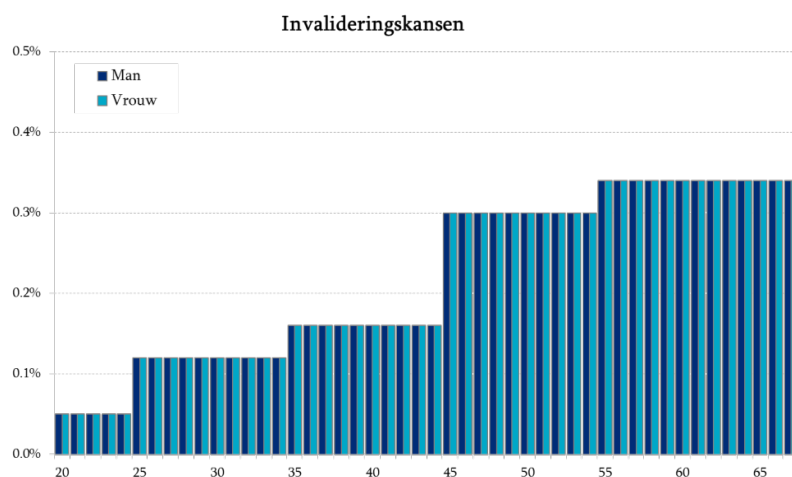
De algemene salarisontwikkeling is gelijk aan de veronderstelde prijsinflatie.

Individuele salarisontwikkeling

Het pensioengevend salaris wordt verondersteld als volgt toe te nemen door carrière ontwikkeling.

Invalideringskansen

Waardeoverdrachten

Er worden geen individuele in- en uitgaande waardeoverdrachten verondersteld.

Bestandsontwikkeling

Het aantal deelnemers wordt verondersteld met 3% te dalen gedurende de eerste 15 jaar. Daarna wordt het aantal deelnemers verondersteld constant te blijven.

Beleidsberekeningen: netto profijt (Q-set)

Het netto profijt voor beleidsberekeningen (zoals bij een herijking van het solidariteitsbeleid) wordt bepaald op basis van een recente Q-scenarioset zoals gepubliceerd door DNB. In de modellering wordt uitgegaan van de eerste 20.000 scenario's van de 100.000 scenario's die DNB beschikbaar stelt. De prognosehorizon wordt op 60 jaar gesteld.

Onder een overzicht van de kenmerken van de Q-set per 31 december 2024 (DNB scenarioset Q1 2025).

DNB-scenarioset 2025Q1 (Q-set)

Kengetallen Mediaan	Start waarde	Jaar 5	Jaar 10	Jaar 15	Jaar 30
NL-Prijsinflatie (afgeleid)	2,0%	1,7%	1,7%	1,8%	1,6%
Nominale spot marktrente (1-jr)	2,3%	2,3%	2,9%	2,9%	3,5%
Nominale spot marktrente (10-jr)	2,4%	2,8%	3,0%	3,0%	3,7%
Nominale spot marktrente (30-jr)	2,1%	2,3%	2,5%	2,7%	3,5%

Zakelijke waarden	Gemiddelde (meetkundig)	Gemiddelde (rekenkundig)	Volatiliteit
15 jaar	0,7%	2,7%	19,6%
60 jaar	1,5%	3,7%	20,7%

Vastrentend – Duration 10	Gemiddelde (meetkundig)	Gemiddelde (rekenkundig)	Volatiliteit
15 jaar	2,3%	2,8%	9,8%
60 jaar	3,3%	3,9%	10,4%

Kostenafslag

Voor alle berekeningen wordt een kostenafslag van 20 basispunten op de Q-scenariosets gehanteerd.

Beleidsberekeningen: verwacht pensioen (P-set)

Ten behoeve van de berekeningen van de vervangingsratio en de verwachte pensioenuitkering wordt gebruik gemaakt een recente P-scenarioset zoals gepubliceerd door DNB. DNB stelt 100.000 scenario's ter beschikking, in de modellering wordt uitgegaan van de eerste 10.000 scenario's. De prognosehorizon wordt op 60 jaar gesteld.

Onder een overzicht van de kenmerken van de P-set per 31 december 2024 (DNB scenarioset Q1 2025).

DNB-scenarioset 2025Q1 (P-set)

Kengetallen Mediaan	Start waarde	Jaar 5	Jaar 10	Jaar 15	Jaar 30
NL-Prijsinflatie (afgeleid)	2,4%	1,9%	1,9%	1,8%	1,9%
Nominale spot marktrente (1-jr)	2,3%	1,2%	1,1%	0,9%	1,0%
Nominale spot marktrente (10-jr)	2,4%	2,0%	1,7%	1,5%	1,8%
Nominale spot marktrente (30-jr)	2,1%	1,7%	1,5%	1,5%	2,0%

Zakelijke waarden	Gemiddelde (meetkundig)	Gemiddelde (rekenkundig)	Volatiliteit
15 jaar	5,7%	6,9%	15,6%
60 jaar	5,5%	6,8%	16,0%

Vastrentend – Duration 10	Gemiddelde (meetkundig)	Gemiddelde (rekenkundig)	Volatiliteit
15 jaar	2,5%	1,0%	8,0%
60 jaar	2,1%	2,6%	8,1%

Kostenafslag

Voor alle berekeningen wordt een kostenafslag van 20 basispunten op de P-scenariosets gehanteerd.

Tabel voor toedeling beschermings- en overrendementen (toedelingsregels)

Hierna zijn twee tabellen met leeftijdsafhankelijke percentages voor toedeling van overrendement en beschermingsrendement opgenomen. Eén voor niet-ingegane uitkeringen en één voor ingegane uitkeringen.

<i>Niet ingegane uitkeringen</i>					
leeftijd	percentage overrendement	bescherming rente risico	leeftijd	percentage overrendement	bescherming rente risico
22 en jonger	100%	6%	44	100%	23%
23	100%	7%	45	100%	24%
24	100%	7%	46	100%	25%
25	100%	8%	47	97%	27%
26	100%	8%	48	94%	28%
27	100%	9%	49	90%	30%
28	100%	9%	50	87%	32%
29	100%	10%	51	84%	33%
30	100%	11%	52	81%	35%
31	100%	11%	53	78%	38%
32	100%	12%	54	75%	40%
33	100%	13%	55	72%	43%
34	100%	13%	56	68%	45%
35	100%	14%	57	65%	48%
36	100%	15%	58	62%	52%

Niet ingegane uitkeringen						
leeftijd	percentage overrendement	bescherming rente risico		leeftijd	percentage overrendement	bescherming rente risico
37	100%	16%		59	59%	56%
38	100%	16%		60	56%	60%
39	100%	17%		61	53%	65%
40	100%	18%		62	49%	70%
41	100%	19%		63	46%	76%
42	100%	20%		64	43%	83%
43	100%	21%		65	40%	91%
				Vanaf leeftijd 66	40%	100%
Ingegane uitkeringen		percentage overrendement		bescherming rente risico		
		40%		100%		

Bijlage B

Strategisch Beleggingsbeleid inclusief beleggingsovertuigingen POB

Onderstaand is het Strategisch Beleggingsbeleid opgenomen zoals vastgesteld door het bestuur tijdens de vergadering van 17 december 2024.

1 Inleiding

Dit document beschrijft het Strategisch Beleggingsbeleid van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (hierna te noemen POB), opgesteld op basis van de solidaire premieregeling (SPR) onder de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Dit beleid bevat de uitgangspunten en kaderstelling voor:

- Het jaarlijkse beleggingsplan
- De uitvoering van het beleggingsbeleid
- De evaluatie van beleggingsbeleid en uitvoering

Dit Strategisch Beleggingsbeleid geldt voor de periode 1 juli 2025 tot 1 januari 2030. Het beleid wordt jaarlijks geactualiseerd en minimaal eens in de vijf jaar grondig herijkt.

In dit document worden de keuzes die voortvloeien uit studie onderliggend aan de uitdeelregels (Lifecycle-studie) nader toegelicht. Naast de doelstelling, de beleggingsovertuigingen en governance bevat het beleid ook de strategische asset allocatie en de hoofdlijnen van het risicobeleid. Om de omvang beheersbaar te houden, worden niet alle strategische keuzes uitgebreid in dit document beschreven, maar wordt waar mogelijk verwezen naar bijlagen waarin specifieke onderdelen van het beleid verder zijn uitgewerkt.

Het strategische beleggingsbeleid is primair gericht op de aansturing van het vermogensbeheer en de beheersing van de risico's die daarbij spelen. Voor de uitvoering van het strategisch beleggingsbeleid worden de volgende documenten als gegeven beschouwd:

1. De uitdeelregels: het proces om vanuit het risicopreferentie onderzoek (RPO) te komen tot een risicohouding en de bijbehorende toedelingsregels.
2. Data uitwisseling pensioenuitvoeringsorganisatie en fiduciair beheerder: de afspraken over de maandelijkse datalevering door de pensioenuitvoeringsorganisatie en fiduciair beheerder noodzakelijk voor de aansturing van het vermogensbeheer.
3. Mismatch risico: Voor het afdekken van het renterisico heeft het bestuur gekozen voor de theoretische methode.

De verschillende beleidsdocumenten waarnaar in het vervolg van dit document wordt verwezen, beschrijven meer in detail beleidskeuzes die ten grondslag liggen aan het strategisch beleggingsbeleid. Hierbij gaat het om de volgende beleidsdocumenten:

- **De investment cases voor beleggingscategorieën.** Een investment case geeft de redenen aan waarom een specifieke beleggingscategorie wel of juist niet in de beleggingsportefeuille mag worden opgenomen. Dit wordt in elke investment case gedaan aan de hand van diverse beslisfactoren. In elke investment case wordt tevens een duidelijke koppeling gemaakt met de

beleggingsovertuigingen. Paragraaf 2.5 geeft een opsomming van de beleggingscategorieën waarvoor een investment case is opgesteld.

- **Het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid.** POB hanteert een maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) beleid. Daarbij houdt POB bewust rekening met ESG-factoren (milieu, sociale en governance aspecten) bij de invulling en uitvoering van haar beleggingsbeleid. Omdat POB binnen de pensioenregeling sociale- en milieukeurmerken promoot, heeft het fonds zichzelf in het licht van de Europese informatieverschaffingsverordening (SFDR) geclassificeerd als zogenaamd artikel 8 fonds. Het MVB-beleid heeft een zestal uitvoeringsvormen.
- Het **Rentebeleid** geeft een gedetailleerde beschrijving van de wijze waarop POB omgaat met renterisico versus de af te dekken kasstromen.
- Het **Valutabeleid** geeft een gedetailleerde beschrijving van de wijze waarop POB omgaat met valutarisico.
- Het **Herbalanceringsbeleid** geeft een beschrijving van het beleid inzake herbalancering van de gewichten van de beleggingsportefeuille.
- Het **Securities Lending beleid** geeft een beschrijving van het beleid ten aanzien van het uitlenen van securities door managers in de beleggingsportefeuille.
- Het **Liquiditeitsbeleid** geeft een beschrijving van het beleid inzake liquiditeit (cash) en de toegestane omvang van illiquide beleggingen.
- Het **Manager Selectie & Monitoring beleid** geeft een procesbeschrijving van het beleid inzake de selectie, monitoring en evaluatie van managers.

Deze beleidsdocumenten hebben hun eigen evaluatiecyclus. De meeste van de documenten worden eens in de drie jaar geëvalueerd.

2 Doelstelling beleggingsbeleid en governance

2.1 Doelstelling beleggingsbeleid

De missie van POB is een toekomstbestendig en verantwoord pensioen verzorgen voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Daarbij kijkt het fonds niet alleen naar financieel, maar ook naar maatschappelijk rendement. Het fonds implementeert het MVB-beleid vanzelfsprekend binnen de invloed, middelen en instrumenten die het (gegeven de omvang) heeft.

Het beleggingsbeleid van POB is opgesteld op basis van de solidaire premiereregeling (SPR). In de SPR is sprake van één collectief beleggingsbeleid, waarbij het behaalde fondsrendement wordt verdeeld via ex-ante vastgestelde toedelingsregels. Voor het opstellen van het collectieve strategische beleid wordt gewerkt vanuit het uitgangspunt dat er per deelnemer afgescheiden beleggingspotjes (persoonlijke pensioenvermogens) zijn. Door te beleggen conform de opgestelde toedelingsregels heeft elk beleggingspotje zijn eigen verdeling. Het collectieve beleggingsbeleid is gelijk aan de som der delen.

De risicohouding van de deelnemers¹ vormt de randvoorwaarde voor de vormgeving van het beleggingsbeleid. De premie en ambitie worden vastgesteld door de sociale partners. De vaststelling van de verdeelsleutels voor het overrendement en het beschermingsrendement focust

¹ Vormgegeven via het Bodie-Merton-Samuelson lifecycle model

zich dan ook op de vaststelling van het benodigd risico om de door sociale partners geformuleerde ambitie te realiseren.

Het pensioenfonds voert het beleggingsbeleid uit op solide wijze. Dit rust op de volgende pijlers:

- De activa worden belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers;
- De activa worden zodanig belegd dat de veiligheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel wordt gewaarborgd;
- Een goede organisatie met deskundige leiding, adequaat toezicht, transparantie en verantwoording.

Om invulling te geven aan de doelstelling van het pensioenfonds zijn door het bestuur beleggingsovertuigingen geformuleerd. Ook zijn er keuzes gemaakt ten aanzien van de governance. In de rest van dit hoofdstuk worden de beleggingsovertuigingen, de organisatie van het vermogensbeheer en de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden beschreven. In de governance wordt een onderscheid gemaakt tussen bestuur en commissies (de interne governance), de fiduciair beheerder, de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) en de custodian (samen de externe governance).

2.2 Beleggingsovertuigingen

Beleggingsovertuigingen zijn veronderstellingen over de wijze waarop financiële markten, in de ogen van het pensioenfonds, functioneren en de wijze waarop een belegger denkt waarde te kunnen toevoegen (of te voorkomen dat er waarde wordt vernietigd). Het bestuur herijkt periodiek haar beleggingsovertuigingen (investment beliefs). In deze beliefs zijn de overtuigingen van het bestuur beschreven over de werking van financiële markten, de organisatie van de beleggingen, het beleggingsproces en de governance.

Horizon beleggingen	Op lange termijn weegt het extra rendement op risicovolle beleggingen op tegen het risico. De mate waarin risico kan worden geaccepteerd hangt daarom samen met de beleggingshorizon van de deelnemer. Voor jongeren kan meer risico worden gelopen dan voor oudere deelnemers.
Rendement – risico	Om koopkrachtbehoud voor onze deelnemers waar te kunnen maken is het noodzakelijk om beleggingsrisico te nemen.
Risicopremies	Het nemen van risico is een afweging tussen rendement, risico, kosten en maatschappelijke impact.
Risicospreiding	Spreiding is belangrijk, maar niet tegen elke prijs.
Kosten	Het pensioenfonds belegt kostenbewust.
Illiquide beleggingen	Illiquide beleggingen dragen positief bij aan het lange termijn rendement.
Duurzaamheid	Het integreren van duurzaamheid in beleggingsbeslissingen zorgt op lange termijn voor betere beleggingsresultaten.
Eenvoudig, pragmatisch en transparant	Eenvoud, pragmatisme en transparantie vindt het pensioenfonds belangrijk.

Tabel 1 Beleggingsovertuigingen POB

2.3 De governance

De rolverdeling tussen de organen en commissies van POB is vastgelegd in de statuten, het huishoudelijk reglement en het reglement van de verschillende commissies.

De verantwoordelijkheid voor het vermogensbeheer ligt bij het bestuur. Diverse taken zijn gedelegeerd aan de beleggingscommissie ondersteund door een beleidsvoorbereider, waaronder de aansturing van het vermogensbeheer. Hier wordt onder andere begrepen het monitoren van de beleggingsactiviteiten, het selecteren en deselecteren van operationele vermogensbeheerders en het voorbereiden van alle besluiten op het gebied van beleggingen voor het bestuur.

De risicomanagementcommissie beoordeelt of het door het bestuur vastgestelde beleid wordt uitgevoerd en of de belangrijke besluiten worden geïmplementeerd. Tevens ziet de risicomanagementcommissie toe op de risico's verbonden aan uitbesteding en de vastlegging (en naleving) van de gemaakte afspraken met externe dienstverleners. De risicomanagementcommissie beoordeelt het beloningsbeleid van de externe dienstverleners.

Voor de organisatie van de beleggingen, maakt POB gebruik van de diensten van een fiduciair beheerder die verantwoording aflegt aan de beleggingscommissie.

De fiduciair beheerder verricht onder meer de volgende diensten voor POB:

- **Beleidsondersteuning:** de fiduciair beheerder informeert en adviseert het bestuur en de beleggingscommissie over actuele onderwerpen die voor pensioenfonds relevant zijn. Als voorbeeld hiervan geldt het advies over de inrichting van de normportefeuille, waarbij rekening gehouden wordt met de inzichten uit de meest recente Lifecycle-studie en met een aantal kwalitatieve beleidsvoorkeuren van het bestuur.

- De selectie van externe beheerders voor de uitvoering van het vermogensbeheer en de monitoring van deze externe beheerders. De fiduciair beheerder geeft een advies, de beleggingscommissie neemt een besluit over de in te schakelen vermogensbeheerders.
- De implementatie van het door het bestuur goedgekeurde beleggingsbeleid, waaronder in ieder geval begrepen het inbedden van de geselecteerde vermogensbeheerders en het alloceren van gelden over de verschillende beheerders.
- Risicobeheer: de fiduciair beheerder monitort op continue basis dat de beleggingen in overeenstemming zijn met de uitgangspunten zoals verwoord in het Jaarplan beleggingen. Op periodieke basis wordt hierover informatie verstrekt aan het bestuur en de beleggingscommissie.
- Rapportage: op maand- en kwartaalbasis verstrekt de fiduciair beheerder een rapportage over de samenstelling van het vermogen, de gerealiseerde rendementen per (sub)portefeuille en de naleving van richtlijnen (compliance). Tevens rapporteert de fiduciair beheerder op kwartaalbasis over de risico's van de beschermingsportefeuille versus de af te dekken kasstromen.

De fiduciair beheerder wordt benoemd door het bestuur. De kwaliteit van de dienstverlening wordt jaarlijks geëvalueerd door het bestuur, daarin geadviseerd door de beleggingscommissie.

De discretionaire beleggingen worden bewaard door een onafhankelijke bewaarder (custodian). Northern Trust (NT) is aangesteld in deze rol (hierna custodian). Voor een aantal beleggingscategorieën wordt gebruik gemaakt van beleggingsfondsen.

Met uitzondering van de beleggingen binnen de beleggingsfondsen, controleert de custodian onafhankelijk van de fiduciair vermogensbeheerder of de beleggingen in overeenstemming zijn met de richtlijnen van het pensioenfonds. De externe vermogensbeheerders zijn daarnaast ook zelf verantwoordelijk voor de controle op de naleving van de overeengekomen richtlijnen.

De fiduciair vermogensbeheerder voert de hoofdbeleggingsadministratie. Ten behoeve van een goede uitvoering van de compliance functie voert de custodian een (schaduw-) beleggingsadministratie.

2.4 Beleggingsproces

Om op prudente wijze invulling te geven aan de beleggingsdoelstelling worden op systematische wijze de volgende stappen doorlopen:

1. Op basis van de Risicohouding en de ambitie worden de toedelingsregels voor beschermings- en overrendement bepaald. Deze studie wordt tenminste eens per vijf jaar uitgevoerd (en vaker als daar aanleiding voor is);
2. De toedelingsregels vormen de basis voor het beleggingsbeleid van de collectieve portefeuille. Met behulp van een strategisch asset allocatiemodel worden de inzichten vertaald in een strategische normportefeuille, waarbij de beleggingsbeginselen een randvoorwaarde vormen. In het derde kwartaal van enig jaar wordt door de beleggingscommissie de discussie gestart voor het aanpassen van de strategische normportefeuille;
3. Jaarlijks wordt in de maand december van enig jaar de strategische normportefeuille, inclusief bandbreedtes door het bestuur vastgesteld. Daarbij wordt getoetst of de normportefeuille nog steeds passend is bij de risicohouding. De strategische normportefeuille is leidend voor het beleggingsbeleid gedurende het daaropvolgend jaar;
4. Voor de uitvoering van het vermogensbeheer vindt maandelijks gegevensuitwisseling plaats tussen de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) en de fiduciair beheerder. Op basis van de door

het pensioenfonds vastgestelde toedelingsregels (lifecycle) en de overeengekomen tijdslijnen deelt de PUO rendementen toe aan de persoonlijke pensioenvermogens van deelnemers, de solidariteitsreserve en andere reserves. Vervolgens geeft de PUO mutaties door aan de fiduciair beheerder, die op basis van deze gegevens de beleggingen bijstuurt, in overeenstemming met de beleggingsrichtlijnen.

5. Het beleggingsbeleid wordt operationeel uitgewerkt in beleggingsrichtlijnen, die dienen als mandaat van het pensioenfonds aan de fiduciair beheerder. Deze richtlijnen bieden een kader voor de uitvoering van het beleid;
6. De beleggingen worden geadministreerd door GSAM. GSAM heeft het proces hiertoe uitbesteed aan BNY;
7. Gedurende het jaar wordt door de Beleggingscommissie toezicht gehouden op de uitvoering van het beleid, daarin ondersteund door de fiduciair beheerder. De fiduciair beheerder licht in het eerste kwartaal de invulling van de nieuwe strategische normportefeuille door en doet voorstellen voor de operationele vermogensbeheerders voor het jaar;
8. Risicobeheer en monitoring.
 - a. Gedurende het jaar ziet het bestuur erop toe dat de beleggingen in overeenstemming zijn met de beleggingsrichtlijnen. Het bestuur wordt daarbij bijgestaan door de custodian, die op dagelijkse basis de onafhankelijke monitoring van het vermogensbeheer verzorgt.
 - b. Op maandelijkse basis wordt gecontroleerd of de pensioenadministratie en de vermogensbeheeradministratie volledig aansluiten, zodat het collectief vermogen overeenkomt met de som van individuele vermogens en reserves.
 - c. Als gevolg van marktontwikkelingen en mutaties in het deelnemersbestand kan het risicoprofiel van de portefeuille gaan afwijken van de gewenste risicohouding. POB monitort op kwartaalbasis en de feitelijke risicoblootstelling aan de risicohouding om te waarborgen dat de beleggingsportefeuille nog voldoende aansluit bij de beoogde risicohouding. Als dat niet het geval is, dan wordt de portefeuille bijgestuurd.

In de stappen 1-3 wordt gebruik gemaakt van de door POB toegestane beleggingscategorieën (zie paragraaf 2.5). Deze worden per beleggingscategorie beschreven in een investment case. Elke investment case wordt eens in de drie jaar geëvalueerd. Ook de gekozen managers worden tenminste eens in de drie jaar geëvalueerd. POB hanteert vaste criteria en procedures voor managers die niet meer (volledig) voldoen aan de initiële selectiecriteria. Deze staan beschreven in paragraaf 5.1.

Jaarlijks evalueert de beleggingscommissie de prestaties van de fiduciair beheerder en rapporteert zijn bevindingen aan het bestuur van POB.

2.5 Beleggingscategorieën

Het bestuur van POB sluit op voorhand geen beleggingscategorieën uit, maar hanteert vastgestelde criteria waaraan voldaan moet worden om in aanmerking te komen voor opname in de portefeuille. Deze criteria zijn:

- **Kennis:** binnen het bestuur en de beleggingscommissie moet voldoende kennis over de werking en de risico's van de betreffende categorie aanwezig zijn.
- **Beschikbaarheid:** gegeven de omvang van de potentiële investering door POB moeten er voldoende mogelijkheden beschikbaar zijn om op een efficiënte en effectieve wijze in de betreffende categorie te beleggen.

- Benchmarking: de resultaten van de beleggingen moeten objectief te bepalen zijn en vergeleken kunnen worden met een algemeen geaccepteerde benchmark.
- Passendheid: de beleggingscategorie moet passen binnen de uitgangspunten die POB hanteert.

Een beleggingscategorie wordt opgenomen in de portefeuille na zorgvuldige afweging door het bestuur. De beleggingscategorieën worden beoordeeld op de volgende criteria:

- Bijdrage aan doelstellingen:
 - Verwacht rendement
 - Vermindering totaal risico
 - Diversificatie
 - Bescherming tegen inflatie
- Randvoorwaarden
 - ESG-profiel
 - Transparantie
 - Complexiteit
 - Kosten
 - Liquiditeit
 - Implementatiemogelijkheden

Het bestuur zal daarbij aan de hand van een investment case beoordelen of in ieder geval aan de hierboven vermelde criteria is voldaan. Een beleggingscategorie moet daadwerkelijk bijdragen aan een verbetering van het rendements-risicoprofiel van de portefeuille. In dat kader heeft het bestuur besloten dat een categorie in principe qua omvang ten minste 5% van het vermogen bedraagt.

De volgende beleggingscategorieën zijn geselecteerd op basis van de vastgestelde investment cases:

1. Aandelen - wereldwijd ontwikkelde markten
2. Aandelen - opkomende markten
3. Euro staats- en staatsgerelateerde obligaties (investment case LDI)
4. Staatsobligaties, opkomende markten (EMD)
5. Bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit
6. Bedrijfsobligaties van lage kwaliteit (high yield)
7. Green Bonds
8. Nederlandse hypotheekleningen
9. Niet-beursgenoteerd vastgoed

Aanvullend kan gebruik worden gemaakt van de volgende instrumenten. Hiervoor is geen investment case opgesteld.

- Liquiditeiten en deposito's
- Renteswaps
- Rente swaptions
- Aandelenopties
- Valutatermijncontracten

3 Strategische normportefeuille

3.1 Uitkomsten lifecycle studie

POB voert minimaal eens in de vijf jaar een Lifecycle-studie uit. De uitkomsten van deze studie vormen de basis voor het beleggingsbeleid. Op basis van de risicohouding van de deelnemers en de ambities van het fonds wordt op basis van deze Lifecycle-studie voor elk leeftijdscohort de verdeelsleutel tussen beschermings- en overrendement vastgesteld.

Het collectieve beleggingsbeleid inclusief reserves en voorzieningen wordt vervolgens gebaseerd op:

- de verdeelsleutel per cohort
- de kapitaalverdeling over de cohorten
- de omvang en het beleggingsbeleid van de reserves en voorzieningen

Op basis hiervan zijn zowel de verhouding beschermingsportefeuille ten opzichte van de rendement portefeuille van de 'collectieve lifecycle portefeuille' als de af te dekken kasstromen bekend. Zowel de collectieve portefeuille als de kasstromen zullen door de tijd heen veranderen door (onder andere) veranderingen in het deelnemersbestand, nieuwe opbouw en gerealiseerde rendementen.

3.2 Strategische Asset Allocatie

Met behulp van een strategisch asset allocatie (SAA-)model wordt de collectieve lifecycle portefeuille vervolgens nader ingevuld. In de jaarlijkse SAA-studie worden de volgende randvoorwaarden gehanteerd:

1. **Doelstelling voor het overrendement:** Om consistentie te borgen wordt hierbij hetzelfde overrendement (Lifecycle-studie 2023: 3%) en volatiliteit gehanteerd als het verwachte overrendement zoals gebruikt in het Risicopreferentieonderzoek en de Lifecycle-studie;
2. **Minimale omvang LDI-portefeuille:** Op basis van de toedingsregels voor het beschermingsrendement en de kapitaalverdeling over de cohorten zijn de af te dekken kasstromen van de collectieve portefeuille bekend. Met deze input kan de minimale omvang van de LDI-portefeuille (bestaande uit swaps, cash en obligaties) worden vastgesteld. Deze is in de SAA 2023 (gegeven een collectieve afdekking van circa 66%) vastgesteld op 25%. Uit prudentie zijn de reserves en voorzieningen daarin niet meegenomen. Gegeven de minimale omvang van de LDI-portefeuille van 25% kan dus maximaal 75% van de collectieve portefeuille worden belegd in de rendementsportefeuille;
3. **Aandelenmapping:** Om binnen de vastgestelde risicohouding te blijven is de DNB aandelenmapping gemaximeerd;
4. **Verdeling beschermings- en rendementsportefeuille:** De verdeling tussen beschermings- en rendementsportefeuille mag afwijken van de collectieve lifecycle portefeuille, mits wordt voldaan aan de risicorestricties voor overrendement.

In de SAA-studie wordt gezocht naar een optimale collectieve portefeuille met de hoogste Sharpe-ratio gegeven bovenstaande voorwaarden.

In de SAA-studie 2023 zijn als additionele voorwaarden gesteld, dat alleen de beleggingscategorieën mochten worden meegenomen die per 2023 in de portefeuille van POB

waren opgenomen. Daarnaast is bepaald dat de gewichten van EMD, aandelen opkomende markten en illiquide beleggingen niet stijgen versus de strategische normportefeuille 2024.

3.2.1 Doelstelling en samenstelling beschermingsportefeuille

De beschermingsportefeuille bestaat uit de volgende portefeuilles:

1. LDI-portefeuille (swaps, cash & obligaties)
2. Een separate (staats)obligatieportefeuille
3. Nederlandse woninghypotheken
4. Euro bedrijfsobligaties
5. Euro groene obligaties

Voor de laatste drie portefeuilles worden de spread effecten toegerekend aan de rendementsportefeuille als een beoogd risico.

De doelstelling van de beschermingsportefeuille is het behalen van minimaal het theoretisch beschermingsrendement plus een opslag voor de beheerkosten van 5 basispunten (na aftrek van het spreadrendement van woninghypotheken, Euro Bedrijfsobligaties en Euro groene obligaties), waarbij een beperkt mismatchrisico wordt toegestaan. Het mismatchrisico voortkomend uit rente(curve) afwijkingen en het gebruik van staatsobligaties ten opzichte van de af te dekken kasstromen is een ongewenst risico waarvan het bestuur heeft besloten de verdelingseffecten te beperken. Dit risico wordt beperkt door het hanteren van een tracking error limiet van 1,0% ten opzichte van de af te dekken kasstromen. Dit is een percentage van de marktwaarde van de LDI-portefeuille.

De rentecomponent van woninghypotheken, Euro Bedrijfsobligaties en Euro groene obligaties draagt bij aan de renteafdekking. Het excess rendement van deze beleggingen (boven het theoretisch beschermingsrendement) wordt gezien als een vergoeding voor 'beloond' risico en draagt bij aan het overrendement. Het totale mismatchrisico van de beschermingsportefeuille wordt beperkt door een tracking error limiet van 2% versus de af te dekken kasstromen.

3.2.2 Doelstelling en samenstelling rendementsportefeuille

De vormgeving van de rendementsportefeuille ontstaat in een iteratief proces van deze portefeuille met de bepaling van de verdeelsleutel voor persoonlijke pensioenvermogens en reserve. Zo is de SAA-studie opnieuw gedaan bij elk nieuw voorstel voor de verdeelsleutel. Zo wordt gecontroleerd of aan de randvoorwaarden ten aanzien van rendement en risico wordt voldaan.

Uit de analyses bleek dat de optimale portefeuille, gegeven de restricties, erg weinig verschilde van de strategische normportefeuille 2024. Daarom heeft POB ervoor gekozen om zo dicht mogelijk deze normportefeuille te blijven. Dit betekent o.a. dat de allocatie naar staatsobligaties groter is dan strikt noodzakelijk voor het realiseren van het theoretisch beschermingsrendement. Vanuit een SAA-perspectief zijn deze staatsobligaties echter interessant, gegeven de aantrekkelijke spread ten opzichte van het theoretisch beschermingsrendement.

Op basis van de uitgangspunten en de uitkomsten van de SAA-analyse is de rendementsportefeuille voor de persoonlijke pensioenvermogens (PPV's) als volgt vastgesteld:

Rendementsportefeuille	PPVs	DNB Mapping	Aandelen
Emerging Market Debt (hard)	9.4%	47.0%	4.4%
Emerging Market Debt (local)	13.5%	28.0%	3.8%
Aandelen (ontwikkelde markten)	56.3%	100.0%	56.3%
Aandelen (opkomende markten)	8.3%	100.0%	8.3%
Vastgoed	12.5%	100.0%	12.5%
Totaal	100.0%		85.3%
Green bonds spread overlay	10.4%	9.0%	0.9%
Hypotheek spread overlay	15.6%	2.1%	0.3%
Credit spread overlay	21.9%	17.2%	3.8%
Totaal			90.3%
Geometrisch meerendement	3.0%		

Invulling rendementsportefeuille inclusief overlays

Tabel 2: uitkomsten SAA-analyse 2024

Het totaal verwacht overrendement bestaat uit het rendement op de rendementsportefeuille (boven kas) plus het beloonde spreadrendement uit de beschermingsportefeuille. De SAA-portefeuille kent een DNB-mappingsfactor van 90%.

Deze tabel, de verdeelsleutel per cohort en de kapitaalverdelingsgegevens over cohorten vormen de basis voor het bepalen van de strategische normportefeuille.

3.3 Normportefeuille

De strategische normportefeuille is het startpunt voor het portefeuillebeheer van de fiduciair beheerder. Voor alle onderliggende beleggingscategorieën zijn passende benchmarks (zie paragraaf 3.4) bepaald.

In onderstaande tabel wordt de normportefeuille per 1-7-2025 weergegeven op basis van invaarberekeningen met gegevens per ultimo 31-3-2025² van de verdeling bescherming/rendement van de collectieve portefeuille. De percentages uit de SAA-analyse (zie tabel 2 vorige paragraaf) zijn vermenigvuldigd met de normweging van de rendementsportefeuille (45,1%) om te komen tot de normwegingen op totaalportefeuilleniveau. Dit geldt ook voor de spread(overlay)beleggingen die geplaatst zijn in de beschermingsportefeuille maar bijdragen aan het overrendement.

Beleggingscategorie	Benchmark	Strategische norm	Norm (per 1-7-2025)	Bandbreedte
Beschermingsportefeuille	Benchmark beschermingsportefeuille	54,9%	54,9%	+/- 4%
LDI	Benchmark = portefeuille	21,5%	21,5%	+/- 7%
Staatsobligaties	Benchmark = portefeuille	10,0%	10,0%	
Bedrijfsobligaties	IBOXX Euro Agg Corporate bonds Index	9,9%	9,3%	+/- 1,5%
Green Bonds	Bloomberg MSCI Euro Green Bond Index	4,70%	4,7%	+/- 1%
Hypotheek	Bloomberg Global Treasury Netherlands Index	7,0%	7,6%	+/- 2%

² De RTS, deelnemersbestand en dekkingsgraad zijn per 31-3-2025, maar wel met opbouw tot 1-7-2025

Liquiditeiten	€STR	1,9%	1,9%	+/- 2%
Rendementsportefeuille	Benchmark rendementsportefeuille	45,1%	45,1%	+/- 4%
Emerging Markets Debt HC	JPM EMBI Emerging Market Bond Index (Global Diversified hedged)	4,2%	4,2%	+/- 1%
Emerging Markets Debt LC	JPM GBI-EM Global Diversified Index	6,1%	6,1%	+/- 1,5%
Aandelen ontwikkelde markten	MSCI World Climate Change Net	25,4%	24,1%	+/- 7%
Aandelen opkomende markten	MSCI Emerging Markets Index (Net)	3,7%	3,7%	+/- 1,5%
Niet-beursgenoteerd vastgoed	MSCI ROZ IPD Index	5,6%	6,9%	+/- 3%
Totaal		100%	100%	

Tabel 3: Normportefeuille POB per 1-7-2025.

De minimale omvang voor de LDI-portefeuille is (op basis van de af te dekken kasstromen) in 2023 bepaald op 25% (inclusief cash collateral uit hoofde van FX-derivaten). Voor 1 juli 2025 is deze minimale omvang bepaald op 21,5% op basis van dezelfde uitgangspunten als in 2023. Uitzondering is dat het onderpand voor valutaderivaten een aparte post is geworden in de beschermingsportefeuille.

Als onderdeel van de beleidscyclus wordt minimaal één keer jaar de normportefeuille opnieuw vastgesteld op basis van de meest actuele gegevens (kapitaalverdeling cohorten). De normportefeuille en de SAA worden vastgelegd in het jaarlijkse beleggingsplan.

Daarnaast wordt - conform het herbalanceringsbeleid - de collectieve portefeuille intra-jaar opnieuw vastgesteld wanneer de bandbreedtes rondom de normgewichten zijn doorbroken.

3.4 Bandbreedtes en herbalancering

Het bestuur stelt jaarlijks de normportefeuille voor de collectieve portefeuille vast. Deze is opgebouwd vanuit de toedelingsregels, de verdeling van kapitalen over de cohorten en de SAA. Om marktschommelingen op te kunnen vangen is voor elke beleggingscategorie een bandbreedte rondom het betreffend strategisch normgewicht vastgesteld, waarbinnen de feitelijke gewichten van de verschillende beleggingscategorieën en percentages mogen fluctueren. Hiermee wordt voorkomen dat er transactiekosten worden gemaakt om de portefeuille in lijn te houden met de normverdeling.

Daarnaast is een belangrijke functie van de bandbreedte voor de beschermings- en de rendementsportefeuille dat deze de afwijkingen beperkt van de impliciete blootstelling naar het overrendement.

Beleggingscategorie	Normportefeuille	Bandbreedte
Beschermings- portefeuille	54,9%	50,9% - 58,9%
Rendements- portefeuille	45,1%	41,1% - 49,1%
Totaal	100%	

Tabel 4: Bandbreedte rond beschermings- en rendementsportefeuille

De bandbreedtes zijn vastgelegd in Beleggingsrichtlijnen. Deze beleggingsrichtlijnen worden op doorlopende basis gemonitord door de fiduciair beheerder.

Gedurende het jaar vinden er geen herbalancerings plaats tussen de beschermings- en de rendementsportefeuille en ook niet tussen de beleggingscategorieën binnen de liquide deelportefeuilles. Dit tenzij een bandbreedte wordt doorbroken. Bij het doorbreken van een bandbreedte wordt de strategische normportefeuille opnieuw bepaald op basis van de meest actuele verhouding tussen de beschermings- en rendementsportefeuille die op basis van de meest recente toedelingsregels en op basis van de persoonlijke pensioenvermogens zou moeten worden vastgesteld. Bij deze herbalancering worden de onderliggende componenten van de rendementsportefeuille proportioneel op- of afgeschaald. De enige uitzondering daarop vormt de allocatie naar staatsobligaties binnen de beschermingsportefeuille.

3.5 Keuze benchmarks

De benchmark is een representatieve weergave van de samenstelling, het rendement en het risico van een beleggingscategorie. Voor een benchmark kan gebruik gemaakt worden van marktindices of van een combinatie van verschillende indices. In dat laatste geval spreken we van een samengestelde benchmark.

Een goede benchmark heeft een aantal eigenschappen:

- De benchmark past bij de betreffende beleggingscategorie, het fonds of het mandaat.
- Het rendement van de benchmark moet op een regelmatige frequentie te meten zijn.
- De samenstelling van de benchmark (de onderdelen en gewingen) is bekend.
- Voor liquide beleggingscategorieën moet de benchmark of haar inhoud replicerbaar zijn middels een beleggingsportefeuille.

Het belangrijkste uitgangspunt voor het gebruik van een benchmark is dat het rendement van een mandaat, fonds of beleggingscategorie binnen de portefeuille door middel van een benchmark op een objectieve manier vergeleken kan worden.

3.6 Maatschappelijk verantwoord beleggen

POB hanteert een maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) beleid. Daarbij houdt POB bewust rekening met ESG-factoren (milieu, sociale en governance aspecten) bij de invulling en uitvoering van haar beleggingsbeleid. Daarom noemen wij het MVB-beleid ook wel ESG-beleid. Het beleid is een belangrijk onderdeel van de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. POB heeft de overtuiging dat ESG positief bijdraagt aan het risicorendementsprofiel van de beleggingen van het pensioenfonds en aan de maatschappij. Hierbij opereert het pensioenfonds gezien de omvang vanzelfsprekend binnen de invloed, middelen en instrumenten die het heeft. Vanzelfsprekend houdt het pensioenfonds in het beleid rekening met de eisen die de wet stelt aan ESG, zo beleggen wij niet in producenten van clustermunten of in landen waartegen een wapenembargo loopt. Daarnaast heeft het pensioenfonds een eigen visie op ESG geformuleerd en hanteert het uitgangspunten voor verdere invulling van het beleid die belangrijk worden gevonden door de deelnemers. Er wordt o.a. gestemd op aandeelhoudersvergaderingen, worden uitsluitingscriteria toegepast en deelgenomen aan collectieve rechtszaken (class actions).

Het ESG-beleid van POB is in een specifiek daartoe geschreven document vastgelegd.

Het ESG-beleid is een belangrijk onderdeel van de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. POB heeft de overtuiging dat ESG positief bijdraagt aan het risicorendementsprofiel van de beleggingen van het pensioenfonds en aan de maatschappij. Er zijn verschillende doelstellingen die POB nastreeft met haar ESG-beleid. Deze doelstellingen zijn achtereenvolgens:

- Uitsluiting van onwenselijke activiteiten en gedrag van bedrijven en overheden in de beleggingsportefeuille;
- Meten van ESG-kenmerken van onze beleggingsportefeuille zoals ESG-score, CO2-uitstoot of controverses;
- Aangaan van dialoog over bovenstaande met aangestelde vermogensbeheerders;
- Meegeven van CO2-reductiedoelstellingen aan aangestelde vermogensbeheerders.
- Op te stellen als betrokken aandeelhouder;
- De invloed als lange termijn aandeelhouder positief aan te wenden op de thema's klimaatverandering & solidariteit;
- Bij voorkeur activiteiten te financieren die passen binnen de rendements- en risico-eisen van het fonds en bijdragen aan sociale- of klimaatoplossingen.

De ambitie van POB rond verantwoord beleggen bestaat uit twee elementen. Enerzijds wil het fonds de beleggingsportefeuille zoveel mogelijk vrijwaren van activiteiten die, of gedrag dat wij vanuit onze normen en waarden, en dus vanuit maatschappelijk perspectief, onwenselijk achten: **do-no-harm**. Hiertoe wordt de beleggingsportefeuille periodiek gescreend en wordt overgegaan tot het uitsluiten van ondernemingen of landen die de meest grove schendingen van internationaal geaccepteerde normen begaan. POB hanteert een uitsluitingslijst die op kwartaalbasis wordt geactualiseerd.

Anderzijds wil het fonds positieve impact realiseren: **do good**, bijvoorbeeld door de invloed als aandeelhouder via het betrokkenheidsbeleid (engagement en stemmen) in te zetten op thema's die voor POB relevant zijn. Ook onderzoekt het fonds de mogelijkheden om via de beleggingen een positieve bijdrage te leveren aan maatschappelijk relevante activiteiten, bijvoorbeeld impact beleggen.

Daarnaast willen het fonds extra nadruk leggen op een tweetal thema's die door het bestuur zijn geprioriteerd, omdat ze voortvloeien uit het profiel van de deelnemers van het fonds. Dit betreft de thema's **solidariteit** en **klimaatverandering**. Op deze thema's wil het fonds ondernemingen op een positieve wijze stimuleren stappen te maken gerelateerd aan deze onderwerpen

3.7 SFDR II

Sinds 2022 publiceert POB diverse documenten om deelnemers te informeren over de gemaakte MVB-keuzes en de behaalde resultaten, conform de wettelijke vereisten. Deze eisen vloeien voort uit de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), die van toepassing is op de financiële sector en gericht is op transparantie over duurzaamheid. Binnen de Europese context worden pensioenfonds eveneens beschouwd als aanbieders en daarom moet POB ook aan deze Europese regelgeving moet voldoen.

Het pensioenfonds heeft zich in het kader van SFDR geïnclassificeerd als een artikel 8-fonds, oftewel een 'lichtgroen' fonds, wat betekent dat het met zijn beleggingen positieve ecologische en/of sociale kenmerken promoot.

4. Risicobeleid

In de volgende paragrafen worden de afzonderlijke financiële risico's op hoofdlijnen beschreven.

4.1 Renterisico

Renterisico is een risico voor individuele deelnemers en heeft betrekking op de omrekening van pensioenvermogen in een jaarlijkse pensioenuitkering. Dit geldt zowel voor de opbouw- en uitkeringsfase. Om fluctuaties in de jaarlijkse (verwachte) pensioenuitkeringen te dempen (zowel in de opbouw- als in de uitkeringsfase) wordt het renterisico gedeeltelijk afgedekt. Dit gebeurt door het toedelen van een (leeftijdsafhankelijk) beschermingsrendement. De mate van renteafdekking wordt per cohort uitgedrukt in een toedelingspercentage/toedelingsregel beschermingsrendement.

Ter beheersing van het renterisico heeft POB een beschermingsportefeuille ingericht. Deze bestaat enerzijds uit een LDI-portefeuille met swaps en staatsobligaties, waarmee het grootste deel van de beoogde afdekking van het renterisico wordt gerealiseerd. Daarnaast zijn vastrentende beleggingen, waarvoor geldt dat de rente een hoge correlatie heeft met de ontwikkeling van de Euro swap curve, onderdeel van de beschermingsportefeuille. Dit betreft bijvoorbeeld hypotheek, green bonds en investment grade bedrijfsobligaties.

Bij het voorkomen van renterisicodeling maakt het fonds onderscheid tussen *onbeloonde en beloonde mismatchrisico's*. Onbeloonde mismatchrisico's moeten zoveel mogelijk worden voorkomen (bijvoorbeeld door limitering), maar kunnen nooit volledig worden geëlimineerd. Het vermijden van complexiteit in de portefeuille kan ook een reden zijn om enige mate van renterisicodeling te accepteren.

Onbeloond mismatchrisico

Duratie mismatch en curverisico in de rente afdekking worden beschouwd als onbedoelde mismatchrisico's en worden zoveel als mogelijk beperkt. Deze bronnen van mismatch zullen niet structureel bijdragen aan het overrendement.

Bij *spreadrisico* als bron van mismatch kan er onderscheid gemaakt worden tussen beloond en onbeloond. *Onbeloond spreadrisico* kan het gevolg zijn bij instrumenten met een lage spread zoals veilige staatsobligaties. Deze instrumenten zijn onderdeel van de LDI-portefeuille en worden (mede met het oog op onderpandbehoefte) integraal beheerd samen met cash en renteswaps. Staatsobligaties worden alleen toegevoegd wanneer dit een bijdrage levert aan het behalen van de doelstelling van de LDI-portefeuille, in termen van rendement en/of risico.

Beloond mismatchrisico

Naast staatsobligaties wordt er in de beschermingsportefeuille ook belegd in bedrijfsobligaties, green bonds en Nederlandse woninghypotheken. Deze categorieën worden op basis van de SAA-studie toegevoegd aan de portefeuille omdat de extra vergoeding voor kredietrisico een verwachte

positieve bijdrage levert aan het overrendement. Het spreadrisico van deze categorieën wordt dus beschouwd als een beloond risico, als onderdeel van het overrendement.

POB stelt een beheerder aan voor het beheer van de LDI-portefeuille. De beheerder krijgt als doelstelling mee om met de LDI-portefeuille minimaal het theoretisch beschermingsrendement (plus een opslag voor de beheerkosten) te realiseren, na aftrek van het beloonde spreadrisico van woninghypotheken, Euro Bedrijfsobligaties en Euro groene obligaties. Daarbij dient de beheerder de mismatch van de portefeuille tussen het gerealiseerde en het theoretische beschermingsrendement te minimaliseren, rekening houdend met de rentegevoeligheid van de overige allocaties in de beschermingsportefeuille. Daarvoor is een tracking error limiet vastgelegd van 0,9% versus de af te dekken kasstromen. Hiermee wordt het (onbeloonde) mismatchrisico uit hoofde van rente(curve) afwijkingen en het gebruik van staatsobligaties in de LDI-portefeuille beperkt.

In het beleidsdocument Rentebelief wordt een gedetailleerde beschrijving gegeven van dit beleid.

4.2 Liquiditeitsrisico

Het Fonds heeft een lange termijn beleggingshorizon en beleggingen worden daarom in principe voor de lange termijn aangehouden. Om verschillende redenen is er echter ook behoefte aan liquiditeit. De risicobereidheid van het pensioenfonds voor liquiditeitsrisico is laag. Een laag liquiditeitsrisico wordt gewaarborgd door beheersing van dit risico. In het beleidsdocument Liquiditeitsbeleid wordt een gedetailleerde beschrijving hiervan gegeven.

4.3 Valutarisico

Valutarisico kan worden omschreven als een waardeverandering van niet Euro beleggingen als gevolg van wisselkoersbewegingen. Het afdekken van valutarisico beschermt tegen de negatieve gevolgen voor het rendement van een daling van de buitenlandse valuta. De doelstelling is enerzijds om dit risico te beperken en anderzijds om het risico alleen daar te lopen waar het wenselijk of acceptabel is. Het valutabeleid kan alleen op collectief niveau worden geïmplementeerd en heeft voor alle cohorten een gelijk effect op het overrendement. Valutaafdekking leidt tot een efficiëntere portefeuille voor zowel jongere als oudere cohorten en wordt daarom bepaald in een SAA-studie. Daarbij spelen de kosten (van afdekking en het aanhouden van onderpand), risico- en praktische overwegingen ook een rol.

Het pensioenfonds belegt uitsluitend in euro's binnen de beschermingsportefeuille en loopt daardoor geen valutarisico, aangezien het doel van deze portefeuille is om het theoretisch beschermingsrendement (in euro's) te realiseren. In de rendementsportefeuille wordt de Amerikaanse dollar voor 50% afgedekt. In een additioneel beleidsdocument wordt een gedetailleerde beschrijving gegeven van het valutabeleid.

4.4 Actief versus passief risico

Actief beheer geeft ruimte aan de fondsmanagers om posities in te nemen die afwijken van de benchmark. De historie toont aan dat het in veel markten lastig is om op consistente wijze bovengemiddelde rendementen te realiseren via actief beheer. Tegelijkertijd blijkt ook dat er periodes zijn waarin zelfs in zeer ontwikkelde en efficiënte markten actief beheer lonend kan zijn.

Het bestuur heeft daarom besloten dat de keuze tussen actief en passief beleggen per (sub) beleggingscategorie gemaakt zal worden en dat deze keuze periodiek herzien kan worden afhankelijk van de marktomstandigheden. Het bestuur is verantwoordelijk voor de keuzes tussen actief en passief per beleggingscategorie en laat zich daarbij adviseren door de beleggingscommissie.

Met uitzondering van de beleggingen in bedrijfsobligaties en green bonds worden alle liquide beleggingen passief ingevuld. Voor illiquide categorieën (woninghypotheken en niet-beursgenoteerd vastgoed) zijn geen replicerbare benchmarks beschikbaar. Deze categorieën worden per definitie actief ingevuld.

4.5 Securities lending

Securities lending is het tijdelijk uitlenen van financiële instrumenten aan derden in ruil voor een vergoeding. In 2021 is onderzoek gedaan naar de toegevoegde waarde van securities lending. Op basis daarvan is een positieve conclusie getrokken en is binnen de discretionair beheerde portefeuilles van het pensioenfonds het toepassen van securities lending in principe toegestaan. Het securities lending beleid is tevens onderdeel van de beoordeling van beleggingsfondsen.

4.6 Concentratierisico

Het concentratierisico is het risico op een financieel verlies als gevolg van een grote concentratie naar één regio, land, sector of issuer. De doelstelling is om dit risico zoveel mogelijk te beperken. De portefeuille wordt gespreid over regio's, landen, sectoren en individuele issuers, waarmee concentratierisico wordt voorkomen.

De volgende normen zijn van toepassing:

- Een allocatie naar een individueel aandeel mag niet meer bedragen dan 2% van de totale portefeuille.
- De allocatie naar staatsobligaties van een individueel land met een below investment grade rating mag niet meer bedragen dan 2% van de totale portefeuille.
- Een allocatie naar een individuele issuer mag niet meer bedragen dan 5% van investment grade bedrijfsobligaties als geheel.
- Een allocatie naar een individuele issuer mag niet meer bedragen dan 5% van high yield bedrijfsobligaties als geheel.

4.7 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico dat de waarde van beleggingen dalen als gevolg van een verslechtering in de kredietwaardigheid van deze beleggingen. Waardedalingen als gevolg van stijgende credit spreads, downgrades en faillissementen zijn hier onderdeel van. De doelstelling is enerzijds om dit risico te beperken en anderzijds om het risico daar te lopen waar een aantrekkelijke vergoeding voor het lopen van het risico verwacht wordt.

Kredietrisico is van toepassing op vastrentende waarden, waaronder hypotheke, bedrijfsobligaties, High Yield obligaties en Emerging Market Debt. De risico's worden zo veel mogelijk beperkt door een goede diversificatie over verschillende soorten debiteuren. Dit kan plaatsvinden door middel van beleggingen in beleggingsfondsen, die per fonds een brede spreiding qua debiteuren hebben. Sectorconcentraties en bedrijfsconcentraties zijn daarmee beperkt.

Wat betreft kredietrisico worden er binnen de beleggingsrichtlijnen minima bepaald ten aanzien van de kwaliteit van de debiteuren. Obligaties met een hoog kredietrisico worden alleen in de rendementsportefeuille opgenomen.

Het kredietrisico wordt op verschillende manieren gemeten:

- De allocatie en bandbreedtes naar investment grade bedrijfsobligaties, hypotheke, high yield bedrijfsobligaties en Emerging Markets Debt.
- De allocatie en bandbreedtes naar landen binnen de staatsobligatieportefeuille.
- Ratings: Credit Rating Agencies, zoals Moody's, Fitch en Standard & Poor's geven ratings aan obligaties op basis van de kredietwaardigheid. De obligaties met de hoogste kredietwaardigheid krijgen een AAA-rating, de laagste kredietwaardigheid wordt weergegeven via een D (default of faillissement).
- Credit en landen spreads: Dit is de extra vergoeding die de markt geeft voor kredietrisico en geeft hiermee een indicatie van de hoogte van het kredietrisico in de portefeuille en de risicoperceptie in de markt.

4.8 Operationeel risico

Bij beleggingsactiviteiten kunnen zich diverse risico's voordoen, zoals het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten bij de gegevensverwerking, verlies van informatie en fraude. Het fonds beheerst deze risico's door hoge kwaliteitseisen te stellen aan de uitvoeringsorganisaties. Deze eisen hebben betrekking op de interne organisatie, procedures, processen, controles en de kwaliteit van de geautomatiseerde systemen. Het bestuur beoordeelt deze kwaliteitseisen periodiek. Jaarlijks ontvangt het pensioenfonds een 3402- en 3000-rapport en/of in control statements van de fiduciair beheerder, operationeel vermogensbeheerders en de custodian. In deze rapporten wordt verantwoording afgelegd over de controles op operationele processen binnen de organisaties, inclusief de daarbij geconstateerde bevindingen.

4.9 Risicomonitoring

Voor de generieke sturing van het totale marktrisico van de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds zijn de allocaties naar de strategische beleggingscategorieën van groot belang. De strategische allocatie naar verschillende beleggingscategorieën bepaalt de marktrisico's waaraan het pensioenfonds blootstaat. Ter beheersing van de risico's van extreme marktomstandigheden en ter beheersing van het renterisico kan het pensioenfonds gebruik maken van derivaten.

Het bestuur en de beleggingscommissie ontvangen een aantal rapportages, op basis waarvan de beleggingsrisico's beoordeeld kunnen worden. De belangrijkste risicorapportages worden ieder kwartaal in de beleggingscommissie besproken:

- De vermogensbeheerrapportage van de fiduciair beheerder;
- De monitorrapportage van de custodian;
- De RiskMap van AZL Actuarieel.

De belangrijkste bevindingen worden vervolgens besproken in het bestuur.

5 Invulling strategische normportefeuille

5.1 Beleid en proces manager selectie

Gegeven de normportefeuille voor de collectieve mix wordt door externe vermogensbeheerders invulling gegeven aan de beleggingen. De selectie en monitoring van de externe vermogensbeheerders is uitbesteed aan de fiduciair beheerder, onder eindverantwoordelijkheid van de beleggingscommissie. Het pensioenfonds heeft de richtlijnen voor uitbesteding beschreven in het uitbestedingsbeleid. Aanvullend op het algemene uitbestedingsbeleid heeft de beleggingscommissie beleid uitgewerkt specifiek voor de selectie, monitoring en evaluatie van vermogensbeheerders. Het selectieproces is vastgelegd in het beleidsdocument 'Selectie, monitoring en evaluatie vermogensbeheerders'. In dit proces wordt een onderscheid gemaakt in de investment due dilligence (IDD) waar de beleggingskenmerken centraal staan, de operational due dilligence (ODD) waar de operationele infrastructuur van managers wordt behandeld en de ESG-karakteristieken van de vermogensbeheerders. Onderwerpen die bij het selectieproces aan de orde komen zijn:

- Criteria waar de te selecteren vermogensbeheerder aan dient te voldoen;
- Formulering van mandaatrichtlijnen per operationele vermogensbeheerders;
- De wijze en frequentie van rapporteren;
- Een beschrijving van het monitoring- en evaluatieproces;
- De criteria die gehanteerd worden bij de evaluatie;
- Proces ten aanzien van ontslag van vermogensbeheerders;
- Een beschrijving van de governance binnen het selectieproces.

Voor een nadere beschrijving van het selectieproces wordt verwezen naar het beleid 'Selectie, monitoring en evaluatie vermogensbeheerders' dat als I bij het strategisch beleggingsbeleid is toegevoegd.

Beleggingsplan 2026

Zoals vastgesteld door het bestuur tijdens de vergadering van 25 november 2025.

1. Inleiding

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) is per 1 juli 2025 overgegaan naar Wtp. Dit Beleggingsplan 2026 richt zich op de normportefeuille voor het komende jaar. Deze normportefeuille is de uitkomst van eerdere analyses en discussies van het bestuur en adviseurs inzake de asset allocatie en de kapitaalverdeling over de cohorten na invaren. De overkoepelende onderwerpen zijn opgenomen in het Strategisch Beleggingsbeleid POB (Wtp).

2. Allocatie portefeuille 2026

Dit hoofdstuk beschrijft de allocaties van de portefeuille in 2026, die is ingedeeld in twee deelportefeuilles:

- De beschermingsportefeuille, die gericht is op het behalen van minimaal het theoretisch beschermingsrendement (na aftrek van het spreadrendement van woninghypotheken, Euro Bedrijfsobligaties en Euro groene obligaties), bij een beperkt mismatchrisico.
De rendementsportefeuille, die gericht is op het behalen van een overrendement ten opzichte van het kasrendement.

2.1. Normportefeuille

Op basis van een Lifecycle-studie heeft POB het collectieve beleggingsbeleid vastgesteld. Dit beleid is bepalend voor de verhouding tussen de beschermingsportefeuille en de rendementsportefeuille van de collectieve lifecycle portefeuille en de af te dekken kasstromen. Zowel de collectieve portefeuille als de kasstromen zullen door de tijd veranderen door (onder andere) verandering in het deelnemersbestand, nieuwe opbouw en gerealiseerde rendementen.

Met behulp van een strategisch asset allocatie (SAA-)model is de collectieve lifecycle portefeuille nader ingevuld. Daarbij is -onder randvoorwaarden- gezocht naar een optimale collectieve portefeuille met de hoogste Sharpe-ratio.

Kort voor invaren is op basis van de meest recent beschikbare informatie over de kapitaalverdeling over de cohorten de verhouding beschermingsportefeuille versus rendementsportefeuille bepaald. Na schaling van de onderliggende allocaties resulteerde dit in de Strategische normportefeuille. De normportefeuille is vervolgens hiervan afgeleid, waarbij de eventuele afwijkingen van illiquide categorieën zijn gecompenseerd met liquide categorieën (conform het strategisch beleggingsbeleid). De normportefeuille vormt het uitgangspunt voor het dagelijks beheer van de portefeuille.

De eindejaars update van de SAA-optimalisatie heeft, onder de nieuwe langetermijn aannames en met behoud van bestaande beleggingscategorieën en onder toepassing van bestaande investment beliefs, de normportefeuille bekrachtigd.

In een separaat traject zal dit jaar worden onderzocht of, en zo ja hoe, het introduceren van nieuwe asset classes kan leiden tot een meer optimale (return)portefeuille. POB houdt hierbij rekening met de investment beliefs en zal deze gedurende het traject opnieuw toetsen. Mocht dit traject leiden tot aanpassingen in de normportefeuille zal hiervoor het beleggingsplan worden bijgewerkt.

Beleggingscategorie	Benchmark	Strategische norm	Norm (per 1-7-2025)	Bandbreedte
Beschermingsportefeuille	Benchmark beschermingsportefeuille	54,9%	54,9%	+/- 4%
LDI	Benchmark = portefeuille	21,5%	21,5%	+/- 7%
Staatsobligaties	Benchmark = portefeuille	10,0%	10,0%	
Bedrijfsobligaties	IBOXX Euro Agg Corporate bonds Index	9,9%	9,3%	+/- 1,5%
Green Bonds	Bloomberg MSCI Euro Green Bond Index	4,7%	4,7%	+/- 1%
Hypotheken	Bloomberg Global Treasury Netherlands Index	7,0%	7,6%	+/- 2%
Liquiditeiten	€STR	1,9%	1,9%	+/- 2%
Rendementsportefeuille	Benchmark rendementsportefeuille	45,1%	45,1%	+/- 4%
Emerging Markets Debt HC	JPM EMBI Emerging Market Bond Index (Global Diversified hedged)	4,2%	4,2%	+/- 1%
Emerging Markets Debt LC	JPM GBI-EM Global Diversified Index	6,1%	6,1%	+/- 1,5%
Aandelen ontwikkelde markten	MSCI World Climate Change Net	25,4%	24,1%	+/- 7%
Aandelen opkomende markten	MSCI Emerging Markets Index (Net)	3,7%	3,7%	+/- 1,5%
Niet-beursgenoteerd vastgoed	MSCI ROZ IPD Index	5,6%	6,9%	+/- 3%
Totaal		100%	100%	

Om marktschommelingen op te kunnen vangen is voor elke beleggingscategorie een bandbreedte rondom het betreffend strategisch normgewicht vastgesteld, waarbinnen de feitelijke gewichten van de verschillende beleggingscategorieën en percentages mogen fluctueren. Hiermee wordt voorkomen dat er transactiekosten worden gemaakt om de portefeuille in lijn te houden met de normverdeling.

2.1a Korte termijn risico's

Ondanks dat de beleggingscommissie zich kan vinden in de strategisch asset allocatie voor de langetermijn, observeert zij wel een aantal risico's die spelen op de korte termijn. Met name de geopolitieke ontwikkelingen wereldwijd en meer specifiek in de Verenigde Staten als ook het

concentratierisico naar de grote ('Magnificent 7') technologiebedrijven, zijn een zorg. Daarom wordt er samen met het bestuur bekeken of hier actie op ondernomen dient te worden.

2.2. Renteafdekking

Ter beheersing van het renterisico heeft POB een beschermingsportefeuille ingericht. Deze bestaat enerzijds uit een LDI-portefeuille met swaps en staatsobligaties, waarmee het grootste deel van de beoogde afdekking van het renterisico wordt gerealiseerd. Daarnaast zijn vastrentende beleggingen, waarvoor geldt dat de rente een hoge correlatie heeft met de ontwikkeling van de Euro swap curve, onderdeel van de beschermingsportefeuille. Dit betreft bijvoorbeeld hypotheek, green bonds en investment grade bedrijfsobligaties.

POB geeft de beheerder van de LDI-portefeuille als doelstelling mee om met de LDI-portefeuille minimaal het theoretisch beschermingsrendement (plus een opslag voor de beheerkosten) te realiseren, na aftrek van het beloonde spreadrisico van woninghypotheken, Euro Bedrijfsobligaties en Euro groene obligaties. Daarbij dient de beheerder de mismatch van de portefeuille tussen het gerealiseerde en het theoretische beschermingsrendement te minimaliseren, rekening houdend met de rentegevoeligheid van de overige allocaties in de beschermingsportefeuille. Daarvoor is een tracking error limiet vastgelegd van 1,0% versus de af te dekken kasstromen. Hiermee wordt het (onbeloonde) mismatchrisico uit hoofde van rente(curve) afwijkingen en het gebruik van staatsobligaties in de LDI-portefeuille beperkt.

2.3. Valuta-afdekking

Het beleid voor valuta-afdekking is met het oog op Wtp geëvalueerd. Deze evaluatie heeft tot een wijziging in het beleid geleid. Na invaren zal de blootstelling naar de US Dollar wordt voor 50% afgedekt.

Valuta hedge ratio	Norm	Min	Max
US Dollar	50%	45%	55%

2.4. Bandbreedtes en rebalancing

De normportefeuille wordt minimaal één keer per jaar vastgesteld. POB hanteert vaste normgewichten gedurende het jaar. Eventuele aanpassingen worden per 1 februari geïmplementeerd. Gegeven de beperkte liquiditeit rond de jaarwisseling kan de portefeuille niet of niet kostenefficiënt worden aangepast aan de nieuwe normwegingen. In de maand januari worden daarom de normgewichten van het voorgaande kalenderjaar gehanteerd.

Rond de normgewichten zijn toegestane bandbreedtes gedefinieerd waarbinnen de feitelijke portefeuillegewichten kunnen fluctueren. Gedurende het jaar vinden er geen herbalanceringsplaats tussen de beschermings- en de rendementsportefeuille en ook niet tussen de beleggingscategorieën binnen de liquide deelportefeuilles. Dit tenzij een bandbreedte wordt doorbroken. Bij het doorbreken van een bandbreedte wordt de strategische normportefeuille opnieuw bepaald op basis van de meest actuele verhouding tussen de beschermings- en rendementsportefeuille, die voortvloeit uit de meest recente persoonlijke pensioenvermogens en de verdeelregels. Bij deze herbalancing worden de onderliggende componenten van de rendements- en beschermingsportefeuille proportioneel op- of afgeschaald. De enige uitzondering daarop vormt de allocatie naar staatsobligaties binnen de beschermingsportefeuille, waarvan de feitelijke allocatie

leidend is. Een afwijking tussen de feitelijke allocatie van deze portefeuille en het proportionele gewicht wordt gecompenseerd met een aanpassing van het gewicht van de LDI-portefeuille (vergelijkbaar met de compensatie van illiquide categorieën, zie hieronder).

Illiquide beleggingen zijn onderdeel van de rebalancing, maar kunnen niet worden bijgestuurd. Daarom wordt het gewicht van deze type beleggingen in de normportefeuille gecompenseerd met liquide beleggingen met een redelijk vergelijkbaar risicoprofiel. Het gewicht van Nederlandse Hypotheken wordt in de normportefeuille van POB gecompenseerd met Euro bedrijfsobligaties. Het gewicht van Privaat Vastgoed wordt in de normportefeuille van POB gecompenseerd met Aandelen Ontwikkelde Markten.

2.5. Gebruik van klimaatbenchmarks

Als onderdeel van het ESG-beleid heeft POB gekozen voor het hanteren van klimaatbenchmarks, te beginnen met aandelen ontwikkelde landen. Het gebruik van een klimaatbenchmark reduceert klimaatrisico's, omdat er minder exposure is naar bedrijven met een relatief hoge CO₂-uitstoot en naar bedrijven die (nog) geen concrete CO₂-doelstellingen hebben en meer exposure naar bedrijven die zich richten op 'groene' oplossingen en bedrijven die al verder zijn in de energietransitie. Gekozen is voor een benchmark die gebaseerd is op de EU Climate Transition Benchmark (CTB). Hierbij blijven de fondsen exposure houden naar CO₂-intensieve bedrijven, die via het stem- en engagementbeleid kunnen worden aangespoord om de uitstoot ook op het pad naar Parijs te brengen. Tevens blijft deze index dicht bij de marktwaarde gewogen index en kent deze minder mutaties en daarmee transactiekosten. Als index provider is gekozen voor MSCI.

2.6. Portefeuilleconstructie & toets investment beliefs

In een traject los van de jaarlijkse SAA-analyse, is GSAM gevraagd met een geheel frisse blik te kijken naar hoe zij met de kennis van nu de portefeuille van POB zou opbouwen, startend met een blanco vel papier en rekening houdend met de (geopolitieke) zorgen van POB. GSAM heeft daarvoor een plan van aanpak gepresenteerd in de beleggingscommissie. Dit plan omvat de volgende stappen:

- Stap 1: Portefeuille-constructie zonder restricties
- Stap 2: Toetsing aan huidige investment beliefs POB
- Stap 3: Adressering wensen/zorgen POB
- Stap 4: Vergelijking optimale en huidige portefeuille.

In dit traject worden o.a. nieuwe asset classes geïntroduceerd. Mocht dit traject leiden tot aanpassingen in de normportefeuille zal hiervoor het beleggingsplan worden bijgewerkt.

2.7. Aandachtspunten 2026

De beleggingscommissie heeft in de Roadmap 2026 een aantal aandachtspunten gedefinieerd. Opgenomen hierbij zijn onder meer:

- " Uitrollen Plan van aanpak portefeuille constructie & challenge investment beliefs
- " Beoordeling te nemen acties ten aanzien van geïdentificeerde korte termijnrisico's
- " Evaluatie en monitoring conform beleggingsbeleidscyclus (o.a. herijking investment cases)
- " ESG-risicomonitoring via ESG-risicorapportages
- " Verwerking uitkomsten ESG-deelnemersonderzoek
- " Governance vormgeven van de hele vermogensbeheerketen inclusief de beleggingscommissie
- " Reviewen Buy & Hold portefeuille (situatie Frankrijk monitoren)
- " ESG/Impact beleggen

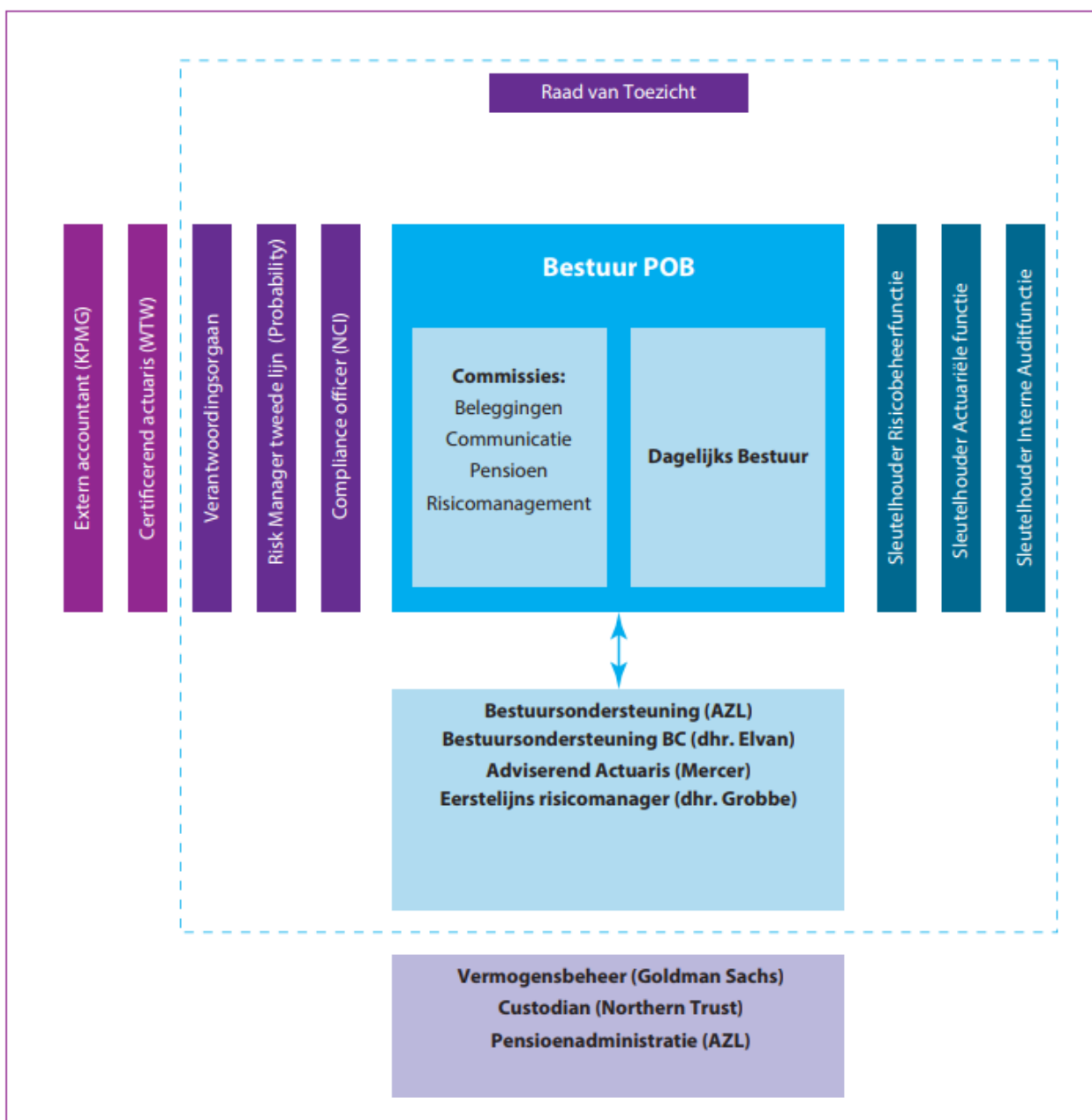
" SAA-proces herdefiniëren onder WTP

De volledige jaarplanning van de Beleggingscommissie, de Roadmap 2026, is in een separaat document opgenomen.

Bijlage C

Organisatiestructuur van het Fonds

(per 1-1-2026)

De bij het Fonds betrokken externe partijen zijn (per 1-1-2026):

Fiduciair beheerder	Goldman Sachs Asset Management te Amsterdam
Bewaarnemer ('custodian')	Northern Trust te Amsterdam
Onafhankelijke monitor beleggingen	Northern Trust te Amsterdam
(Pensioen-)administrateur	AZL te Heerlen
Adviserend actuaris	Mercer (Nederland) B.V. te Amstelveen
Compliance officer	Nederlands Compliance Instituut B.V. (NCI) te Rotterdam
Accountant	KPMG Accountants N.V. te Amstelveen
Waarmerkend actuaris	Willis Towers Watson B.V. te Amstelveen
Eerstelijns risicomanager	De heer R. Grobbe
Sleutelfunctiehouder en vervuller actuariële functie	De heer B.A. Weijers
Sleutelfunctiehouder en vervuller interne auditfunctie	De heer E. Mulder
Sleutelfunctiehouder en vervuller risicobeheerfunctie	De heer A. Aalders

Bijlage D

Verklaring inzake de Beleggingsbeginselen 2024

1. Introductie

1.1. Doelstelling

Dit document (“de Verklaring”) beschrijft de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van het Fonds. De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld.

1.2. Basis voor dit document

In de Pensioenwet wordt bepaald dat de bezittingen samen met de te verwachten inkomsten van een pensioenfonds toereikend moeten zijn om de, uit de statuten en reglementen voortvloeiende verplichtingen, te kunnen dekken. Dit moet blijken uit een door het pensioenfonds op te stellen Actuariële en Bedrijfstechnische nota (abtn).

Als bijlage bij de abtn moeten pensioenfondsen een “Verklaring inzake de beleggingsbeginselen” opstellen en actueel houden. Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring in op:

- de doelstelling van het beleggingsbeleid;
- de organisatie van het beleggingsbeleid;
- de uitvoering van het beleggingsbeleid.

1.3. Wijziging van de verklaring

De Verklaring zal periodiek worden herzien na belangrijke aanpassingen van het beleggingsbeleid, in ieder geval tenminste om de vijf jaar na vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid.

2. Doelstelling beleggingsbeleid

De missie van POB is een toekomstbestendig en verantwoord pensioen verzorgen voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Daarbij kijkt het fonds niet alleen naar financieel, maar ook naar maatschappelijk rendement. Het fonds implementeert het MVB-beleid vanzelfsprekend binnen de invloed, middelen en instrumenten die het (gegeven de omvang) heeft.

Het beleggingsbeleid van POB is opgesteld op basis van de solidaire premiereregeling (SPR). In de SPR is sprake van één collectief beleggingsbeleid, waarbij het behaalde fondsrendement wordt verdeeld via ex-ante vastgestelde toedelingsregels. Voor het opstellen van het collectieve strategische beleid wordt gewerkt vanuit het uitgangspunt dat er per deelnemer afgescheiden beleggingspotjes (persoonlijke pensioenvermogens) zijn. Door te beleggen conform de opgestelde toedelingsregels heeft elk beleggingspotje zijn eigen verdeling. Het collectieve beleggingsbeleid is gelijk aan de som der delen.

De risicohouding van de deelnemers vormt de randvoorwaarde voor de vormgeving van het beleggingsbeleid. De premie en ambitie worden vastgesteld door de sociale partners. De vaststelling van de verdeelsleutels voor het overrendement en het beschermingsrendement focust

zich dan ook op de vaststelling van het benodigd risico om de door sociale partners geformuleerde ambitie te realiseren.

Het pensioenfonds voert het beleggingsbeleid uit op solide wijze. Dit rust op de volgende pijlers:

- De activa worden belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers;
- De activa worden zodanig belegd dat de veiligheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel wordt gewaarborgd;
- Een goede organisatie met deskundige leiding, adequaat toezicht, transparantie en verantwoording.

Om invulling te geven aan de doelstelling van het pensioenfonds zijn door het bestuur beleggingsovertuigingen geformuleerd. Ook zijn er keuzes gemaakt ten aanzien van de governance. In de rest van dit hoofdstuk worden de beleggingsovertuigingen, de organisatie van het vermogensbeheer en de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden beschreven. In de governance wordt een onderscheid gemaakt tussen bestuur en commissies (de interne governance), de fiduciair beheerder, de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) en de custodian (samen de externe governance).

3. Organisatie

a. Taken en verantwoordelijkheden in het beleggingsproces

De rolverdeling tussen de organen en commissies van het Fonds is vastgelegd in de statuten, het huishoudelijk reglement en het reglement van de verschillende commissies.

Het Fonds wordt bestuurd door een paritair samengesteld bestuur van 6 leden. Het bestuur is, zonder enige uitzondering, eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het Fonds inclusief het beleggingsproces. Het bestuur stelt het beleid en de strategie van het Fonds vast.

Diverse taken zijn gedelegeerd aan de beleggingscommissie, waaronder de aansturing van het vermogensbeheer. De beleggingscommissie adviseert het bestuur omtrent beslissingen die betrekking hebben op beleggingen. De commissie bestaat uit twee leden van het bestuur die worden ondersteund door een secretaris. De commissie besteedt de uitvoering van het dagelijkse beheer uit aan een fiduciair beheerder.

b. Uitbesteding

Het Fonds besteedt de beleggingen uit aan derden die daartoe door het Fonds worden gecontracteerd. Deze uitbesteding wordt getoetst aan de Uitbestedingsrichtlijn van DNB. De criteria zijn gebaseerd op beschikbare deskundigheid, schaalvoordelen en flexibiliteit.

Het Fonds heeft afdoende controlemechanismen om uitbestedingsrisico's te beheersen. Deze zijn beschreven in de bijlage F van deze abtn.

c. Waardering beleggingen

Het Fonds heeft de waardering en administratie van de beleggingen uitbesteed. De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde.

d. Kostenbeheersing

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het Fonds geen andere kosten dan die redelijk zijn in relatie tot de samenstelling van de beleggingen en de doelstellingen van het Fonds. De hoogte van de kosten worden periodiek getoetst aan externe vergelijkingsmaatstaven, om een objectieve beoordeling over de redelijkheid te krijgen.

e. Deskundigheid

Het Fonds zorgt dat zij in alle fasen van het beleggingsproces beschikt over de professionele deskundigheid die vereist is voor:

- een optimaal beleggingsresultaat;
- een juist beheer van de beleggingen; en
- de beheersing van de aan de beleggingen verbonden risico's.

f. Scheiding van belangen

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gewaakt voor belangenverstremming en/of tegenstrijdige belangen. Met het oog daarop zijn bestuur en overige beleidsbepalers van het Fonds gebonden aan een gedragscode.

4. Uitvoering beleggingsbeleid

Bij de uitvoering van het beleggingsplan staat de wettelijk verankerde 'prudent person'-regel centraal. Het Fonds voert het beleggingsbeleid uit op solide wijze. Dit rust op de volgende pijlers:

- De activa worden belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers;
- De activa worden zodanig belegd dat de veiligheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel wordt gewaarborgd;
- Een goede organisatie met deskundige leiding, adequaat toezicht, transparantie en verantwoording.

Om aan deze voorwaarden te voldoen zal het risico- en rendementsprofiel van de totale portefeuille steeds moeten aansluiten bij de verwachte kasstromen of pensioenuitkeringen van de deelnemers en de pensioenambitie van het fonds. De beleggingen moeten voldoende zijn gespreid.

a. Beleggingsproces

Het beleggingsproces schept de randvoorwaarden voor de realisatie van het beleggingsbeleid. Onder beleggingsproces verstaat het Fonds het geheel van regels dat toeziet op de voorbereiding, uitvoering en het beheer van beleggingen. Het Fonds verlangt van alle bestuurders en betrokkenen in zijn organisatie er op toe te zien dat gehandeld wordt in overeenstemming met de regels van het beleggingsproces. Dit moet leiden tot een consistent en beredeneerd beleggingsgedrag, in alle geledingen van de organisatie van het Fonds.

b. Beleggingsbeslissingen

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het gehele beleggingsproces en neemt beleidsmatige en strategische beslissingen. De beleggingscommissie bereidt deze beslissingen voor. De beleggingscommissie is door het bestuur gemandateerd om het beleggingsbeleid nader in te vullen en uit te voeren. Het Fonds beoordeelt daarbij elke belegging op grond van risico, rendement, kosten- en ESG overwegingen, en het effect van de belegging op de totale portefeuille in relatie tot

de verplichtingenstructuur. Op voorhand sluit het Fonds in beginsel geen afzonderlijke beleggingscategorie, beleggingsinstrument of beleggingstechniek uit.

c. Beleggingsovertuigingen

Het Fonds hanteert een aantal beleggingsovertuigingen die de leidraad vormen voor het opstellen en implementeren van het beleggingsbeleid. De beleggingsovertuigingen van het Fonds worden periodiek herzien. Voor de meest recente versie van de beleggingsovertuigingen wordt verwezen naar dit onderwerp op de website van POB.

5. Beleggingsrisico's

In alle stappen van het beleggingsproces is sprake van risico's die beheerst dienen te worden. Tevens worden, om de pensioenregeling betaalbaar te houden, in het beleggingsbeleid risico's genomen waarvan verwacht wordt dat daar een vergoeding in de vorm van rendement tegenover staat. Voor de verschillende stappen van het beleggingsproces zijn risico's geïdentificeerd waarvoor bijbehorende beheersmaatregelen zijn vastgesteld. Onderdeel van de risicobeheersing zijn de beleggingsrichtlijnen van de beleggingsvehikels waarin het Fonds haar vermogen heeft ondergebracht.

6. Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Het Fonds heeft een beleid ten aanzien van verantwoord beleggen. In dat beleid zijn de kaders uiteengezet die het fonds gebruikt voor verantwoord ondernemingsgedrag en zijn de instrumenten aangegeven die het fonds inzet om tot een beleggingsbeleid te komen dat past bij de geldende maatschappelijke normen en aansluit bij de voorkeuren van haar deelnemers. De ambitie bestaat uit twee componenten. Het Fonds wil de portefeuille zoveel mogelijk vrijwaren van activiteiten die, of gedrag dat het fonds vanuit zijn normen en waarden, en dus vanuit maatschappelijk perspectief, onwenselijk acht. Hiermee borgt het fonds het principe van do-no-harm. Vanuit dit principe screent het Fonds het beleggingsuniversum eens per kwartaal op onwenselijk ondernemingsgedrag en op onwenselijke producten. Anderzijds wil het fonds positieve impact genereren: do-good, bijvoorbeeld door invloed als aandeelhouder via het betrokkenheidsbeleid (engagement en stemmen) in te zetten op thema's die voor de deelnemers van het Fonds belangrijk zijn. Het Fonds zet zich in op de thema's solidariteit en klimaatverandering.

Het MVB-beleid wordt door het bestuur van het Fonds periodiek gemonitord en geëvalueerd. Voor een actuele weergave van het MVB beleid wordt verwezen naar dit onderwerp op de website van POB op www.pob.eu.

7. Verantwoording

Door openheid, betrokkenheid en aandacht voor het duurzaam uitvoeren van zijn taken wil het Fonds zijn positie voortdurend waarmaken en versterken.

Het Fonds is zich bewust van de maatschappelijke rol die het als pensioenfonds vervult. Die rol dwingt het Fonds tot zorgvuldigheid in zijn handelen en tot het hanteren en uitvoeren van een maatschappelijk verantwoord beleggen beleid.

Met deze verklaring wil het bestuur van het Fonds informatie over haar beleid verstrekken aan de deelnemers, actieven en niet-actieven en gepensioneerden.

Bijlage E

Rentebeleid

Versie 15-10-2024

1. Inleiding

Renterisico onder de Wtp is een risico voor individuele deelnemers en heeft betrekking op de omrekening van pensioenvermogen in een jaarlijkse pensioenuitkering. Dit geldt zowel voor de opbouw- en uitkeringsfase. Deelnemers bouwen gedurende hun loopbaan een individueel pensioenkapitaal op, dat op pensioenleeftijd wordt aangewend voor maandelijkse pensioenuitkeringen. Hierbij wordt de hoogte van de uitkering jaarlijks herrekend, met als bepalende factoren de omvang van het pensioenkapitaal en het actuele niveau van de marktrente.

Renterisico is onder de Wtp een belangrijk risico voor het pensioenfonds en met name voor de deelnemers. In de abtn van POB wordt het beleid ten aanzien van renterisico op hoofdlijnen beschreven. In dit beleidsdocument wordt meer gedetailleerd beschreven hoe het pensioenfonds het renterisico beheerst. Het begrip beschermingsrendement speelt hierbij een belangrijke rol en wordt in dit document ook toegelicht. POB heeft gekozen voor de theoretische ofwel indirecte methode voor het bepalen van het beschermingsrendement. Twee argumenten die belangrijk zijn voor deze keuze zijn 1) het theoretisch rendement is zuiver ten aanzien van nominale rente-effecten, en 2) met deze keuze kan zowel de beschermingsportefeuille als collectieve portefeuille (efficiënt) beheerd worden.

Dit beleidsdocument wordt als bijlage opgenomen bij het strategisch beleggingsbeleid van POB.

2. Doelstelling

Om fluctuaties in de jaarlijkse (verwachte) pensioenuitkeringen te dempen (zowel in de opbouw- als in de uitkeringsfase) dekt POB het strategisch renterisico gedeeltelijk af. Dit gebeurt door het toedelen van een (leeftijdsafhankelijk) beschermingsrendement. De mate van renteafdekking wordt per cohort uitgedrukt in een toedelingspercentage beschermingsrendement. Het acceptabele strategische renterisico wordt vastgesteld als onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid, dat ook aansluit bij de risicohouding per leeftijdscohort. Dit beleid wordt minstens eens per vijf jaar opnieuw vastgesteld door het bestuur.

Het toe te delen (theoretische) beschermingsrendement wordt afgeleid van de euro swap curve. Om het renterisico zo goed mogelijk af te dekken streeft het pensioenfonds naar een renteafdekking die zo goed mogelijk aansluit bij het theoretische beschermingsrendement.

3. Reikwijdte

Ter beheersing van het renterisico heeft POB een beschermingsportefeuille ingericht. Deze bestaat enerzijds uit een LDI-portefeuille met swaps en staatsobligaties, waarmee het grootste deel van de beoogde afdekking van het renterisico wordt gerealiseerd. Daarnaast zijn vastrentende beleggingen, waarvoor geldt dat de rente een hoge correlatie heeft met de ontwikkeling van de Euro swap curve, onderdeel van de beschermingsportefeuille. Dit betreft bijvoorbeeld hypotheek en investment grade bedrijfsobligaties.

4. Toegestane instrumenten

In de beschermingsportefeuille zijn de volgende instrumenten opgenomen, die (met uitzondering van Liquiditeiten) een hoge mate van correlatie met de euro swap curve kennen:

In de LDI-portefeuille:

- Euro staatsobligaties met hoge kredietwaardigheid. Hieronder vallen tevens Euro staatsgerelateerde obligaties en in Euro uitgegeven supranationale obligaties.
- Centraal geclearde Euro renteswaps. Hieronder wordt verstaan (de marktwaarde van) Euro Interest rate swaps met een vaste coupon tegen een variabele coupon.
- Geldmarktfondsen. Hieronder vallen zowel geldmarktfondsen die kunnen worden gebruikt als onderpand voor renteswaps (same day settlement fondsen) als geldmarktfondsen met een langere looptijd van drie maanden. Voor deze fondsen is een minimale rating vastgesteld.
- Liquiditeiten.

Daarnaast zijn (buiten de LDI-portefeuille) toegestaan:

- Green bonds (investment grade staatsobligaties en bedrijfsobligaties met een specifieke ESG-doelstelling);
- Bedrijfsobligaties (investment grade);
- Hypotheken.

5. Definities

5.1 Toedelingspercentage beschermingsrendement

Centraal in het beleid staat de beoogde strategische bescherming tegen renterisico. Deze bescherming is leeftijdsafhankelijk en wordt uitgedrukt in een percentage toe te delen beschermingsrendement. Dit percentage kan worden geïnterpreteerd als een renteafdeckingspercentage.

5.2 Mismatch beschermingsrendement

POB heeft gekozen voor het toedelen van beschermingsrendement aan de individuele pensioenkapitalen op basis van de 'theoretische' aanpak. Hierbij wordt het toe te delen beschermingsrendement berekend volgens onderstaande formule:

$$\text{Beschermingsrendement} = HR * \Delta L + (1 - HR) * r_{Kas}$$

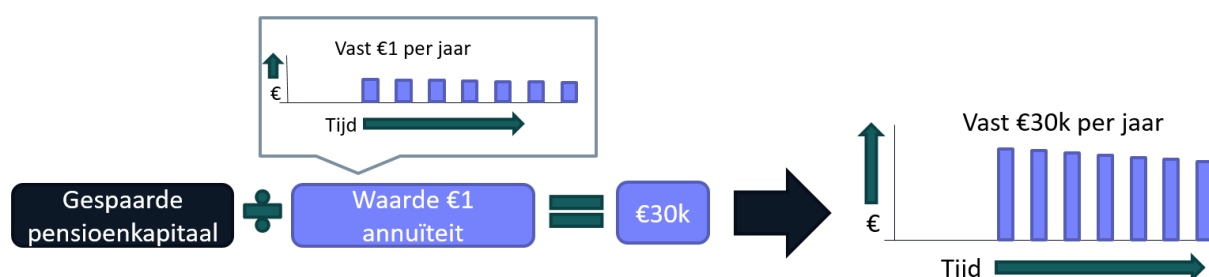
Waarbij HR staat voor hedge ratio en delta(L) voor de waardeverandering van de verwachte kasstromen als gevolg van een wijziging van de swaprentecurve.

Het gerealiseerde rendement op de beschermingsportefeuille kan in meer of mindere mate afwijken van dit theoretisch berekende rendement. Dit noemen we de mismatch of het mismatchrisico, en dit kan onder andere door de volgende factoren ontstaan: een afwijkende totale rentegevoeligheid, verschillen in de looptijdverdeling (curverisico), bewegingen in de swap spread of credit spread (spread risico) en eventueel ook kosten. Een mismatch in de beschermingsportefeuille in een bepaalde periode heeft impact op het toe te delen overrendement, daarom wordt hier gericht op gestuurd³.

POB zal de mismatch op twee niveaus monitoren: de mismatch van alleen de LDI-portefeuille en de mismatch van de totale beschermingsportefeuille (inclusief de spread beleggingen).

5.3 Verwachte kasstromen

Onder het nieuwe pensioencontract zijn verwachte kasstromen gedefinieerd als een (uitgestelde) annuïteit van pensioenuitkeringen. De kasstromen zijn afhankelijk van het huidige pensioenvermogen en van de prijs van een (uitgestelde) annuïteit. Daarmee zijn kasstromen gevoeligheid voor marktbevingen (beleggingsrendement heeft impact op het pensioenvermogen) en voor rentebewegingen (rente is een belangrijke factor in de prijs van de annuïteit). In onderstaande figuur wordt de werking van een annuïteit illustratief weergegeven.

5.4 Berekening renterisico

Bij de inrichting van de beschermingsportefeuille wordt het renterisico op twee manieren gemeten: de totale (af te dekken) rentegevoeligheid en de rentegevoeligheid per renteschokpunt.

Deze af te dekken rentegevoeligheid (totaal en per renteschokpunt) wordt rechtstreeks afgeleid uit de af te dekken kasstromen. Omdat het afdekkingspercentage (toedelingspercentage beschermingsrendement) cohortafhankelijk is, ligt de berekening en aanlevering van de af te dekken kasstromen bij de pensioenadministrateur.

Rentengevoeligheid is, ceteris paribus, de gevoeligheid van de waardering voor een schok van de relevante swaprente curve met 1 basispunt. De duratie van beleggingsfondsen wordt bepaald op basis van de benchmark van een fonds.

³ Zie paragraaf 6. De spreadrisico bijdrage vanuit de overige beleggingen in de beschermingsportefeuille wordt bewust gelopen. De omvang hiervan wordt bepaald als onderdeel van de optimalisatie van de overrendementsportefeuille en in dit document verder niet toegelicht.

6. Beheersingsmaatregelen

POB stelt een beheerder aan voor het beheer van de LDI-portefeuille. De beheerder krijgt als doelstelling mee om met de LDI-portefeuille minimaal het theoretisch beschermingsrendement (plus een opslag voor de beheerkosten) te realiseren. Daarbij dient de beheerder de mismatch tussen het gerealiseerde en het theoretische beschermingsrendement te minimaliseren.

In het beheer van de LDI-portefeuille houdt de beheerder rekening met de duratiebijdrage vanuit de overige beleggingen in de beschermingsportefeuille (door een aanpassing vooraf in de benchmark voor de LDI-portefeuille).

Met de beheerder worden afspraken gemaakt over de volgende beheersingsmaatregelen:

- Voor de verschillende onderdelen van de LDI-portefeuille worden normgewichten en toegestane bandbreedtes gedefinieerd.
- Om schommelingen vanuit de normale marktvolatiliteit te kunnen opvangen wordt een toegestane bandbreedte rond de beoogde totale renteafdekking opgenomen.
- Ter beheersing van het curverisico worden voor de verschillende renteschokpunten toegestane bandbreedtes gedefinieerd.
- Voor de Euro staatsobligaties en Euro staatsgerelateerde obligaties geldt een vooraf vastgesteld universum en worden toegestane bandbreedtes opgenomen voor de verschillende landen en supranationale obligaties vastgesteld.
- Voor Euro staatsobligaties en Euro staatsgerelateerde obligaties geldt een rating restrictie van minimaal A-.
- De beheerder krijgt als opdracht om er naar te streven dat de totale allocatie naar geldmarktfondsen evenwichtig wordt verdeeld over de toegestane geldmarktfondsen.
- Om te waarborgen dat te allen tijde voldoende liquiditeiten aanwezig zijn als onderpand voor renteswaps streeft de beheerder er naar dat de allocatie naar Liquiditeiten voldoende is om een marktwaarde verandering in rentederivaten op te vangen als gevolg van een vooraf bepaalde renteschok. De omvang van de daarbij te hanteren renteschok is vastgelegd in het Liquiditeitsbeleid van het pensioenfonds.

7. Uitvoering

De uitvoering van de renteafdekking is uitbesteed aan de beheerder. Monitoring van de strategische renteafdekking vindt plaats aan de hand van de maandrapportages.

Beheer van de LDI-portefeuille is gemandateerd aan een LDI-manager. Deze beheerder controleert op dagbasis of de beleggingen zich binnen de toegestane bandbreedtes bevinden. De controle op de toegestane bandbreedtes voor de verschillende renteschokpunten voor de beschermingsportefeuille is één keer per maand.

Eens per maand wordt de waarde van de af te dekken kasstromen bijgewerkt met de nieuwe kasstromen.

8. Rapportage

Op maandbasis wordt gerapporteerd over de beoogde renteafdekking. Aangegeven wordt of de renteafdekking (totaal en per renteschokpunt) en de verschillende toegestane beleggingen zich bevinden binnen de toegestane bandbreedtes rond de beoogde normen. Daarnaast wordt aangegeven hoe de renteafdekking is opgebouwd en wordt inzicht gegeven in het uitstaande onderpand.

Op kwartaalbasis wordt additioneel een performance attributie gegeven van de behaalde performance van de beschermingsportefeuille en inzicht in het ex ante renterisico. Op basis van de performance analyse wordt tevens inzicht verschaft in de ex post effectiviteit van de renteafdekking. De rapportages worden in de vergaderingen van de beleggingscommissie besproken.

Bijlage F

Uitbestedingsbeleid

Laatst aangepast per 25-3-2025.

Artikel 1. Uitbestedingsbeleid inleiding

1. Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (hierna “het fonds”) heeft op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van het fonds, de vereiste professionaliteit en de noodzakelijke risicobeheersing gekozen voor uitbesteding van de werkzaamheden inzake pensioen- en vermogensbeheer alsmede de bewaring van de beleggingen aan externe partijen.
2. Het fonds heeft een uitbestedingsbeleid opgesteld in overeenstemming met de relevante wetgeving en met inachtneming van de ‘Guidance: uitbesteding door pensioenfondsen’ van 1 juni 2014 van De Nederlandsche Bank (DNB). Voorgenomen nieuwe of gewijzigde uitbestedingen komen volgens dit uitbestedingsbeleid tot stand. Er zullen verschillende stadia doorlopen worden waarmee structuur wordt gegeven aan een beheerste uitbestedingsrelatie.

Artikel 2. Doel van het uitbestedingsbeleid

In de uitvoering van zijn kernactiviteiten, het administreren, beheren en uitbetalen van de pensioenen en het vermogensbeheer, staan zowel vertrouwelijkheid als maximale kwaliteit van dienstverlening voorop. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van de continuïteit en constante kwaliteit van de dienstverlening. Hiermee moeten de reputatie en integriteit van het fonds gewaarborgd blijven. De belangen van (gewezen) deelnemers, uitkeringsgerechtigden en overige belanghebbenden mogen geen gevaar lopen doordat het fonds delen van zijn werkzaamheden heeft uitbesteed aan derden.

Artikel 3. Reikwijdte van het uitbestedingsbeleid

Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle naar het oordeel van het bestuur uitbestede, kritieke of belangrijke activiteiten en processen van het fonds. Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle bestaande en/of nieuwe uitbestedingsovereenkomsten.

Hierbij maakt het fonds een onderscheid tussen twee vormen van uitbesteding:

- uitbesteding zoals bedoeld artikelen 34 en 143 van de Pensioenwet; en
- uitbesteding aan ICT-dienstverleners zoals bedoeld in artikelen 28 tot 31 van de Verordening betreffende digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector (DORA).

Dit uitbestedingsbeleid is in het bijzonder van toepassing op uitvoerders aan wie activiteiten worden uitbesteed in het kader van de Pensioenwet.

Artikel 4. Uitbesteding ICT-dienst

Bij het voornemen tot uitbesteden van een ICT-dienst conform DORA wordt verwezen naar het ICT-beleid van het fonds. Hierin is opgenomen wat onder uitbesteding van ICT-diensten verstaan wordt, welke vereisten worden gesteld aan het uitvoeren van het due diligence onderzoek en de selectieprocedure rondom ICT-dienstverleners, welke (aanvullende) contractsbepalingen moeten worden opgenomen hoe POB ICT-dienstverleners monitort.

Artikel 5. Geen uitbesteding

1. Het fonds besteedt niet uit:
 - a. werkzaamheden als bedoeld in artikel 34, tweede lid, van de Pensioenwet;
 - b. indien door de uitbesteding conform artikel 12 van het Besluit uitvoering Pensioenwet:
 - het operationele risico onnodig toeneemt;
 - de continuïteit en de toereikendheid van de dienstverlening aan deelnemers, gewezen deelnemers, en pensioengerechtigden wordt ondermijnd.
2. Het bestuur stelt een lijst op van kritieke of belangrijke activiteiten. Activiteiten op deze lijst vallen onder het uitbestedingsbeleid. Activiteiten die niet zijn benoemd, zijn naar het oordeel van het bestuur geen uitbesteding.

Artikel 6. Risicobeheer

1. Aan het uitbesteden van werkzaamheden zijn risico's verbonden. Daarom voert het bestuur alvorens activiteiten worden uitbesteed een risicoanalyse uit van de risico's die samenhangen met de uitbesteding van de betreffende werkzaamheden waarin in elk geval is opgenomen:
 - a. de te verwachten impact van uitbesteding van de activiteiten of processen.
 - b. een kosten-baten analyse van de uitbesteding van die activiteiten of processen.
 - c. een analyse van de financiële, operationele en reputatie gerelateerde risico's en de vereiste toezicht maatregelen.
 - d. de afspraken over de wijze waarop de uit te besteden activiteiten of processen worden uitgevoerd.
2. Het bestuur heeft beleid vastgesteld voor de beheersing van de risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen. Het bestuur zorgt ervoor te doorgronden wat de uitbestede activiteiten inhouden, zij neemt gefundeerde beslissingen met betrekking tot de uitbestede activiteiten en monitort het werk van de leverancier.

Artikel 7. Verantwoordelijkheid

1. Het bestuur is en blijft te allen tijde verantwoordelijk voor en behoudt volledige zeggenschap over de uitbestede activiteiten of processen. Dit geldt niet alleen voor het gedeelte van de werkzaamheden dat is uitbesteed aan derden maar ook indien uitbesteding plaatsvindt van die derden aan weer andere partijen.
2. Het bestuur dient te allen tijde zicht te hebben op de hele keten van uitbesteding. Het gaat dan niet alleen om de verantwoordelijkheid voor het resultaat, maar ook over de verantwoordelijkheid voor het uitbestedingsproces.

Artikel 8. Uitgangspunten bij uitbesteding

1. a Eigendoms- en auteursrechten blijven bij het pensioenfonds.
- b. Het bestuur selecteert uitvoerders op basis van de strategische relatie, de kwaliteit van de dienstverlening, de prijs en marktconformiteit. De prijs moet in overeenstemming zijn met de voor het fonds uit te voeren activiteiten.
- c. Bij de keuze van een uitvoerder wordt rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen bij het fonds.
- d. Bij de uitbesteding van activiteiten of processen draagt het bestuur zorg voor voldoende "countervailing power" van het bestuur ten opzichte van de uitvoerder.
- e. Er worden afspraken gemaakt over de wijze waarop de overeenkomst wordt beëindigd, over de wijze waarop wordt gewaarborgd dat het pensioenfonds de werkzaamheden na beëindiging van de overeenkomst zelf kan uitvoeren of door een andere derde kan laten uitvoeren.
- f. Het bestuur gaat alleen overeenkomsten aan die naar het Nederlands recht zijn opgesteld en waarin geschillen worden voorgelegd aan een Nederlandse rechter of arbiter en die geen beperkingen van de aansprakelijkheid van de uitvoerder bevatten die verder gaan dan hetgeen volgens het Burgerlijk Wetboek gebruikelijk is.
- g. DNB wordt in kennis gesteld van (onder)uitbesteding van beheer van het fonds, voordat de overeenkomst met de derde waaraan de werkzaamheden worden uitbesteed in werking treedt of de feitelijke dienstverlening start.
Het bestuur van het fonds meldt de uitbesteding aan DNB [voor zover nog niet gemeld via de jaarstaten.
- h. Het bestuur stelt DNB in kennis van belangrijke wijzigingen en/of ontwikkelingen van de uitbesteding.

Artikel 9. Selectieprocedure

1. Bij het kiezen van een externe uitvoerder doorloopt het bestuur het volgende proces:
 1. Risicoanalyse
 2. Opstellen programma van eisen
 3. Opstellen long list
 4. Request for information
 5. Opstellen short list
 6. Request for proposal
 7. Onderhandelen
 8. Kiezen uitvoerder
 9. Teken en overeenkomst en SLA
2. De uitvoerder die de uit te besteden activiteit of het uit te besteden proces gaat uitvoeren, voldoet ten minste aan de volgende uitgangspunten die in het contract en de SLA worden vastgelegd:
 - a. De uitvoerder staat te goeder naam en faam bekend. Informatie wordt verkregen uit publieke bronnen, navraag in het netwerk en kennis over sleutelfiguren binnen de organisatie.
 - b. De uitvoerder is aantoonbaar financieel gezond.
 - c. De uitvoerder beschikt over de vereiste operationele en technische vaardigheden, kwaliteitsnormen, goede naam en competentie.

- d. De uitvoerder waarborgt continuïteit van dienstverlening. De inrichting van de systemen is zodanig dat de continuïteit van de dienstverlening niet in gevaar komt en dat bij onvoorziene omstandigheden een adequaat noodstelsel in werking treedt.
 - e. De uitvoerder van de werkzaamheden inzake pensioen- en vermogensbeheer beschikt over een ISAE3402 verklaring type II of een gelijkwaardige certificering of een gelijkwaardige zekerheid. Deze dient van toepassing te zijn op de uitbestede processen.
 - f. De uitvoerder beschikt over de benodigde vergunningen.
 - g. De uitvoerder voldoet aan kwaliteitsnormen geldend voor de specifieke beroepsgroep.
 - h. De leverancier dient te voldoen aan de wet- en regelgeving, waaronder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).
 - i. De uitvoerder heeft een adequate eigen integriteitsregeling en heeft de daarbij behorende beheersingsmaatregelen getroffen, die voldoen aan de eisen van het fonds, en deze opvolgen. De uitvoerder beschikt over een gedragscode, die ten minste gelijkwaardig is aan die van het fonds.
 - j. De uitvoerder beschikt over maatregelen inzake fraudepreventie.
 - k. De uitvoerder beschikt over een adequaat beloningsbeleid dat niet aanmoedigt tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds acceptabel is.
Bij de beoordeling van het beloningsbeleid van de uitvoerders wordt artikel 21a van het Besluit FTK betrokken inzake een 'beheerst beloningsbeleid'. Zie verder artikel 9.
3. Het bestuur legt vast op grond van welke afwegingen en/of criteria zij tot de keuze voor een bepaalde derde is gekomen. De betreffende criteria worden periodiek op hun relevantie en actualiteit getoetst.
 4. Het bestuur kan in specifieke gevallen beargumenteerd van een of meerdere bovenstaande uitgangspunten afwijken, mits hiervan expliciet melding wordt gedaan in (het verslag van) een bestuursvergadering.
 5. Voor activiteiten die niet zijn genoemd op de lijst op van kritieke of belangrijke activiteiten gelden artikel 7.1 tot en met 7.3 niet.

Artikel 10. Vastlegging afspraken in overeenkomst

1. Het fonds legt de afspraken met de uitvoerder waaraan de werkzaamheden worden uitbesteed schriftelijk vast in een overeenkomst. In de overeenkomst wordt in ieder geval het volgende geregeld:
 - a. welke werkzaamheden worden uitbesteed alsmede de voorwaarden waaronder de uitbesteding plaatsvindt;
 - b. sluitende afspraken in beleggingsmandaten bij uitbesteding van vermogensbeheer;
 - c. de informatie-uitwisseling tussen het fonds en de derde;
 - d. de verplichting voor de uitvoerder om informatie waar de toezichthouder ter uitvoering van zijn wettelijke taak om vraagt rechtstreeks aan de toezichthouder ter beschikking te stellen;
 - e. de mogelijkheid voor het fonds om te allen tijde wijzigingen aan te brengen in de wijze waarop de uitvoering van de werkzaamheden door de uitvoerder geschiedt;
 - f. de verplichting voor de uitvoerder om het fonds in staat te stellen blijvend te voldoen aan het bij of krachtens de Pensioenwet en andere relevante wetgeving bepaalde en/of andere contractuele verplichtingen;

- g. de wijze waarop de overeenkomst wordt beëindigd, en de wijze waarop wordt gewaarborgd dat het fonds de werkzaamheden na beëindiging van de overeenkomst weer zelf kan uitvoeren of door een andere uitvoerder kan laten uitvoeren; en
 - h. adequate maatregelen voor als de uitvoerder of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, schade veroorzaakt door handelen of nalaten;
 - i. dat het fonds in de gelegenheid wordt gesteld een site visit af te (laten) leggen, een audit uit te (laten) voeren en/of een due diligence uit te (laten) voeren bij de uitvoerder incl. controlerecht van actuaris en accountant;
 - j. de toegang van het fonds tot audittrails of beveiligingslogboeken (security trails);
 - k. een procedure die in werking treedt voor de niet-nakoming van de overeenkomst indien de overeenkomst niet nagekomen wordt door één van de partijen;
 - l. de mogelijkheid voor de toezichthouders om onderzoek ter plaatse te doen of te laten doen bij de uitvoerder;
 - m. waarborgen van vertrouwelijke gegevens, waaronder persoonsgegevens, conform wettelijke voorschriften, mede rekening houdend met de AVG;
 - n. afspraken inzake het beloningsbeleid;
 - o. adequate afspraken over aansprakelijkheid;
 - p. een transparant en gedetailleerd overzicht van de kosten en afdoende afspraken over meerwerk en eenmalige werkzaamheden en de vergoeding daarvan;
 - q. het eigendom van vermogen, gelden, effecten, gegevens en systemen, etc.;
 - r. adequate afspraken over diensten van derden en dooruitbesteding alleen na expliciete instemming van het fonds;
 - s. looptijd, periodieke evaluatie en adequate exit-clausules;
 - t. rechtskeuze en forumkeuze.
2. In de Service Level Agreement worden gedetailleerde afspraken over de uitvoering van de uitbesteding gemaakt waaronder afspraken ten aanzien van de kwaliteit en de kwantiteit van de werkzaamheden zoals: doorlooptijd, achterstanden, kwaliteit, klachten, vragen, serviceniveau deelnemers, telefonische bereikbaarheid, wederzijdse verantwoordelijkheden voor de detailafspraken, rapportagevormen, rapportagemomenten, informatie-uitwisseling en periodiek overleg.

Artikel 11. Beloningsbeleid

1. Het bestuur heeft zicht op het beloningsbeleid van de uitvoerder aan wie werkzaamheden worden uitbesteed en betreft het beloningsbeleid bij de keuze voor de derde waaraan de werkzaamheden worden uitbesteed.
2. Aan het beloningsbeleid van de uitvoerder liggen dezelfde beginselen ten grondslag als die ten grondslag liggen aan het beloningsbeleid van het fonds, met name het beginsel dat het beloningsbeleid niet mag leiden tot perverse prikkels of tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is.

Artikel 12. Monitoring van de uitbestedingsrelatie

1. Het bestuur toetst jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering, de gemaakte kosten en/of de manier waarop de uitbestede activiteiten of (primaire) processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het bestuur doet dit door middel van:
 - a. het monitoren van de uitvoerders via het laten uitvoeren van periodieke audits bij de uitvoerder of het laten rapporteren over de stand van zaken inzake de aanbevolen verbeteringen in de ISAE 3402 verklaring type II of een daarmee vergelijkbare verklaring;
 - b. het bestuderen en bespreken van maand- en kwartaalrapportages van de uitvoerders, waarin naast de gebruikelijke informatie ook wordt gerapporteerd over klachten, incidenten en uitzonderingen;
 - c. periodiek overleg en evaluatie met de uitvoerder over de uitvoering van de (bijgestelde) processen;
 - d. controle op naleving van de AVG.
2. Het geheel aan te treffen beheersingsmaatregelen wordt nader beschreven in de actuariële en bedrijfstechnische nota van het fonds.

Artikel 13. Evaluatie uitbesteding

1. Het bestuur zal periodiek evalueren of de uitbestedingsrelaties nog aan de gestelde eisen voldoen. Aandachtspunten die uit de evaluatie volgen zullen leiden tot aanpassing van de dienstverlening door de uitvoerder. Werkt de uitvoerder hier niet aan mee dan kan dat leiden tot beëindigen van de uitbestedingsrelatie.
2. Het bestuur beschouwt de huidige relatie met de pensioenadministrateur en de vermogensbeheerder als strategisch. Dat betekent dat aandachtspunten die uit de evaluatie volgen in de regel zullen leiden tot aanpassing van de dienstverlening. Indien de betreffende uitvoerder hier – na hiertoe voldoende in staat te zijn gesteld - niet aan mee werkt en het fonds hierdoor niet meer aan de door de toezichthouders of de wet gestelde eisen kan voldoen, zal de uitbestedingsovereenkomst worden beëindigd en zullen de betreffende werkzaamheden aan een andere partij worden uitbesteed met inachtneming van het bepaalde in dit beleid.

Artikel 14. Evaluatie uitbestedingsbeleid

1. Het uitbestedingsbeleid wordt ten minste driejaarlijks getoetst aan de geldende wet- en regelgeving en geëvalueerd door het bestuur.

Bijlage G

Integraal Risicomanagementbeleid

Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Vastgesteld bestuur d.d. 26-11-2024

Versie 3.0

1. INLEIDING

Het Integraal Risicomanagementbeleid (hierna: IRM beleid) van POB bevat een beschrijving van de wijze waarop het Bestuur omgaat met de risicobereidheid, de relevante risico's, de governance en de risicobeheersing. Het IRM beleid van POB moet beoordeeld worden in combinatie met de uitkomsten van de jaarlijks door het Bestuur uitgevoerde strategische risicoanalyse (SRA) en de daarop gebaseerde risicokaarten. Deze risicokaarten bevatten beschrijvingen van alle belangrijke risico's die door POB worden onderkend, alsmede de relevante beheersmaatregelen. Het IRM beleid van POB moet tevens beoordeeld worden in combinatie met relevante beleidsdocumenten van POB.

POB hecht waarde aan een gedegen beleid op het gebied van risicomanagement. Het fonds speelt daarmee in op de toenemende complexiteit van de bedrijfsvoering, de wet- en regelgeving, ontwikkelende verwachtingen van deelnemers, en andere stakeholders en de zwaardere eisen die de toezichthouders stellen.

POB sluit voor de definitie van integraal risicomanagement aan bij de definitie van De Nederlandsche Bank ("DNB"). DNB omschrijft integraal risicomanagement als het interactieve proces van:

- Het opstellen van de strategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en de risicobereidheid;
- Het identificeren van risico's;
- Het opstellen en implementeren van het beleid voor risicobeheersing;
- De uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

Dit proces wordt continu doorlopen, zodat:

- Op het gebied van risicomanagement een zelflerende en zelfsturende organisatie bestaat;
- Die zich bewust is van de impact van de verschillende risico's en de onderlinge samenhang; alsook
- Van de opties voor beheersing en de verschillende consequenties hiervan.

Integraal benadrukt dat het gaat om het managen van alle verschillende risicogebieden in onderlinge samenhang. Integraal benadrukt tevens dat risicomanagement is geïmplementeerd als een dynamisch proces teneinde een zelfsignalerende organisatie te zijn. De scope van het risicomanagementbeleid strekt zich uit tot alle activiteiten van POB, inclusief de dienstverlening van de belangrijkste uitbestedingspartners, en alle risico's die daarbij relevant zijn. POB gebruikt de DNB-modellen FIRM, FOCUS! en de guidance documenten als referentiekader om de volledigheid van de beschouwde risico's te bewaken.

Voor de ICT-risico's worden de specifieke verplichtingen gevolgd vanuit de Verordening digitale operationele weerbaarheid financiële sector ('DORA', bestaande uit Level 1 en Level 2 verplichtingen).

Het Bestuur van POB streeft naar een integrale beheersing van risico's, waarbij de risicohouding, de risico strategie en het risicobeleid helder zijn, waarbij de risicocultuur en governance actief beïnvloed worden en waarbij hoogwaardige risicomangementprocessen uitgevoerd worden. Het streeft ernaar om alle risico's die een bedreiging kunnen vormen voor het realiseren van de strategische doelstellingen op een gestructureerde manier in kaart te brengen, te wegen in de besluitvorming en te beheersen met een passende set beheersmaatregelen. POB monitort de effectiviteit van de risicobeheersing en past deze aan indien daar aanleiding voor is, zodat het Bestuur te allen tijde in control is en verantwoording kan afleggen over de risicobeheersing binnen het fonds. Het heeft daartoe onder meer een onafhankelijke sleutelfunctiehouder risicomangement aangesteld.

Het volledig uitbannen van risico's is vaak onmogelijk en het kan zelfs onwenselijk zijn. Risico's beheersen (verkleinen) brengt kosten met zich mee. Kosten op het gebied van beheer zelf en ook opportunitykosten door bijvoorbeeld geringere kans op (beleggings-)opbrengsten. In dit licht is risicobeheersing ook een optimalisatievraagstuk ten aanzien van de verhouding tussen kosten en opbrengsten van risicobeheersing.

Begripsomschrijving Risicomangement en Compliance⁴

Risicomangement is het systematische proces van risicobeheersing teneinde de doelstellingen van POB te realiseren op een manier die overeenstemt met de belangen van de deelnemers. De belangrijkste stappen in het proces zijn het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersingsmaatregelen. Met beheersingsmaatregelen worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's worden beïnvloed. Risico's worden onderverdeeld in financiële risico's en niet-financiële risico's. Risicomangement is een continu proces, daarom vindt continu monitoring van de werking van bestaande beheersingsmaatregelen plaats. Periodiek worden risk self assessments uitgevoerd om de beheersing van risico's verder te verbeteren en het risicobewustzijn verder te stimuleren.

Compliance is het bewerkstelligen van een integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds en een integere cultuur waar het als vanzelfsprekend is dat verbonden personen handelen in overeenstemming met de geldende maatschappelijke normen, de wet- en regelgeving en guidance van de toezichthouder. Compliance is onderdeel van integraal risicomangement. Het accent bij compliance ligt op wet- en regelgeving en de codes van good governance, maar ook op de implementatie ervan.

Risicomangement en compliance hebben ook een adviesfunctie. Zij geven advies aan het bestuur over de beheersing van risico's en bevorderen een risicobewuste cultuur.

⁴ Gegeven de nauwe verwantschap van Risicomangement en Compliance in de tweede verdedigingslinie zal waar relevant beide onderdelen worden behandeld.

2. WETTELIJK KADER

Risicobeheersing van pensioenfondsen vindt met name zijn grondslag in artikel 143 en 145 van de Pensioenwet. Artikel 143 Pw verlangt van het bestuur van een pensioenfonds dat het een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt met betrekking tot bedrijfsprocessen en -risico's, integriteit en soliditeit van het pensioenfonds. Het bestuur van het fonds ziet de integere en beheerste bedrijfsvoering als integraal onderdeel van haar risicomanagementbeleid.

Artikel 145 Pw stelt eisen aan de inhoud van de abtn. Onder andere moet daarin een omschrijving zijn opgenomen voor de wijze waarop uitvoering is gegeven aan artikel 143 Pw. Voor zover risico's zijn overgedragen, herverzekerd of ondergebracht kan de omschrijving beperkt blijven tot een verwijzing van hetgeen is overeengekomen. In het besluit uitvoering Pensioenwet wordt in artikelen 12 tot en met 14 ingegaan op de uitbestedingsrisico's. Elk pensioenfonds moet voor zorgen voor een systematische analyse van de risico's en vastlegging daarvan. Het moet verder beschikken over toereikende procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie om de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden te kunnen beoordelen en waar nodig bij te sturen.

In het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen wordt in artikelen 18 tot en met 22 nader ingegaan op beheerste bedrijfsvoering. Een pensioenfonds moet in het kader van deze bedrijfsvoering beschikken over goede administratieve en boekhoudkundige procedures en adequate interne controlemechanismen. Sinds 2019 dienen pensioenfondsen ten behoeve van de beheerste bedrijfsvoering tenminste driejaarlijks een eigen risicobeoordeling (ERB) uit te voeren en dienen er sleutelfunctionarissen te worden aangesteld op de gebieden actuariaat, risicobeheer en interne audit. De overige artikelen behandelen belangenverstrengeling, duurzame beheersing van financiële en andere risico's en het uitvoeren van een haalbaarheidstoets. De artikelen 24 tot en met 29 bevatten voorschriften over de inhoud van de abtn. Deze nota moet onder meer een beschrijving bevatten van de organisatie en interne controle. Bij de beschrijving van het beleggingsbeleid moet mede worden ingegaan op de wijze van risicometing en -beheersing van marktrisico's en kredietrisico's en op de opzet van de resultaatsevaluatie met betrekking tot voornoemde onderwerpen. Het fonds dient voorts in de besluitvorming van het beleggingsbeleid rekening te houden met milieu, sociale en governance risico's waarbij deze risico's in de ERB door het bestuur worden beoordeeld.

Tot slot beschikt POB conform artikel 5 DORA over interne governance- en controlekaders die een doeltreffend en prudent beheer van alle ICT-risico's waarborgen om een hoog niveau van digitale operationele weerbaarheid te bereiken.

Voor de opzet en onderbouwing van het integrale risicomanagement binnen het fonds wordt aansluiting gezocht bij FIRM/Focus! van DNB, de guidance documenten van DNB en de handleiding integraal risicomanagement van de Pensioenfederatie.

3. DOELSTELLINGEN EN SCOPE INTEGRAAL RISICOMANAGEMENT

3.1 Doelstellingen en risicohouding

Met integraal risicomanagement wil POB in control zijn van de risico's die het behalen van de doelstellingen van het fonds bedreigen. Hoe belangrijk een risico is wordt bepaald door zowel de kans dat het zich voordoet als de impact of het effect die het dan heeft. Het beheersen van de risico's vermindert de kans op of verkleint het effect van de negatieve gevolgen van gebeurtenissen op het resultaat van de uitvoering van pensioen- en vermogensbeheer. Integraal risicomanagement maakt risico's en de negatieve gevolgen inzichtelijk en draagt bij tot het terugbrengen tot acceptabel niveau.

Deze negatieve gevolgen kunnen strategisch van aard zijn, financieel zijn en direct kosten en/of waardevermindering veroorzaken, en ook indirect (niet-financieel) of bijvoorbeeld op langere termijn zich uiten in existentiële problemen. De financiële gevolgen zijn vaak makkelijker te kwantificeren en te meten dan niet-financiële risico's. Gezien de grootte van het beheerd vermogen kan de impact van financiële risico's ook groot zijn. Ook afbreuk doen aan de reputatie en het imago van POB kan grote gevolgen hebben. Het gevaar van aantasting van de reputatie van POB kan zich in een extreme situatie uiten in bedreiging van het bestaansrecht van het fonds (via de opdracht van de cao-partijen, de acceptatie hiervan door het Bestuur, de wettelijke verplichtstelling, of druk van toezichthouders of andere belanghebbenden).

Als strategische doelstellingen heeft het fonds geformuleerd:

Het fonds verstrekt nominale pensioenaanspraken en -rechten op korte en lange termijn, binnen de grenzen van de financiële mogelijkheden van het fonds. Het fonds streeft er naar om pensioenopbouw, (premiëvrije) aanspraken en ingegane pensioenen te verhogen. Het fonds heeft hiervoor een toeslagambitie. Het fonds zorgt voor duidelijke communicatie, die zoveel mogelijk aansluit bij de belevingswereld van haar (gewezen) deelnemers en gepensioneerden.

De risicohouding van het fonds is als volgt omschreven:

De risicohouding van het fonds komt voor de korte termijn tot uitdrukking in de bandbreedte die voor de hoogte van het Vereist Eigen Vermogen is gesteld. Voor de lange termijn komt de risicohouding tot uitdrukking in de door het fonds gestelde ondergrenzen aan het pensioenresultaat. Onderscheid wordt gemaakt tussen kwalitatieve en kwantitatieve aspecten.

Kwalitatieve aspecten

De volgende onderdelen zijn voor het bestuur van invloed betreffende de risicohouding:

- *Naar oordeel van het bestuur is de risicohouding van de fondspopulatie behoudender dan 'gemiddeld' in Nederland;*
- *De toekomst van het fonds op lange termijn is onzeker. Niet uitgesloten is dat op termijn het bestuur zal komen tot samenwerking of samenvoeging met andere pensioenfondsen. Het bestuur hecht veel waarde aan het behoud van een goede uitgangspositie, waarmee op korte termijn de risicobereidheid beperkt is;*
- *Van oudsher heeft het fonds een relatief goede financiële uitgangspositie gehad ten opzichte van andere pensioenfondsen, zonder (dreigende) kortingen;*
- *De populatie van het fonds is relatief oud en gegeven de krimpende sector zal de gemiddelde leeftijd naar verwachting verder oplopen;*

- *Het belang van indexatie voor het fonds is hoog. Het bestuur heeft een ambitieniveau op basis van de prijsinflatie (CPI) afgesproken en gecommuniceerd.*

Kwantitatieve aspecten

De basis voor de kwantitatieve aspecten vormt de ALM studie. Het bestuur richt zich tijdens een ALM studie op de beleggingsrisico's in relatie tot de risicohouding en de verwachte pensioenresultaten. De ALM studie richt zich op een lange termijn beleggingsbeleid dat past bij afgesproken grootheden zoals kortingen, kortingskansen en de mate van toeslagverlening. Om de gevolgen van het beleid van het fonds inzichtelijk te maken, worden de volgende grootheden bepaald in de ALM studie en getoetst door het bestuur:

- 1. Cumulatieve korting na 15 jaar (in een gemiddeld en een risicoscenario);*
- 2. Nominaal pensioenresultaat na 15 jaar (in een gemiddeld en een risicoscenario);*
- 3. Reëel pensioenresultaat na 15 jaar (in een gemiddeld en een risicoscenario);*

De vastlegging van de door het bestuur gemaakte afwegingen is onderdeel van de ALM rapportage.

De korte termijn risicohouding is vertaald in een strategische beleggingsportefeuille met bandbreedtes, en wordt gemeten door middel van het Vereist Eigen Vermogen. Voor de lange termijn risicohouding wordt een (aanvangs)haalbaarheidstoets uitgevoerd. Het fonds stelt ondergrenzen voor het pensioenresultaat vast, die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds.

Risicobereidheid niet-financiële risico's

Het bestuur bepaalt per type niet-financiële risico de risicobereidheid. Risicobereidheid is een combinatie van risicohouding en risicodraagvlak. Risicohouding geeft in dit kader de visie van het bestuur op het betreffende risico (risico-avers, risiconeutraal, risicozoekend) weer. Het risicodraagvlak geeft aan hoeveel risico kan worden gedragen zonder dat realisatie van de missie, visie of strategische doelstellingen in gevaar komt. Als algemene stelregel geldt dat tegenover niet-financiële risico's geen bijdragen staan zoals rendementen of behalen van doelstellingen en dus in beginsel dienen te worden gereduceerd tot een minimum, rekening houdend met de gemoeide kosten. De risicobereidheid van individuele niet-financiële risico's zijn opgenomen in de risicokaarten.

3.2 Scope

POB zoekt aansluiting bij het FIRM-model van DNB voor wat betreft risico-categorieën. De volgende categorieën zijn gedefinieerd:

Financiële risico's				
	A. Matching	B. Markt	C. Krediet	D. Verzekeringstechnisch
1	Rente	Prijsvolatiliteit	Default probability	Sterfte
2	Valuta	Marktliquiditeit	Concentratie / Correlatie	Arbeidsongeschiktheid
3	Liquiditeit	Concentratie / Correlatie	Loss Given Default	Concentratie / Correlatie
4	Inflatie	ESG	Exposure at default	

Niet-financiële risico's						
	E. Omgeving	F. Operationeel	G. ICT/IB	H. Uitbesteding	I. Integriteit	J. Juridisch
1	Concurrentie	Acceptatie/transactie	Strategie	Continuïteit	Witwassen	Wet & Regelgeving
2	Afhankelijkheid	Verwerking	Beveiliging/cyber	Integriteit	Terrorismefin.+ sancties	Aansprakelijkheid
3	Reputatie	Uitkering/betaling	Beheersbaarheid	Kwaliteit	Belangenverstremgeling	Afdwingbaarheid contract
4	Ondernemersklimaat	Informatie			Voorwetenschap	
5		Kosten			Fraude	
6		Personeel			Onoorbaar handelen	
7		Fraude			Fiscale fraude	
8					Corruptie	

Bij de beoordeling van integraal risicomanagement van een pensioenfonds kijkt DNB naar twee onderwerpen:

- **Risicocultuur/governance:** POB vindt risicomanagement van essentieel belang voor het succesvol kunnen realiseren van haar doelstellingen. Risicomanagement staat standaard op de agenda van bestuursvergaderingen, voorstellen worden voorzien van een onafhankelijke risico opinie, en uitkomsten van de risicoanalyse vinden hun weerslag in het jaarplan van POB. Het heeft daartoe onder meer een (onafhankelijke) sleutelhouder en vervuller risicomanagement aangesteld. Daarnaast is er een RC die onder andere toezicht houdt op de risicobeheersing. In het geval van uitbestedingen wordt extra aandacht aan risicomanagement besteed; vooraf via due diligence en een onafhankelijke risico opinie, en tijdens de uitbesteding door resultaten van de uitbesteding nauwgezet te monitoren tegen de doelstellingen en verwachtingen (o.a. betreffende risico's).

In de context van goed integraal risico risicomanagement, is er vanuit het bestuur aandacht voor borging van verantwoord gedrag in de cultuur zowel bij de samenwerking intern als bij de interactie met externe dienstverleners.

- Risicostrategie en –beleid: POB heeft een risicohouding opgesteld welke is afgestemd op haar strategische doelstellingen en de risicobereidheid van de deelnemers. Het risicomanagementbeleid is beschreven per risicocategorie en is gezien op onderlinge samenhang tussen risicocategorie. Beleid en risicohouding zijn door het Bestuur vastgesteld. Het beleid wordt periodiek herijkt, de risicohouding eens per 3 jaar als onderdeel van het ALM proces. De uitzondering daarop betreft de cyclus voor de evaluatie van de risicohouding t.a.v. ICT-risico's; in lijn met de DORA-verplichtingen evalueert POB het ICT-risicobeheerkader jaarlijks, waarbij ook beoordeeld wordt of de uitkomst van de evaluatie een aanpassing van de risicohouding en het ICT-risicobeheerbeleid (zoals verankerd in het ICT-beleid) vereist. De RMC en de risicomanager zorgen er voor dat het beleid uitgedragen wordt.

In beginsel zijn alle relevante onderdelen van het fonds in scope van risicomanagement, maar in het bijzonder strategie, beleggingen, pensioenen en communicatie.

3.3 ICT-risicomanagement

POB heeft de specifieke, aanvullende verplichtingen die onder DORA gesteld worden aan doeltreffend en prudent beheer van alle ICT-risico's, verankerd in het ICT-beleid van het fonds. Het ICT-beleid wordt daarmee als verlengstuk van het IRM beleid gezien voor de ICT-risico's.

4. GOVERNANCE

4.1 Three lines of defense (3LoD) model

Het 3LoD model is een governance model dat ervan uitgaat dat een organisatie drie verdedigingslijnes heeft in de beheersing van risico's. Het 3LoD model maakt expliciet dat het bestuur (eerste lijn) primair verantwoordelijk is voor de uitvoering van de strategie, de resultaten en een goede sturing en beheersing van de organisatie.

4.2 De eerste, tweede en derde lijn

Het risk management governance van POB is opgebouwd volgens de drie lijnen in het 3LoD model.

Eerste lijn: bestuur en commissies

Het bestuur van POB vormt de eerste lijn en heeft commissies ingesteld ter ondersteuning van haar werkzaamheden. Wanneer nodig schakelt het bestuur externe deskundigen in. De eerste lijn is verder ook verantwoordelijk voor de effectiviteit van de risicobeheersing, compliance met wet- en regelgeving en voor de volledigheid en betrouwbaarheid van de verantwoordingsinformatie. De eerste lijn past de door de tweede lijn ontwikkelde methoden en technieken toe.

Tweede lijn: sleutelfunctiehouder risicobeheer, compliance officer en sleutelfunctiehouder actuariaat

De tweede lijn adviseert, coördineert en bewaakt of het bestuur haar verantwoordelijkheden ook werkelijk neemt. Ook toetst de tweede lijn de opzet, het bestaan en werking van beheersmaatregelen met betrekking tot onderkende risico's en het adviseert over de beheersing van risico's. Het aandachtsgebied van de tweede lijn is de gehele waardeketen waar het bestuur verantwoordelijkheid voor draagt. Bijvoorbeeld vermogensbeheer, pensioenbeheer en communicatie. In scope zijn zowel strategische, financiële als niet-financiële risico's.

De tweede lijn bestaat uit een onafhankelijke *sleutelfunctiehouder risicobeheer, compliance officer* en *sleutelfunctiehouder actuariaat*. De uitvoering van de tweede lijn wordt ingevuld door de inhuur van gespecialiseerde externe partijen. De tweede lijn wordt benoemd door het Bestuur en legt ook verantwoording af aan het Bestuur, maar heeft daarbij een escalatiemogelijkheid naar de Raad van Toezicht (RvT).

Derde lijn: sleutelfunctiehouder interne audit

De derde lijn in het model staat voor de interne auditfunctie. De taak van de interne auditfunctie is het evalueren van de effectiviteit van de eerste en de tweede lijn. Binnen POB zijn deze taken belegd bij een onafhankelijke externe specialist. De sleutelfunctiehouder interne audit is niet verbonden aan de onderneming van de externe accountant, risicomanager, compliance officer, pensioenuitvoerder of fiduciair manager.

De sleutelfunctiehouder interne audit (SFH IA) rapporteert aan de voorzitter van het bestuur. Jaarlijks wordt een auditplan opgesteld dat wordt afgestemd met de RC en het bestuur. Het bestuur accordeert het auditplan. De SFH IA rapporteert haar bevindingen eerst aan het bestuur en vervolgens aan de RvT, maar dan inclusief het commentaar van het bestuur.

De SFH IA legt verantwoording af aan het Bestuur en wordt benoemd door het Bestuur. De SFH IA heeft een escalatiemogelijkheid naar de RvT.

Raad van Toezicht (RvT)

De Raad van Toezicht heeft tot taak het functioneren van en de samenwerking tussen de eerste lijn en tweede lijn te toetsen. Daarbij maakt de RvT gebruik van de informatie van 1e, 2e en 3e lijn. Maar ook van de informatie van de externe accountant en/of DNB. Op basis van haar bevindingen geeft de RvT onafhankelijk advies om de werking van en tussen de eerste lijn en tweede lijn te verbeteren.

4.3 Sleutelfuncties

De risicobeheerfunctie, actuariële functie en de interne auditfunctie worden aangemerkt als sleutelfuncties binnen POB en zijn ingericht volgens daarmee verband houdende eisen, opgenomen in de uiteenlopende bronnen van wet- regelgeving. Zowel het houderschap (verantwoordelijkheid) als de uitvoering (vervulling) ligt bij de hiervoor door het bestuur aangestelde externe functionarissen:

- De sleutelfunctiehouder en sleutelfunctievervuller van de risicobeheerfunctie zijn belegd bij verschillende natuurlijke personen;
- De sleutelfunctiehouder en sleutelfunctievervuller van de actuariële functie is de certificerend actuaris;
- De sleutelfunctiehouder en sleutelfunctievervuller van de interne auditfunctie is door een extern onafhankelijke ingevuld.

Deze inrichting van de sleutelfuncties past het beste bij het huidige governance model van POB. Daarnaast wordt hiermee de onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouders geborgd omdat alle bestuursleden ook lid zijn van één of meer commissies.

Tenslotte dient opgemerkt te worden dat POB een compliance officer heeft aangesteld maar dat die wettelijk niet wordt aangemerkt als sleutelfunctie.

4.4 Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden Risicomanagement & Compliance

Risicomanagement en Compliance, de tweede lijn, vervullen een zelfstandige en onafhankelijke rol en monitoren de eerste lijn.

Verantwoordelijkheden

De sleutelfunctiehouder risicobeheer is verantwoordelijk voor de coördinatie en objectieve toetsing van opzet, bestaan en werking van de gedefinieerde beheersingsmaatregelen van strategische, financiële en niet-financiële risico's. Daarnaast adviseert de risicomanager het bestuur en commissies over risico's in de strategie en beleid en adviseert het bestuur over de kaders van het risicobeheersingsraamwerk.

De belangrijkste taak van de compliance officer is het adviseren over en toezien op het naleven van de door POB zelf opgestelde gedragscode. Daarnaast adviseert de compliance officer het bestuur en commissies over compliance risico's op het gebied van integriteit en adviseert zij het bestuur over de kaders van het compliance framework. Verder adviseert en monitort de compliance officer op de juiste invoering en naleving van integriteit gerelateerde wet- en regelgeving.

Tenslotte heeft de compliance officer een rol in de bewaking van de integriteit van POB en bevordert het bewustzijn van reputatie- en integriteitsrisico's.

Bevoegdheden

De sleutelfunctiehouder risicobeheer en compliance officer hebben vrije toegang tot alle activiteiten, functionarissen, locaties en informatie voor zover van belang voor de uitvoering van zijn/haar werkzaamheden. De sleutelfunctiehouder risicobeheer en compliance officer hebben toegang tot alle documenten die naar hun oordeel een toegevoegde waarde kunnen hebben voor een goede uitoefening van hun functie. De sleutelfunctiehouder risicobeheer en compliance officer waarborgen de vertrouwelijkheid van hun werkzaamheden en de aan hen toevertrouwde informatie.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer neemt deel, als niet-stemgerechtigd lid, aan de RMC en kan, op verzoek en/of eigen initiatief, als toehoorder deelnemen aan de bestuurs- en overige commissievergaderingen.

Rol van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer in het besluitvormingsproces

In het besluitvormingsproces heeft de tweede lijn een belangrijke rol. Voorstellen ter besluitvorming door de eerste lijn worden in beginsel beoordeeld door de tweede lijn. Vergaderstukken van het bestuur, en de commissies, ter besluitvorming worden voorzien van een "voorlegger" toegezonden aan de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Wanneer specifieke expertise nodig is om een stuk ter besluitvorming te beoordelen vraagt de sleutelfunctiehouder risicobeheer om input van de compliance officer of de sleutelfunctiehouder Actuarieel.

De risico-opinie van de tweede lijn is opgenomen in de voorlegger ('Opinie sleutelfunctiehouder risicobeheer'). De eerste lijn (de indiener van de voorlegger + stukken) deelt zijn eigen inzicht in de risico's en de wijze waarop deze worden beheerd in de paragraaf 'Risico-opinie 1^e lijn'. Een goed ingevulde voorlegger waaruit tevens de visie van de sleutelfunctiehouder risicobeheer blijkt in notities, notulen en besluiten draagt bij aan de zorgvuldigheid van evenwichtige belangenafweging in de besluitvorming, waarbij de bestuurs- en commissieleden aantoonbaar risicobewust zijn. Uit de risico-opinie blijken de overwegingen van de sleutelfunctiehouder en draagt bij aan de aantoonbaarheid van de risicomanagementfunctie. In de risico-opinie wordt opgenomen:

- welke risico's zijn verbonden aan het voorstel (refererend aan de risicotaxonomie in het IRM beleid);
- of deze voldoende zijn geadresseerd in de voorlegger en achterliggende stukken;
- voldoende beheersmaatregelen zijn getroffen; en
- het netto-(rest)risico past binnen de risicohouding en/of risicobereidheid van het fonds (zie hiervoor paragraaf 3.1 en de risicokaarten in de bijlage).

Overigens is niet elk stuk dat ter besluitvorming wordt behandeld in een commissie of bestuur relevant voor beoordeling door de sleutelfunctiehouder, tegelijkertijd is het lastig om een limitatieve lijst op te stellen welke stukken dan wel moeten worden beoordeeld. *In ieder geval* dient een risico-opinie opgenomen te worden voor de volgende onderwerpen:

- Nieuw geformuleerd beleid of aanpassingen op bestaand beleid;
- Selectie en periodieke evaluatie van uitbestedingspartners;
- Beleggingen (periodieke ALM/SAA-studies, investment cases, selectie en periodieke evaluatie van bestaande managers, jaarlijkse beleggingsplan);
- Pensioenen (actuariële grondslagen, vaststellen pensioenpremie, factoren).

In het reglement sleutelfunctiehouders en compliance charter (zie bijlage) zijn de taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfunctiehouder en compliance officer verder uitgewerkt.

4.5 Rapportages

Risicomanagement

Op kwartaalbasis wordt een Niet-Financiële Risico(NFR)-rapportage opgesteld inclusief een samenvatting voor het bestuur en opgenomen in de integrale managementrapportage. De NFR-rapportage wordt tijdens de RC besproken en vastgesteld.

De financiële risicorapportages worden door AZL en GSAM opgesteld en verspreid en vervolgens geïntegreerd in de integrale managementrapportage.

Voor het overige zijn er tal van (incidentele) risicorapportages t.b.v. de RMC zoals:

- NFR rapportages GSAM, Caceis en AZL per kwartaal;
- ISAE3000/3402/SOC en ISO27001 rapportages uitbestedingspartners.

Daarnaast worden alle stukken ter besluitvorming voorzien van een risico-opinie van de sleutelfunctiehouder.

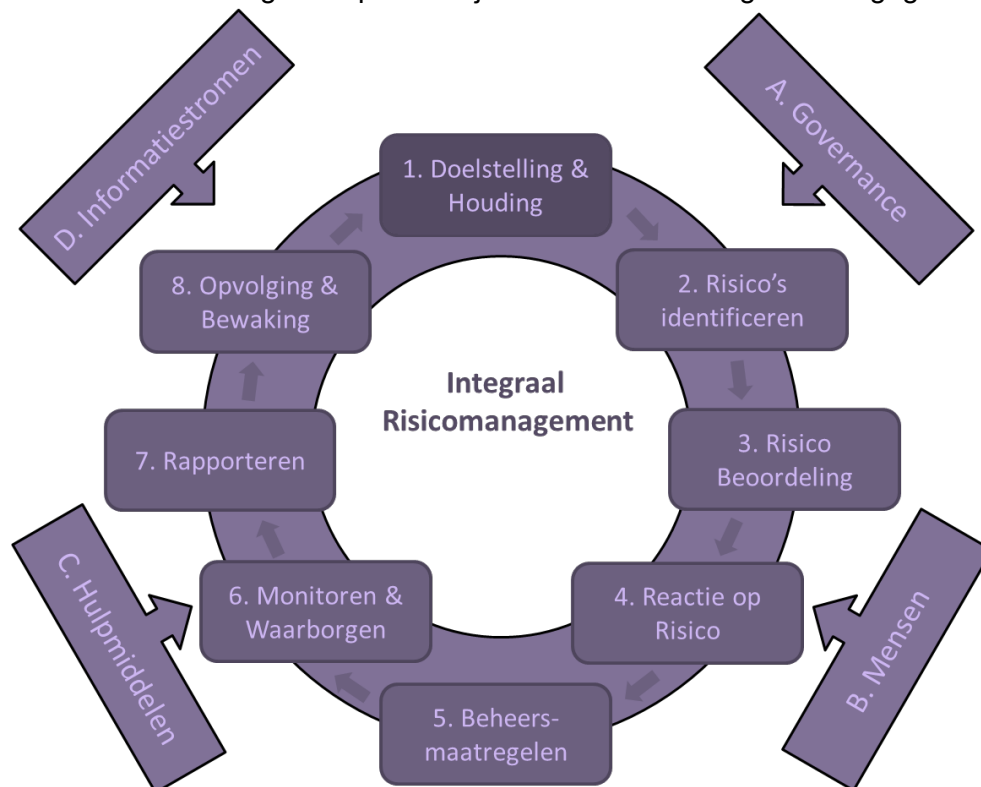
Compliance

Op jaarbasis doet de compliance officer verslag in de vorm van een compliance-rapportage.

5. RISICOMANAGEMENTPROCES

5.1 Risicomanagementproces

Het risicomanagementproces omvat de uitgangspunten in de vorm van doelstelling en risicohouding en de wijze waarop deze worden beheerd in de verschillende fases van het managementproces. Het integraal managen van risico's omvat daarnaast ook basiselementen van heldere structurering en inzet van mensen en middelen. De vier hoofdelementen en de acht fases van het continue managementproces zijn in onderstaande figuur weergegeven:

Het integraal risicomanagementproces bestaat kort samengevat uit *vaststellen* (fase 1, 2, 3 en 4), *beheren* (fase 5 en 6) en *verantwoorden* (fase 7 en 8) van risico's, ondersteund door een basis van organisatiestructuur, informatiestromen, mensen en middelen (elementen A tot en met D). Dit is hieronder nader uitgewerkt.

Fase	Omschrijving	Toelichting
1	Doelstellingen en risicohouding	Uitgangssituatie/nulmeting met daarin de afstemming van het 'pensioencontract' bestaande uit pensioenreglement, ambitie en de mate van risico dat het pensioenfonds wenst te lopen en de visie inzake risicohouding en ambitieniveau.
2	Risico's identificeren	Identificatie en definitie van risico's en gebeurtenissen (naar de tien risicocategorieën overeenkomstig FIRM).
3	Risico's beoordelen	Analyse van de risico's, rekening houdend met hun waarschijnlijkheid en impact, als basis voor het vaststellen hoe ze zouden moeten worden beheerst.
4	Reactie op risico	Vaststellen binnen welke grenzen het netto risico moet blijven. Keuzes maken: accepteren, toelaatbaar achten, behoeft aandacht of aanmerken als zorgelijk.
5	Beheersmaatregelen treffen	Opstellen en borgen van beheersmaatregelen gericht op beheren van de risico's en acties koppelen aan het moment dat buiten de tolerantiegrenzen getreden wordt. Bepalen waar en wanneer risico's behandeld worden.
6	Monitoren en maatregelen waarborgen	Monitoren dat de beheersmaatregelen daadwerkelijk uitgevoerd en onderliggende processen beheerst worden en waarborgen dat tijdig en in voldoende mate actie ondernomen wordt om de risico's te managen.
7	Rapporteren	Rapporteren in vooraf bepaalde frequentie, vorm en doelgroep.
8	Opvolgen en bewaken	In Bestuurs- en commissievergaderingen (BC, RC en PC) de acties bewaken, evalueren en opvolging geven aan eventuele bijsturing.

De cyclus met acht fases zoals geschetst in het figuur begint met het bepalen van de uitgangssituatie: de interne 'houding' van POB ten opzichte van risico's in de context van de doelstellingen en risicobereidheid van deelnemers, het governance-model en de organisatie van mensen en middelen. Dit vormt de basis voor hoe risico's worden beschouwd en beheerd, inclusief de mate van risicobereidheid, integriteit, ethische normen en waarden en de omgeving waarin zij opereren. Met helder gedefinieerde doelstellingen kan het bestuur de potentiële gebeurtenissen die hierop van invloed zijn in kaart brengen. Integraal risicomanagement geeft het bestuur een proces waarin de doelstellingen vastgelegd worden die afgestemd zijn op het doel en de kerntaken van POB en consistent zijn met de risicobereidheid van deelnemers en risicohouding van POB.

De tweede fase betreft het vaststellen van interne en externe gebeurtenissen die invloed kunnen hebben op het behalen van de doelstellingen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen gebeurtenissen met een negatieve impact (risico's) en met een positieve impact. Gebeurtenissen met een positieve impact worden teruggelinkt naar het strategie- en/of doelstellingenformuleringsproces. De risico's worden ingedeeld conform de FIRM-classificatie.

De risico's worden vervolgens op een consistente wijze (zie de daarvoor gebruikte risicowaarderingsschaal) door het bestuur geanalyseerd en gewogen, rekening houdend met hun waarschijnlijkheid van optreden (kans) en impact, als basis voor het vaststellen hoe ze beheerd moeten worden (fase drie).

In de vierde fase maakt het Bestuur keuzes om een bepaald risico te vermijden, te accepteren, te mitigeren of te delen. De keuze is afgestemd op de risicohouding van het bestuur. Voor de risico's worden een norm en de tolerantiegrenzen opgesteld waaraan de gewenste positie tot uitdrukking komt en tot waar ontwikkelingen acceptabel zijn. Het bestuur accordeert de door de eigenaren van de risico's geformuleerde beheersmaatregelen, welke door de sleutelfunctiehouder risicomangement zijn beoordeeld. Het bestuur zorgt ervoor dat procedures geïmplementeerd worden om te waarborgen dat effectief op de risico's wordt gereageerd en dat de beheersmaatregelen worden uitgevoerd. Vervolgens wordt voor ieder netto risico beoordeeld in hoeverre nadere beheersmaatregelen nodig zijn (fase 5).

In de uitvoering van risicomangement (fasen zes en zeven) wordt door AZL/IBA en de risicomangers relevante informatie verzameld en gecommuniceerd in een vorm en frequentie die het bestuur en de bestuurscommissies in staat stelt hun verantwoordelijkheden te nemen. Door de hoogte van de risico's en mate van beheersing van de gevolgen ervan periodiek vast te stellen kan waar nodig worden bijgestuurd en blijft het bestuur 'in control'. De frequentie alsmede de kwantiteit en kwaliteit van de informatievoorziening is per risico vastgelegd. De taken en verantwoordelijkheden van de commissies wordt duidelijk vastgelegd.

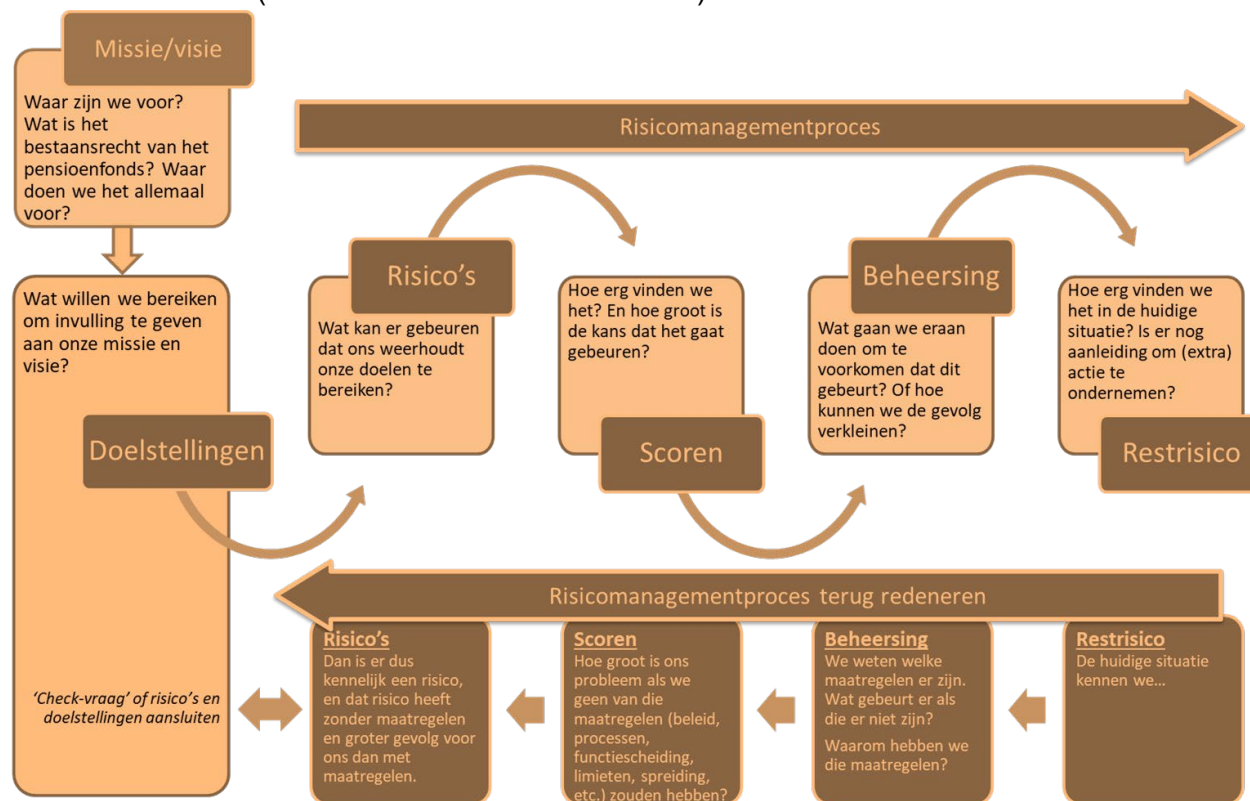
De laatste fase (acht) is het bewaken en evalueren van de compleetheid en effectiviteit van integraal risicomangement en waar nodig deze herformuleren. Bewaking wordt mogelijk gemaakt door voortdurende managementactiviteiten, zelfevaluaties en (externe) audits. Hiermee kunnen het bestuur en de commissies verantwoording afleggen over risicomangement en het gevolgde beleid.

5.2 Risico assessment en -classificatie (fasen 1 tot en met 5)

Onderstaand is een schematische weergave opgenomen die laat zien op welke wijze het fonds het risicomangementproces doorloopt. De basis vormt de missie/visie en de strategische doelstellingen. Tijdens de identificatiefase identificeert het bestuur de risico's die van invloed kunnen zijn op het niet behalen van de doelstellingen, dit zijn de zogenaamde *bruto-risico's*. Een inschatting van de waarschijnlijkheid en de impact wordt gemaakt. De volgende stap is te bepalen welke beheersmaatregelen nodig zijn om het risico tot een gewenst niveau terug te brengen, het zogenaamde *netto-risico*. Het netto-risico dient binnen de vooraf gedefinieerde risicobereidheid te liggen.

Dit zijn kwalitatieve inschattingen die inzicht geven in het belang dat het bestuur er aan hecht maar ook de individuele bestuursleden. Met behulp van een risicoschaal wordt dat vertaald in meetbare risico's die onderling kunnen worden vergeleken. Overigens moet dit ten aanzien van financiële risico's worden gezien als een aanvulling op de driejaarlijkse herijking van de risicohouding van het fonds en de daaruit voortvloeiende ALM studie, en vallen logischerwijs dus ook samen. Ten aanzien van niet-financiële risico's geldt dit niet en kan op willekeurige momenten worden doorlopen, maar tenminste eens per 3 jaar of frequenter indien daartoe aanleiding is.

De uitzondering daarop betreft de cyclus voor de evaluatie van de risicohouding t.a.v. ICT-risico's; in lijn met de DORA-verplichtingen evalueert POB het ICT-risicobeheerkader jaarlijks, waarbij ook beoordeeld wordt of de uitkomst van de evaluatie een aanpassing van de risicohouding en het ICT-risicobeheerbeleid (zoals verankerd in het ICT-beleid) vereist.

Bij de bepaling van de mate waarin het fonds risico loopt wordt uitgegaan van de waarschijnlijkheid dat een risico zich voordoet alsmede de impact daarvan. De impact kent 2 schalen voor financiële en niet-financiële risico's.

Waarschijnlijkheid

	Waarschijnlijkheid	
1	Laag	Minder dan 1 keer per 5 jaar
2	Beperkt	Minder dan 1 keer per 3 jaar
3	Matig	1 keer per 1-2 jaar
4	Aanzienlijk	Meer dan 1 keer per jaar
5	Hoog	Meer dan 3 keer per jaar

Impact

	Impact	Financiële risico's
1	Laag	Minder dan 0.5 DG-punt
2	Beperkt	Minder dan 1 DG-punt
3	Matig	Minder dan 2 DG-punten
4	Aanzienlijk	Minder dan 3 DG-punten
5	Hoog	Meer dan 4 DG-punten

	Impact	Niet-financiële risico's
1	Laag	Financiële schade <EUR75k, e/o Operationeel: geen uitvoeringsproblemen, e/o Reputatie: geen verlies van vertrouwen stakeholders, e/o Toezichthouder: geen maatregelen
2	Beperkt	Financiële schade <EUR250k, e/o Operationeel: geringe uitvoeringsproblemen, e/o Reputatie: gering verlies van vertrouwen stakeholders, e/o Toezichthouder: onderzoek
3	Matig	Financiële schade <EUR500k, e/o Operationeel: redelijk grote uitvoeringsproblemen, e/o Reputatie: aantasting van vertrouwen stakeholders, e/o Toezichthouder: aanvullend onderzoek
4	Aanzienlijk	Financiële schade <EUR750k, e/o Operationeel: grote uitvoeringsproblemen, e/o Reputatie: groot verlies van vertrouwen stakeholders, e/o Toezichthouder: maatregelen
5	Hoog	Financiële schade >EUR750k, e/o Operationeel: zeer ernstige stagnatie in uitvoering, e/o Reputatie: zeer ernstig verlies van vertrouwen stakeholders, e/o Toezichthouder: zware disciplinaire maatregelen

Per risicocategorie bepaalt het bestuur de risicobereidheid en wordt afgezet tegen de uitkomst van de risico assessment. Op basis daarvan stelt het bestuur vast of het netto-risico *acceptabel*, *toelaatbaar*, *behoeft aandacht*, *zorgelijk*. De gradatie wordt logischerwijs hoger indien de netto-risico score hoger, Bij de gradaties *behoeft aandacht* en *zorgelijk* zijn additionele beheersmaatregelen noodzakelijk en wordt het verschil bepaald door de snelheid waarmee actie vereist is.

5.3 Risicomonitoring en -rapportage (fasen 6 en 7)

Algemeen / reguliere processen/rapportages

De monitoring activiteiten bestaan uit een veelheid van acties zoals het beoordelen van reguliere rapportages van uitbestedingspartners, voorstellen ter besluitvorming aan het bestuur en commissies, het uitvoeren van testen op de werking van beheersingsmaatregelen, contacten met risicomangers van uitbestedingspartners. De uitkomsten van al deze risicomangementactiviteiten worden in bestuur en de commissies gedeeld in de vorm van risico-opinies bij stukken ter besluitvorming, schriftelijke analyses van rapportages ontvangen van uitbestedingspartners (bijvoorbeeld ISAE3402, en NFR rapportages) en eigen niet-financiële risicorapportages/dashboards. Verwezen wordt naar de tabel 'relevante rapportages'.

Niet regulier / staartrisiko's

Ondanks alle getroffen maatregelen kunnen zich altijd risico's voordoen die niet direct worden geïdentificeerd en/of beheerst door de bestaande risicomangementprocessen, de zogenaamde staartrisiko's. Deels wordt dit ondervangen door advisering door uitbestedingspartners en consultants, door het volgen van relevante ontwikkelingen op nationaal en mondiaal niveau. Daarnaast zijn hiervoor structurele maatregelen voor genomen zoals het periodiek uitvoeren van een strategische risicoanalyse met het bestuur, het uitvoeren van een Eigen Risico Beoordeling waarbij specifieke risicoscenario's worden uitgewerkt (zoals bijvoorbeeld een opkomend risico zoals klimaatrisico), en door het periodiek beoordelen en/of testen van business continuïteitsplannen (BCP).

Relevante rapportages

Titel	Risico	Toelichting	Freq.	Wie
Quick scan	Financiële risico's	Overzicht financiële ontwikkeling fonds	M	AZL
Beleggingsrapportage	Financiële risico's	Overzicht portefeuille en transacties	M	GSAM
Integrale mngt. rapportage	(niet-)financiële risico's	Overkoepelende rapportage	Q	AZL
Kwartaalrapportage, SLA-rapportage, incidenten-rapportage klachtenrapportage	Operationele en IT risico's	Toelichting AZL op pensioenuitvoering en relevante activiteiten, alsmede inzicht in nakoming afspraken, incidenten en klachten	Q	AZL
Risk Map	Financiële risico's	Analyse financiële risico's	Q	AZL
Kwartaalrapportage	Financiële analyse en risico's	Toelichting GSAM op markt- en portefeuille-ontwikkelingen en overige relevante activiteiten	Q	GSAM
Risicomonitor	Financiële risico's	Risico Monitor over financiële risico's	Q	GSAM
Non-financial risicorapportage	Niet financiële risico's, juridisch risico, integriteitsrisico	NFR bij uitbestedingspartners	Q	AZL / GSAM / NT
Non-financial risicorapportage POB	Niet financiële risico's, juridisch risico, integriteitsrisico	NFR POB	Q	risicomanager
Auditrapportage	Integrale Risico's Specifiek aan te wijzen risico's	Inzage in functioneren van de beheersing van de risico's en de werking van het framework	Ad hoc	Internal Audit
ISAE type II-rapportage en ISAE 3000 rapportage AZL	Uitbestedingsrisico	Controle beheersmaatregelen financiële verslaglegging	A	AZL
ISAE type II-rapportages GSAM, Altis, Caceis	Uitbestedingsrisico	Controle beheersmaatregelen financiële verslaglegging	A	GSAM, Altis, NT

5.4 Eigen Risico Beoordeling (ERB)

In het kader van hun risicobeheerssysteem dienen pensioenfondsen een risicobeoordeling (ERB) voor hun met pensioenen verband houdende activiteiten op te stellen. Deze risicobeoordeling moet ook ter beschikking worden gesteld van de bevoegde autoriteiten en moet onder andere betrekking hebben op risico's in verband met de klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen en het milieu, sociale risico's en risico's in verband met de waardevermindering van activa als gevolg van veranderde regelgeving („gestrande activa”).

Als onderdeel van het risicomanagementsysteem dient de ERB onder meer:

- Als instrument om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds, de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen, de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie van het pensioenfonds en de pensioenrechten van pensioengerechtigden en pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers;
- Tot het verkrijgen van inzicht in de effectiviteit van het risicobeheer inclusief de (feitelijke) beheersmaatregelen. Dit inzicht is van essentieel belang voor de vormgeving van het risicobeheer van het pensioenfonds;
- Als hulpmiddel bij het nemen van belangrijke strategische beslissingen.

POB voert minimaal één keer per drie jaar een ERB uit. Daarnaast wordt tenminste jaarlijks een risicoanalyse op individuele risico-categorieën uitgevoerd. Tussentijds wordt een ERB uitgevoerd in de volgende gevallen:

- Materiële wijziging van de strategie of de lange termijn doelstellingen;
- Significante afname van het eigen vermogen;
- Niet meer voldoen aan solvabiliteitseisen;
- Significante aanpassingen in wet- en regelgeving;
- Significante wijzigingen in het strategisch beleggingsbeleid of de beleggingsovertuigingen;
- Significante afname van aantal deelnemers;
- Significante wijziging van de pensioenregeling.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de ERB en wordt daarbij ondersteund door AZL/IBA en de risicomanager. De uitgangspunten van de ERB worden in het bestuur vastgesteld en zijn opgenomen in het ERB beleid.

6. MENSEN, CULTUUR EN ICT

6.1 Mensen

De mensen betrokken bij het fonds zijn een van de belangrijkste onderdelen van het risicomanagement. Zij zullen in staat moeten zijn risico's in te schatten, te meten, te herkennen en te monitoren. Het bestuur besteedt in haar risicomanagement dan ook bijzondere aandacht aan de mensen die bij het fonds betrokken zijn en de cultuur binnen het fonds.

6.2 Integriteit

Integriteitsbeleid

Een belangrijke pijler onder het risicomanagement is het bewaken van de integriteit van het fonds. Hiertoe hanteert het fonds een integriteitsbeleid. Doel van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan het fonds verbonden personen op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor het fonds in het bijzonder en met de toepasselijke (toezicht)wet- en regelgeving. Het integriteitsbeleid is onder andere gericht op het zoveel mogelijk voorkomen van verstrengeling van tegenstrijdige belangen en op het beperken van integriteitsrisico.

Gedragscode

Het bestuur van het fonds heeft een gedragscode opgesteld. Deze gedragscode geeft regels en richtlijnen voor de bestuursleden en overige verbonden personen ter voorkoming van conflicten tussen belangen van het fonds en de privébelangen van betrokkenen, en regels ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het fonds voor privédoeleinden. Alle verbonden personen tekenen bij indiensttreding voor ontvangst en kennisname van de gedragscode. Door het fonds wordt door het geven van voorlichting aan verbonden personen gewerkt aan bewustwording van het omgaan met de gedragscode. Daarmee wordt bereikt dat de gedragscode ook inhoudelijk bekend is bij alle verbonden personen.

De compliance officer oefent controle uit op de naleving van de gedragscode en onderhoudt hierover periodiek contact met het bestuur. Naast de gedragscode heeft het fonds een klokkenluidersregeling opgesteld alsmede een klachten- en geschillenregeling die in ieder geval een administratieve vastlegging van de kenmerken van de klacht, gegevens over degene(n) die de klacht heeft/hebben bewerkstelligd en de maatregelen die naar aanleiding van de klacht zijn genomen bevat.

Functieprofielen

Het fonds hecht groot belang aan dat het fonds op deskundige wijze wordt bestuurd. In dit kader heeft het bestuur een geschiktheidsbeleidsplan opgesteld. In dit geschiktheidsbeleidsplan komt aan de orde wat de eisen zijn voor bestuurders en sleutelfunctiehouders op het gebied van geschiktheid.

Beloning

Het fonds dient op grond van de Principes voor beheerst beloningsbeleid van DNB en de AFM een beloningsbeleid te voeren dat de integriteit en soliditeit van het fonds bevordert, waarbij de focus ligt op de lange termijn. Daarnaast mag het beloningsbeleid geen prikkels bevatten die afbreuk doen aan de verplichting van een pensioenfonds om zich in te zetten voor de belangen van de deelnemers en andere stakeholders, of andere op het pensioenfonds rustende zorgvuldigheidsverplichtingen. Het fonds beschikt over een beheerst beloningsbeleid.

Daarnaast zal het fonds in geval van uitbesteding nagaan of de partijen aan wie werkzaamheden zullen worden uitbesteed, eveneens voldoen aan de regels ten aanzien van het beloningsbeleid. Het beloningsbeleid van de derden aan wie werkzaamheden worden uitbesteed mag eveneens geen prikkels bevatten die afbreuk doen aan de verplichtingen van het fonds.

6.3 Cultuur

Om goed te kunnen functioneren is het vertrouwen van het publiek in het fonds een belangrijke voorwaarde. Integriteit vormt een van de pijlers van dat vertrouwen. In een integere organisatie gaan mensen zorgvuldig om met de hun toevertrouwde bedrijfsmiddelen en wordt met externe belangen daadwerkelijk rekening gehouden. Daarnaast worden in een integere organisatie geen wetten overtreden en is de organisatie vrij van corruptie, fraude, belangenverstrengelingen en andere vormen van ongewenst gedrag dat in strijd is met het ongeschreven recht zoals geldend in het maatschappelijk verkeer. Effectief risicomanagement is derhalve onlosmakelijk verbonden met cultuur en gedrag. Binnen het fonds wordt daarom gestreefd naar een sfeer waarin men zich, naast het voldoen aan wet- en regelgeving en interne procedures ook in ruimere zin gedraagt of handelt op een manier die uitlegbaar en te verantwoorden is.

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Het bestuur en de verbonden personen van het fonds stimuleren een open werk cultuur waarin men elkaar durft aan te spreken en waarin andere visies openlijk gedeeld worden;
- Alle verbonden personen zijn zich bewust van de toegevoegde waarde van risicobeheersing en dragen dit ook uit;
- Een positief kritische blik wordt gewaardeerd;
- Er wordt gewerkt met duidelijke managementinformatie en risicomaatstaven, ter ondersteuning van de besluitvorming;
- Het risicomanagementbeleid is bekend bij de interne en externe medewerkers, leden van de bestuursorganen en de bestuursleden.

De uitgangspunten worden actief uitgedragen door het bestuur en waar mogelijk verankerd in de organisatie. Zo worden risico's open besproken in alle voorbereidende commissies, zijn processen ten aanzien van stuurinformatie afgesproken, heeft de second line expliciete monitoringsmogelijkheden en wordt zo transparant mogelijk gecommuniceerd.

Aanvullend vinden periodiek risico- en compliance-awareness sessies plaats met het bestuur, systematische integriteitsrisicoanalyses en zelfevaluaties.

6.4 ICT

Voor verankering van het risicomanagement is een goede opzet en werking van de infrastructuur van belang. Dat betekent dat de informatiesystemen en de modellen en de daarop gebaseerde informatievoorziening om het risicomanagement uit te kunnen voeren op orde moeten zijn. Doordat een belangrijk deel van de activiteiten uitbesteed is, beschikt het fonds niet altijd zelf over de systemen voor risicomonitoring.

De inzet van hulpmiddelen en de structurering van informatiestromen van het fonds zijn gericht op de juistheid, tijdigheid en volledigheid van de informatievoorziening.

De beschikbare informatie moet de monitoring van en besluitvorming over de procesgang ondersteunen en daarbij ook input geven voor het risicomanagement van de processen. Dit vraagstuk wordt in ICT-termen omschreven als ICT-governance, waarbij het gaat om goede aansluiting van de ICT op de bedrijfsprocessen en de bedrijfsdoelstellingen. Zie hiervoor ook het ICT-beleid van het fonds. De verantwoordelijkheid voor het ICT-beleid ligt bij het bestuur. Dit beleid maakt integraal onderdeel uit van het risicobeheersingsbeleid van het fonds. Daarbij gaat belangrijke aandacht uit naar de uitbestedingspartner en (met name kritieke) ICT-dienstverleners. Bij uitbesteding aan de uitbestedingspartner en kritieke ICT-dienstverleners, bijvoorbeeld in het geval van uitbesteding van beheer van informatiesystemen en/of data, worden tussen het fonds en de derde partij in een Service Level Agreement (SLA) afspraken gemaakt over het niveau van informatiebeveiliging en dienstverlening en zullen de verantwoordelijkheden duidelijk zijn gedefinieerd.

Het fonds ontvangt en bespreekt periodiek de dienstverlening (servicelevel rapportages) en beheersing van de risico's (niet financiële risicorapportages). Bij de uitbestedingspartners en kritieke ICT-dienstverleners worden risk assessments uitgevoerd in lijn met de specifieke verplichtingen daaromtrent vanuit DORA. Er dient minimaal voldaan te worden aan de vanuit DNB vereiste volwassenheidsniveaus en de systemen en data van het fonds dienen in scope te zijn van het onderzoek. De uitbestedingspartners en kritieke ICT-dienstverleners dienen jaarlijks verantwoording af te leggen over hun interne assessments en dit wordt besproken in de RC.

7. PERIODIEKE EVALUATIE EN SAMENHANG MET ANDERE DOCUMENTEN

Het IRM beleid bestaat in samenhang met andere (beleids)documenten van POB. We sommen hieronder de documenten op waarmee dit beleidsdocument belangrijke samenhang heeft. Wijzigingen in de onderstaande lijst van documenten, kan aanleiding zijn voor aanpassing van het IRM beleid. Bij de periodieke revisie van het IRM beleid, worden deze wijzigingen nagelopen en geëvalueerd of dat ook leidt tot een wijzigingen.

Relevante documenten:

- Pensioen / uitvoeringsreglement tussen POB en werkgevers;
- Abtn;
- Pensioenreglement;
- Premie- en Indexatiebeleid;
- Uitbestedingsbeleid;
- ICT-beleid & dataclassificatie;
- Integriteitsbeleid;
- Klokkenluidersregeling;
- Klachten- en Geschillenregeling;
- Incidentenbeleid;
- Beleggingsbeleid;
- Communicatiebeleid;
- Reglementen van Bestuur en Commissies, Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan.

Het IRM beleid (inclusief bijlagen) wordt onderhouden door de sleutelfunctiehouder risicomanagement en, voorzien van een advies van de RC, ter goedkeuring voorgelegd aan het bestuur.

Bijlage I – Reglement sleutelfunctiehouders

Sleutelfunctiehouder risicobeheer

Verantwoordelijkheden

Artikel 5

1. De sleutelfunctiehouder risicobeheer is onderdeel van het risicobeheersysteem. De houder stelt schriftelijk beleid vast ten aanzien van de beheersing van te lopen risico's en zorgt ervoor dat dit beleid wordt uitgevoerd. Tevens beoordeelt, monitort en rapporteert de houder over het risicobeheersysteem. Ook heeft de houder een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. De houder heeft speciale aandacht voor de wettelijk vereiste driejaarlijkse eigenrisicobeoordeling.

Taken

2. De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft in ieder geval de volgende taken:
 - Inrichting processen risicobeheer;
 - Inrichten en onderhouden methoden ter identificatie, meting, bewaking en beheersen risico's;
 - Risicobeoordeling (proces en inhoud). Dit betreft risico's vertaald naar beleidsontwikkeling, toekomstige risico's op basis van interne en externe ontwikkelingen, maar ook risicobeheer;
 - Controleren risicobeheersing, dit is inclusief uitbestede werkzaamheden;
 - Inrichten en onderhouden van rapportages;
 - Het bevorderen van de risicobereidheid in alle geledingen van het fonds;
 - Advisering vanuit zijn controle functie;
 - Het in overleg met de compliance officer onderzoeken en rapporteren van incidenten aan het bestuur;
 - De houder heeft speciale aandacht voor de wettelijk vereiste driejaarlijkse eigenrisicobeoordeling. De resultaten van de eigenrisicobeoordeling worden schriftelijk vastgelegd door de sleutelfunctiehouder.

Bijlage II - Compliance charter

Doelstelling

De doelstelling van compliance is het bevorderen van een integere cultuur. Een cultuur waar het als vanzelfsprekend is dat het POB en de daaraan verbonden personen handelen in overeenstemming met de geldende maatschappelijke normen en de (ongeschreven) wet- en regelgeving. Een cultuur waarin professionele, individuele verantwoordelijkheid gestimuleerd en beloond wordt. Voor het bewerkstelligen van een integere bedrijfscultuur zijn de volgende elementen van belang: Consistent handelen, voorbeeldgedrag, uitvoerbaarheid, belangenafweging/evenwichtig handelen, transparantie, bespreekbaarheid en handhaving.

Scope

Het compliance-risico wordt beheerst door de onderwerpen of thema's te benoemen die een materiële invloed hebben op de integriteit van het POB en deze uit te werken in een normenkader. De onderwerpen of thema's zullen periodiek worden vastgelegd op basis van een risicoanalyse. De onderstaande lijst is optioneel en niet uitputtend bedoeld:

Integriteit organisatie	Integriteit verbonden personen	Integriteit uitvoering
Integere bedrijfsvoering/cultuur	Geschiktheid/betrouwbaarheid	Informatieverstrekking
Integere besluitvorming	Pre-/in-employment screening	Zorgplicht
Incidenten	Beheerste beloning	Klachten
Gedragscode		Provisies
Beleggingen		Mededinging
Uitbesteding/samenwerking		(Onder-)uitbesteding
Gegevensbescherming/privacy		
Marktmisbruik		
Informatiebeveiliging		
Sanctiewetgeving		
Fraude		

Onafhankelijkheid

De verantwoordelijkheid voor compliance ligt bij het bestuur van het POB. Het bestuur is daarmee verantwoordelijk voor het inrichten en in stand houden van een effectieve compliance-functie. Steun van het bestuur en algemeen gedragen integere bedrijfscultuur is daarbij onontbeerlijk. Om de onafhankelijkheid van de compliance officer te waarborgen rapporteert hij rechtstreeks aan het bestuur.

Taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden

De belangrijkste taken en verantwoordelijkheden zijn:

- Opstellen compliance kaders, procedures en maatregelen;
- Advies/aansturing inrichting compliance;
- Creëren compliance-bewustzijn;
- Uitvoeren integriteits- en compliance-analyses;
- Toezien op invoering en naleving integriteitsgerelateerde wet/regelgeving;
- (On)gevraagd adviseren bestuur;
- Integriteits- en compliance-rapportages;
- Onderhouden contacten met toezichthouders.

De taken en bevoegdheden zijn nader uitgewerkt in de gedragscode van het POB. De compliance officer heeft voor zijn taakuitoefening onbeperkt toegang en tot alle informatie, eigendommen van medewerkers van het POB en, in geval van het instellen van een onderzoek, heeft de compliance officer de bevoegdheid de medewerking te verlangen van verbonden personen binnen het POB.

In geval van handhaving heeft de compliance officer de bevoegdheid te adviseren over sancties bij niet naleving van interne gedragsregels, binnen de kaders van de interne regeling. De uiteindelijke sanctie wordt opgelegd door het bestuur.

Monitoring

De compliance officer kan gebruik maken van een aantal methoden voor het uitvoeren van de monitoringactiviteiten:

- Steekproefsgewijze dossiercontrole;
- Vragenlijst;
- Interviews;
- Risk Self Assessment;
- Systeemcontrole.

De compliance officer doet hiervan verslag aan het bestuur en ziet toe op de deugdelijke opvolging van de aanbevelingen.

Bijlage III – Risicodefinities

De risicoanalyse van de financiële en niet-financiële risico's zoals geïdentificeerd door het fonds is opgenomen in de bijlage. Daarbij wordt de FIRM-methodiek van DNB als uitgangsbasis gehanteerd met onderstaande definities.

FIRM risico	Beschrijving risico
<i>Matching-/renterisico</i>	<p>Het risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva dan wel inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rentetypische looptijden, basisvaluta, liquiditeit typische looptijden en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.</p> <p>Voorbeelden van items van een matching-/ renterisico zijn: rente, valuta, liquiditeit en inflatie</p>
<i>Marktrisico</i>	<p>Het risico dat de waarde van de beleggingen fluctueert als gevolg van prijsdalingen, waarbij onder andere rekening wordt gehouden met de transparantie van de prijsvorming, waarderingsmethodiek en verhandelbaarheid. Het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen.</p> <p>Voorbeelden van items van een marktrisico zijn: prijsvolatiliteit, marktliquiditeit, concentratie en correlatie.</p>
<i>Kredietrisico</i>	<p>Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt al dan niet als gevolg van het aan restricties onderhevig zijn van buitenlandse betalingen.</p> <p>Voorbeelden van items van een kredietrisico zijn: default probability, concentratie en correlatie, loss given default en exposure at default.</p>
<i>Verzekeringstechnisch risico</i>	<p>Het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product (bijvoorbeeld door langer leven deelnemers, stijging arbeidsongeschiktheid of ontoereikende diversificatie verzekerde risico's).</p> <p>Voorbeelden van items van een verzekeringstechnisch risico zijn: sterfte, arbeidsongeschiktheid, schade, concentratie en correlatie.</p>
<i>Operationeel risico</i>	<p>Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering, waardoor bijvoorbeeld de informatievoorziening aan deelnemers en/of Bestuur onjuist is of dat ongeoorloofde transacties of betalingen worden gedaan.</p> <p>Voorbeelden van items van een operationeel risico zijn: pre-acceptatie/transactie, verwerking, uitkering/betaling/settlement, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel en fraudegevoeligheid.</p>
<i>ICT-risico</i>	<p>Elke redelijkerwijs aan te wijzen omstandigheid met betrekking tot het gebruik van netwerk- en informatiesystemen die, indien zij zich voordoet, de beveiliging van het netwerk- en informatiesysteem, van technologieafhankelijke instrumenten of processen, van verrichtingen en processen, of van de levering</p>

FIRM risico	Beschrijving risico
	<p>van de diensten in gevaar kan brengen, door schadelijke effecten met zich mee te brengen in de digitale of fysieke omgeving.</p> <p>Voorbeelden van items van een ICT-risico: strategie en beleid, beveiliging, beheersbaarheid en continuïteit.</p>
<i>Uitbestedingsrisico</i>	<p>Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd en ondersteund worden door IT waardoor bijvoorbeeld het risico ontstaat dat gegevens verloren of misbruikt kunnen worden.</p> <p>Voorbeelden van items van het uitbestedingsrisico: continuïteit bedrijfsvoering, integriteit en kwaliteit dienstverlening.</p>
<i>Omgevingsrisico</i>	<p>Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden (al dan niet binnen een groep, al dan niet aan de sponsor) uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel worden geschaad.</p> <p>Voorbeelden van items van een omgevingsrisico zijn: concurrentie, afhankelijkheid, reputatie en ondernemingsklimaat.</p>
<i>Integriteitsrisico</i>	<p>Het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet-integere, onethische gedragingen van de organisatie, van de medewerkers dan wel van de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen.</p> <p>Voorbeelden van items van het integriteitsrisico zijn: benadeling derden, voorwetenschap, witwassen, terrorismefinanciering en onoorbaar handelen.</p>
<i>Juridische risico</i>	<p>Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van de instelling, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.</p> <p>Voorbeelden van items van een juridisch risico zijn: wet –en regelgeving, naleving, aansprakelijkheid en de afdwingbaarheid van contracten.</p>
<i>ESG risico's</i>	<p>Risico's, die met klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen en het milieu verband houden, sociale risico's en risico's in verband met de waardevermindering van activa als gevolg van veranderde regelgeving, conform artikel 18b.⁵</p>

⁵ Bron servicedocument ERB (Pensioenfederatie)

Met betrekking tot de integriteitsrisico's onderscheidt het fonds de volgende risicogebieden:

FIRM risico	Beschrijving risico
<i>Witwassen</i>	Het risico dat schade ontstaat met betrekking tot de reputatie, financiële schade en/of schade door preventief dan wel repressief optreden door de bevoegde autoriteiten als gevolg van (ongewilde) betrokkenheid bij witwassen door deelnemers, aangesloten werkgevers, vermogensbeheerders dan wel eigen personeel.
<i>Fiscale fraude</i>	Het risico dat door frauduleus handelen m.b.t. belastingen de reputatie en/of de belangen van het fonds of van belanghebbenden of derden worden geschaad.
<i>Omzeiling sancties</i>	Het risico dat de reputatie van het fonds wordt beschadigd als gevolg van het verrichten van handelingen door de instelling met natuurlijke en/of rechtspersonen in sanctielanden.
<i>Terrorisme- financiering</i>	Het risico dat de reputatie van het fonds wordt beschadigd als gevolg van het verrichten van handelingen door de instelling met natuurlijke en/of rechtspersonen die betrokken zijn bij (het financieren van) terrorisme of criminaliteit.
<i>Belangenverstremgeling en corruptie</i>	Het risico van een verstremgeling van belangen, in welke situatie de betrokkene mogelijk niet steeds een besluit neemt of handeling verricht in het belang van het fonds. Dan wel het risico op misbruik van toevertrouwde bevoegdheden of informatie voor privaat gewin.
<i>Fraude</i>	Het risico dat door frauduleus handelen binnen het fonds de reputatie en/of de belangen van het fonds of van belanghebbenden of derden worden geschaad. Onder frauduleus handelen wordt verstaan: met het oogmerk om zichzelf of een ander wederrechtelijk te bevoordelen, hetzij door het aannemen van een valse naam of een valse hoedanigheid, hetzij door listige kunstgrepen, hetzij door een samenweefsel van verdichtsels, iets of iemand bewegen tot de afgifte van een (financieel) goed, tot het ter beschikking stellen van gegevens van geldswaarde in het handelsverkeer, tot het aangaan van een schuld.
<i>Maatschappelijk onbetamelijk gedrag</i>	Het risico op aantasting van de reputatie van het fonds, dan wel de bestaande en toekomstige bedreiging van het vermogen of het resultaat van het fonds door handelingen welke anderszins ontoelaatbaar en/of onbetamelijk zijn.
<i>Voorwetenschap en marktmanipulatie</i>	<p>Het risico op aantasting van de reputatie van het fonds, dan wel de bestaande en toekomstige bedreiging van het vermogen of het resultaat van het fonds door handel met voorwetenschap of marktmanipulatie.</p> <p>Voorwetenschap: bekendheid met informatie die concreet is en die rechtstreeks betrekking heeft op een uitgevende instelling waarop de financiële instrumenten betrekking hebben of omtrent handel in deze instrumenten, welke informatie niet openbaar is gemaakt en waarvan openbaarmaking significante invloed zou kunnen hebben op de koers van de financiële instrumenten of op de koers van daarvan afgeleide instrumenten.</p> <p>Marktmanipulatie: Het uitvoeren van orders en transacties, die het primaire doel hebben om koersinvloed te realiseren en die een eerlijke en efficiënte werking van de kapitaalmarkten verstoren.</p>

Bijlage H

Noodprocedure / Inrichting kernteam POB

Laatst aangepast per 25-3-2025

Inleiding

Pensioenfondsen moeten beschikken over adequate processen die de risico's met betrekking tot de bedrijfscontinuïteit dienen te mitigeren. POB beschikt in dat kader over een financieel crisisplan met maatregelen die het fonds op korte termijn effectief kan inzetten als de beleidsdekkingsgraad zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritische waarden waardoor het realiseren van de doelstelling van het fonds in gevaar komt. De bedrijfscontinuïteit kan echter ook door operationele ontwikkelingen in gevaar komen. De Code Pensioenfondsen schrijft in dat kader voor dat pensioenfondsen een noodprocedure voor spoedeisende situaties formuleren. De noodprocedure dient volgens de Code te gaan over de besluitvorming, zowel wat betreft organisatie als bevoegdheden. Het bestuur van POB wenst de Code op dit punt na te leven en geeft hier invulling aan door middel van deze noodprocedure.

Het bestuur ziet in dit kader als grootste risico's:

- dat de bestuurlijke besluitvorming niet (tijdig) kan plaatsvinden;
- dat de beleggingen (en bijbehorende financiële positie van het fonds) negatief worden geraakt en;
- dat de pensioenadministratie met als belangrijkste doel geen pensioenuitkeringen kan doen.

Spoedeisende situaties (noodsituaties): behandeling door kernteam

Spoedeisende situaties (noodsituaties) zijn situaties waarbij uiterlijk binnen 48 uur een besluit en/of actie dient te zijn genomen om schade voor het fonds te beperken dan wel te voorkomen.

Het bestuur van POB heeft besloten zo lang als mogelijk als voltallig bestuur besluiten te nemen en te opereren als (multidisciplinair) crisis-/kernteam. Mocht dit onverhoopt niet (meer) kunnen dan zal worden overgeschakeld worden op een kleiner kernteam.

Het bestuur baseert zich hierbij op art 3 lid 2 sub e van het huishoudelijk reglement van het fonds over de bevoegdheden van het dagelijks bestuur:

Artikel 3 Bevoegdheden dagelijks bestuur

2. Het dagelijks bestuur draagt zorg voor (niet limitatief):

e. Noodsituaties: fungeren als eerste aanspraakpunt in een noodsituatie en betrekken daarbij Risicomanagement en Communicatie van het fonds. Een noodsituatie is een situatie die dusdanige invloed heeft op het functioneren van het fonds dat met spoed actie ondernomen dient te worden.

Het dagelijks bestuur, bestaande uit de voorzitter en de secretaris, is derhalve primair verantwoordelijk voor de behandeling van spoedeisende situaties en fungeert in deze situaties als kernteam. Hierbij geldt de volgende procedure:

- Het dagelijks bestuur bepaalt of een situatie als spoedeisend dient te worden aangemerkt én het niet mogelijk is om als voltallig bestuur per e-mail of in een vergadering bij gewone meerderheid van stemmen besluiten te nemen.
- De leden van het dagelijks bestuur nemen vervolgens in onderling overleg besluiten om tot afhandeling van de spoedeisende situatie te komen en monitoren de afhandeling. Indien dat redelijkerwijs mogelijk is, zal het dagelijks bestuur de eerstelijns risicomanager voordat een besluit tot afhandeling wordt genomen om diens risico-opinie verzoeken. Indien dit niet redelijkerwijs mogelijk is, zal het dagelijks bestuur de eerstelijns risicomanager zo spoedig mogelijk na de besluitvorming alsnog om een risico-opinie vragen.
- Direct na afhandeling van de spoedeisende situatie informeert het dagelijks bestuur de overige bestuurders over de ontstane situatie, de reden(en) waarom deze als spoedeisend is aangemerkt en de motivatie voor de wijze waarop de situatie is afgehandeld. Dit geschiedt bij voorkeur per e-mail.
- Voorgaande wordt in de eerstvolgende bestuursvergadering besproken, zodat de besluitvorming formeel wordt gedocumenteerd en de handelswijze kan worden geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

Het dagelijks bestuur zal het kernteam uitbreiden met bestuursondersteuning vermogensbeheer ter ondersteuning voor het vermogensbeheer en bestuursondersteuning bestuur ter ondersteuning voor de pensioenuitvoering.

Binnen dit kernteam komt het stemrecht toe aan de beleidsbepalers van het fonds, zijnde de leden van het (dagelijks) bestuur. Het mandaat van het kernteam bestaat uit het uitvoeren van alle lopende zaken inclusief het nemen van besluiten die hierbinnen vallen. Uitdrukkelijk niet tot het mandaat behoren majeure beleidswijzigingen

Onderstaand is een (niet-limitatieve) opsomming opgenomen van mogelijke zwaarwegende spoedeisende situaties. Afhankelijk van de situatie is een (aanvullende) besluitvormingscyclus geformuleerd. Bij niet genoemde noodsituaties geldt onverkort de hierboven geformuleerde procedure voor spoedeisende situaties. Ook hier geldt dat de afhandeling van een noodsituatie in de eerstvolgende bestuursvergadering wordt besproken, zodat de besluitvorming kan worden gedocumenteerd en de handelswijze kan worden geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

Financiële crisis, niet zijnde crisissituaties als bedoeld in het financieel crisisplan

Naar aanleiding van eigen waarnemingen met betrekking tot de ontwikkelingen op de financiële markten of op grond van signalen van andere bestuurders, externe adviseurs of de vermogensbeheerder zoekt het dagelijks bestuur contact met de Beleggingscommissie om de Beleggingscommissie bij deze situatie te betrekken. Als dat niet mogelijk blijkt dan kan het dagelijks bestuur zelfstandig handelen. De situatie voor het pensioenfonds wordt beoordeeld en er wordt bekeken of en zo ja welke besluiten door het dagelijks bestuur, al dan niet in overleg met de leden van de Beleggingscommissie, dienen te worden genomen. Indien de tijd het toelaat worden ook de overige bestuurders in de besluitvorming betrokken. Een en ander geschiedt bij voorkeur door communicatie via e-mail, zodat een en ander gedocumenteerd wordt. Het dagelijks bestuur draagt zorg voor de communicatie.

Liquiditeitsproblemen

Liquiditeitsproblemen worden hier gezien als het ontoereikend zijn van de liquide middelen om de uitbetaling van de pensioenen te kunnen verrichten. Een van de oorzaken voor een dergelijk liquiditeitsprobleem zou kunnen zijn gelegen in een ontoereikende liquiditeit (verhandelbaarheid) van de beleggingen van het pensioenfonds. In dat geval wordt naar de hiervoor beschreven werkwijze bij een financiële crisis verwezen.

In een situatie waarbij er onvoldoende liquide middelen zijn om de pensioenen uit te betalen, zal het dagelijks bestuur het eerste aanspreekpunt zijn dat in samenspraak met de pensioenuitvoeringsorganisatie naar oplossingen zoekt om een dergelijke situatie op te lossen. Het dagelijks bestuur zoekt tevens zo spoedig mogelijk contact met de bestuurder die namens de pensioengerechtigden in het bestuur zit en betreft deze bij de besluitvorming rondom deze situatie, mits dit een tijdige besluitvorming niet frustreert. Voorgaande is niet van toepassing indien de bestuurder namens de pensioengerechtigden zitting heeft in het dagelijks bestuur.

Als de liquiditeitsproblemen tot gevolg hebben dat de pensioenuitkeringen meer dan 5 werkdagen vertraagd raken, worden de pensioengerechtigden via de website van het pensioenfonds hierover geïnformeerd.

Indien de tijd het toelaat worden de overige bestuurders in de besluitvorming betrokken. Een en ander geschiedt bij voorkeur door communicatie via e-mail, zodat een en ander gedocumenteerd wordt. Het dagelijks bestuur draagt zorg voor de communicatie.

Plotseling wegvallen van meerdere bestuurders

Bij het plotseling wegvallen van meerdere bestuurders, zullen de overige bestuurders zich op zo kort mogelijke termijn door middel van een (telefonische/digitale) vergadering beraden over de ontstane situatie. Voor zover mogelijk ligt het initiatief voor een dergelijke vergadering bij de leden van het dagelijks bestuur. In de betreffende vergadering zal worden bekeken in hoeverre het besluitvormingsproces ontwricht is geraakt, welke bestuurlijke lacunes er zijn ontstaan en welke acties in gang moeten worden gezet om het pensioenfonds bestuurbaar te houden. De bepalingen in de statuten (artikel 11 lid 9 en 10) omtrent belet en ontstentenis zijn daarbij leidend. In geval van wegvallen van meerdere bestuurders geldt de volgende procedure:

- In geval van belet of ontstentenis van een of meerdere bestuurders zijn de overige bestuurders, belast met het besturen van het fonds. Ten minste twee bestuurders dienen beschikbaar te zijn om het fonds te besturen. Deze bestuurders trachten zo spoedig mogelijk te voorzien in de ontstane vacature(s), indien noodzakelijk. Het bepaalde in artikel 15 van deze statuten blijft onverkort van toepassing.
- In geval van belet of ontstentenis van meerdere bestuurders, waardoor niet ten minste twee bestuurders beschikbaar blijven, is de Raad van Toezicht bevoegd om voor de duur van het belet of de ontstentenis een of meer personen aan te wijzen zodat het bestuur uit twee bestuurders blijft bestaan, al dan niet uit zijn midden, om tijdelijk de bestuurstaken waar te nemen totdat de periode van belet of ontstentenis is geëindigd. Indien een lid van de Raad van Toezicht op grond van het bepaalde in dit lid de bestuurstaken waarneemt, is hij gedurende en met betrekking tot die periode niet bevoegd de in deze statuten en in het reglement van de Raad van Toezicht aan de (leden van de) Raad van Toezicht toegekende bevoegdheden uit te oefenen. Het bepaalde in artikel 15 van deze statuten blijft onverkort van toepassing

(Natuur)ramp

Indien zich een (natuur)ramp voordoet, waarbij het vermoeden bestaat dat daar ook deelnemers van het pensioenfonds slachtoffer van zijn geworden, zal het dagelijks bestuur contact opnemen met de pensioenuitvoeringsorganisatie en in gezamenlijk overleg bezien welke acties noodzakelijk zijn. Het dagelijks bestuur zal de overige bestuurders informeren over de afspraken die gemaakt zijn. In geval van besluiten die moeten worden genomen, worden de overige bestuurders daarbij betrokken mits dit de afhandeling van de situatie niet in ongewenste mate vertraagt. Als de situatie geen vertraging duldt en het dagelijks bestuur besluiten moet nemen zonder dat overleg met de overige bestuurders mogelijk is, worden de overige bestuurders direct na de afhandeling van de situatie door het dagelijks bestuur geïnformeerd over de (afhandeling van de) ontstane situatie. Dit geschiedt bij voorkeur per e-mail, waarna de andere bestuurders per e-mail of telefonisch om nadere informatie kunnen vragen.

Andere vormen van noodsituaties waarbij gedacht kan worden aan oorlogen, beurscrash, cyberaanval etc.

in dergelijke situaties zal het dagelijks bestuur contact opnemen met de pensioenuitvoeringsorganisatie en in gezamenlijk overleg bezien welke acties noodzakelijk zijn. Het dagelijks bestuur zal de overige bestuurders informeren over de afspraken die gemaakt zijn. In geval van besluiten die moeten worden genomen, worden de overige bestuurders daarbij betrokken mits dit de afhandeling van de situatie niet in ongewenste mate vertraagt. Als de situatie geen vertraging duldt en het dagelijks bestuur besluiten moet nemen zonder dat overleg met de overige bestuurders mogelijk is, worden de overige bestuurders direct na de afhandeling van de situatie door het dagelijks bestuur geïnformeerd over de (afhandeling van de) ontstane situatie. Dit geschiedt bij voorkeur per e-mail, waarna de andere bestuurders per e-mail of telefonisch om nadere informatie kunnen vragen.

Procedure bij afwezigheid voorzitter/secretaris

Indien er sprake is van een spoedeisende situatie of noodsituatie en de voorzitter en/of secretaris niet beschikbaar is, dan zal hij/zij voor de behandeling van de situatie worden vervangen op basis van onderstaand schema:

- *Voorzitter*
Eerste plaatsvervanger
Tweede plaatsvervanger
- *Secretaris:*
Eerste plaatsvervanger
Tweede plaatsvervanger

Communicatie

De communicatie verloopt via de voorzitter, en bij diens afwezigheid, via de plaatsvervangend voorzitter ten tijde van een noodsituatie.

Deze noodprocedure is vastgesteld in de bestuursvergadering van 25 maart 2025 en treedt per direct in werking.

Bijlage I

Versiebeheer

Datum	Versie per	Omschrijving
24-6-2025	1 juli 2025	Vaststelling door bestuur nieuwe abtn SPR
24-3-2026	1 januari 2026	Update ABTN per 1 januari 2026